

UDK 811.163.42'282'342.8(497.5-3 Kali)

811.163.42'282'367.622(497.5-3 Kali)

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 2. XI. 2012.

Prihvaćen za tisak 24. X. 2013.

Mislav Benić

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
 Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
mbenic@ihjj.hr

FONOLOGIJA I NAGLASAK IMENICA U GOVORU MJESTA KALI¹

U članku se opisuje naglasak imenica u govoru mjesta Kali na otoku Ugljanu. Uvodni dio rada čini kraći prikaz kaljskih glasova i deklinacije kaljskih imenica, jezgru čini pregled kaljskih imeničkih naglasnih paradigama te naglasna imenica s prefiksima i sufiksima, a na kraju se nalaze popis češćih kaljskih imenica i kraći kaljski tekst kao primjer govora.

Sadržaj: 1. Uvod; 2. Glasovi; 3. Oblici imenica; 4. Naglasak imenica; 5. Naglasak imenica s nekim sufiksima i prefiksima; 6. Češće kaljske imenice podijeljene na sinkronijske naglasne paradigme; 7. Primjer kaljskoga govora; Literatura.

1. Uvod

U ovom ću radu pokušati opisati naglasak imenica u govoru mjesta Kali/Kuale na otoku Ugljanu. Prikazat ću naglasak i smjene naglasaka u oblicima, tj. u deklinaciji, i naglasak imenica s nekim sufiksima i prefiksima. Prije opisa na-

¹ Zahvaljujem Neveni Benić, Dijani Ćurković, Sandri Hadžihalilović, Matiji Hlebaru, Anti Juriću, Mati Kapoviću, Davidu Mandiću, Violeti Moretti, Martini Peraić, Tijmenu Pronku, Sofiji Sorić, Nataši Šprljan, Perini Vukša i Nikoli Vuletiću, od kojih je svatko na neki način doprinio ovom radu. Osobitu zahvalnost dugujem svojim informantima, bez čije pomoći ovoga rada ne bi bilo, a to su: Vida Bosotina, Dobrila i Nikol Dundov, Josip i Marko Grzunov, Dražena Horvat, Slavko Ivoš, Hrvoje, Ljubomir, Nedjeljka, Petar i Zlata Kolega, Zdenko Longin, Edo i Ruža Končurat, Josica i Mladen Perin te Krsto, Marija, Nela, Srećko i Vilmo Vidov te Ivo Vitlov. Zahvalan sam i svima koji su mi pomogli oko rada, a nehotice ih možda nisam spomenuo.

glaska imenica, koji čini jezgru rada, dajem najvažnije podatke o glasovima (sustav fonema, neki glasovni zakoni, prozodija) i oblicima imenica, a na kraju rada nalazi se popis češćih imenica razdijeljen na sinkronijske naglasne paradigme.

Ovaj opis naglasaka imenica ima određene nedostatke i praznine iz nekoliko razloga. Jedan je razlog, naravno, činjenica da u njem nisu mogle biti obuhvaćene sve imenice koje se upotrebljavaju u kaljskom govoru, i on je sam po sebi razumljiv. Drugi je razlog ubrzano mijenjanje kaljskoga govora. Za razliku od nekih susjednih govora kaljski je svakako još uvijek živ, ali se već više desetljeća ubrzano mijenja na svim jezičnim razinama, a naglasak (osobito naglasak imenica) nipošto nije iznimka. Međutim, zbog nedovoljna ispitivanja najarhaičnijih informanata, ne bilježim uvijek ni najarhaičnije stanje, koje sam u kaljskom mogao zateći², a s druge strane zbog obilja i raznolikosti novijih oblika kao i zato što je ovaj rad dijalektološke, a ne sociolingvističke naravi, zanemarujem dosta novijih pojava, ali uzimam u obzir važnije inovacije, osobito one koje zahvaćaju cijele kategorije. Osim toga meni su kao neizvornu govorniku, koji se kaljskim bavi relativno kratko, mogli promaknuti mnogi bitni podaci, a iz istih razloga nisam mogao temeljitije obraditi ni neke oblike imenica koji se javljaju rjeđe (osobito vokativ nekih imenica). Ipak, nadam se da će rad i pored navedenih nedostataka imati smisao i svrhu.

2. Glasovi

2.1. Suglasnici

Dvije su osobine po kojima se kaljski sustav suglasnika razlikuje od sustava suglasnika hrvatskoga standardnoga jezika.

ć i *đ* nisu afrikate nego palatalizirani dentalni okluzivi³, ali ih bilježim kao *ć* i *đ*.

Dž je daleko rubnije nego u standardu. Javlja se tek u suvremenijem kaljskom u nekim nadimcima (*Džô*) i vjerojatno još ponegdje. Standardnomu *dž* u

² Napomena se ponajviše odnosi na nebilježenje novoga akuta svugdje gdje se on može pojaviti (v. dolje).

³ Doduše, njihovo se mjesto tvorbe na jeziku i na nepcu (prema tome donekle i način tvorbe) dosta razlikuje od govornika do govornika tako da kod manje konzervativnih ti glasovi mogu biti i afrikate tvorene između *t'* i *d'* i standardnih *ć* i *đ*. Isto su tako kod nekih govornika *č*, *š*, *ž* mekši, tj. tvore se nešto stražnjijim dijelom jezika, ali kod konzervativnih se tvore otprilike kao u standardu. I *l* je kod najkonzervativnijih govornika samo vrlo neznatno palatalizirano u odnosu na standardno (osobito pred prednjim samoglasnicima), dok je kod manje konzervativnih govornika još mekše.

većini primjera odgovara kaljsko *ž*, a rjeđe mu odgovara kaljsko *đ* (*žigERICA*, *žiĕp*, *žĕmper*, *nĕružba*, *svjĕdožba*, *pidĕma*).

Slijede neke promjene suglasnika u kojima se kaljski govor razlikuje od hrvatskoga standarda. Većinom su to inovacije, neke su promjene usporedne s onima u standardu, a u nekim slučajevima kaljski govor čuva starije stanje. Neke su od tih promjena općekačavske, neke pripadaju tzv. jadranskim obilježjima, a neke su još specifičnije.

2.1.1. Palatalizirane i jotirane skupine *sk*, *st*, *zg*, *zd* (*zd* rijetko analogijom) > *šć*, *žđ* (*daščica*, *treščica*, *gūščerica*, *lišće*, *zvižditi*), ali *muožjane*, *duāž* (G⁴ *dažjā*), *dažiti* (*zgj*), *gruōzje*, *guōzje* (*zdj*). Jotirano *d* > *đ* uz iznimke *prĕja*, *gōspoja*, *tūji te meja* i pril. *meju* (Kalipedija), a usp. i posuđenicu *sĕja* prema kukljičkom *sĕda* ‘betonska ili kamena klupa uza zid’. Stara se skupina *jt* čuva u (*i*)*zuājti*, *nuājti*, *snuājti se*, *obuājti*, *duōjti*, *puōjti*, *prūojti*. Skupina *čr* čuva se u *črv*, *črivo*, *črīšnja*, *črīpnja* ‘peka’, ali *cĕn*, *cĕkva* itd.

2.1.2. Kad se istovremeno nalazi iza velara koji je na početku korijena riječi, i pred prednjim samoglasnikom, *l* > *lj* (*gljĕdati*, *prokljiĕtstvo*, *gljĕstā*, *kljĕn*, *kljĕca*, *kljĕške* ‘klijesta’, *hljĕb*, ali i *kljuāti*, *kljuātva*, *kljaknūti*, *kljačāti*, gdje je iza *l* također bio prednji samoglasnik.

2.1.3. Slabljenje skupina opstruenata (okluziv ili afrikata + opstruent, a u slučaju dentalnih okluziva i + sonant – mijenja se ili nestaje prvi dio skupine):

– početak riječi:

tĕca, *šĕnica*, (*h*)*ćĕ*, *covĕti* ‘psovati’ (ujednačeno), *đi* (unutar riječi *svūder*, *nĕder*);

– unutar (u slučaju dentalnih okluziva i na kraju) riječi:

labijali: *grafčāti* ‘češati’, *kāvsa/kāpsa* ‘lijes’, *pst* > *st*: *dūsti*, *ziĕsti*, *potiĕsti se* ‘dupsti, zepsti, potepsti se’ itd.;

velari: *kt* > *ht*: *lākat*, G *luāhta*, *nōhat*, G *nuōhta*, *mūhto* ‘mukte’, *trajĕht* (stari ljudi za ‘trajekt’), *dohtūr* i novije *dōhtor*, *nĕhcija* ‘injekcija’ (sve troje stari ljudi), pred frikativom velar nestaje: *lušĕja* ‘lukšija (lužina koja se dobije kad se pepeo prelije kuhanom vodom, kalijeva lužina; voda s deterđentom u kojoj se kuha(lo) rublje)’, *presĕnoć*, *presūtra*;

prepalatali: *muāška*, *priĕški*, *pīška*, *mlišnjak* ‘vrsta trave bogate bijelim sokom’, ali G *muačkā*, n *čĕčkĕ* ‘cvrčci’;

dentali: *t* i *d* otpadaju unutar riječi:

t, tj. *d*, + okluziv (kod prefikasa): *okĕnuti*, *okrĕti*, *opiĕti* ‘otkopčati’, ali *sluātki*, *kruātki*, *do pietkā*, *iz poĕietkā*;

⁴ Imena jedninskih padeža pišem velikim (N, G, D itd.), a množinskih malim (n, g, d itd.) početnim slovima.

ds/ts: *ošći*, *postuâv* ‘podstava’, *gospôski*, *ljûski*, *brâski* (skupine su *ts* i *ds* u potonjim primjerima sporedne s afrikatom *c*, ipak *bôckati*, *sîckati* itd.);

dn i *dnj* u *jenâ*, *jênake*, *zâjno*, *jâne* uz *jâdno*, *zuânji*, a ovamo se može pribrojiti i *ôma* ‘odmah’;

– u prijedloga u prijedložnim izrazima: *kô mene*, *ko nuâs*, *prî manun*, *ispri kûće*, *ô smrada*, *ô straha*, ali *o(d) moñke*, *o(d) nožâ*, *o(d) sikîre*, *o(d) nuâs*, *ôd mene*, *po(d) stolûn*, ali *pôd vodu*, *naza šiês gôdin*, *pû mora*, *pu Pûle*; na kraju nekih brojeva te priloga i veznika: *piê(t)*, *osandesîê(t)*, *dêse(t)*, *piê(t) ih je*, *trêse kîli*, *trêt î pe kîli*, *dêse hîlja pû(t)/pû*, *četrdesîê gôdin nâza(d)*, *nâpri(d)*, *kâ*, *ka*, *sâ(da)*; na kraju imenice *pût* (= njem. *mal*): *přvi pût*, *drûgi put*, *trêti pû je* (za g v. gore), dok su drugi slučajevi rijetki (*mluâ(d) si*, *kôma(d) krûha*), slično je povremeno otpadanje infinitivnoga nastavka *-ti*⁵ (*Nâmo ću puôj*, *pa ću natočiti*, *moruâš dâ čovîku...*).

2.1.4. Razjednačavanja – samo u pojedinačnim primjerima kao razjednačavanje *vibranata* (*lebrô*, ali *srebrô*, *ruaskrîžje*), *nazala* (*sedavnâest*, *osavnâest*), *sonanata* na početku sloga (*bravînac* ‘mrav’, ali *mruâk*, *mruâz*, *mriža*), *glasa nj* iza labijala (*dîmljak/dîmnjak*, *sûmljun/sûmnjun*, *črîpnja/črîplja*, *damnjâna/damljâna*, *Lamljâna/Lamnjâna*), *dentala* (*prasuâc*, G *prajcâ*), *prepalatala* (*Ždrieluâc* ‘prolaz između Ugljana i Pašmana i kopno uz prolaz’ – *Zdriêška*, *Zdriecânin*) itd.

2.1.5. *h* se gubi jedino u prezentu glagola (*h*)*ti*, dok je u ostalim oblicima fakultativno (*ôću*, *ôćeš*, *ôće*, *ôćemo*, *ôćete*, *ôće*, ali *hôdi/hodî*, *kûhati*, *krûha*, *grihotâ*). Osim toga kaže se *ći* i *hći* (v. 3.6.). *Hv* > *f* u *fualiti* i sl.

2.1.6. Zamjeni *l* u *o* u stdhrv. trebala bi odgovarati zamjena *l* u kratko *a* (kao u *Kukljici*), ali takva zamjena u današnjem kaljskom, koliko znam, nije posvjedočena (*truâ* – pridjev radni od *třti* prema pridjevima radnim drugih glagola gdje se očekuje dvoglas). Iza samoglasnika *l*, koje zatvara slog, nestaje, a samoglasnik se, ako je bio kratak, dulji i na njem se, ako je naglašen, javlja neokut (koji se može realizirati i kao dugosilazni). Duljina je sačuvana pod naglaskom i u prvom prednaglasnom slogu: *puâ* (f. *pâla*), *kampanîê* ‘zvonik’ (G *kampanêla*), *rodî* (f. *rodîla*), *ubuô* (f. *ubôla*), *nadû se je* (f. *nadûla se je*). Na kraju riječi gotovo uvijek dolazi do zamjene. Jedino u N imenica na *-u(l)* i u g *-l* nekad ostaje: *diê* ‘dio’, *biê* ‘bijel’, *dêbe*, *ispo skuâ*, *pûno srdîê*, *mânu* (*mânula* ‘gira oblica’), ali *juârbu(l)*, *sûntu(l)* ‘krsni ili krizmeni kum u odnosu prema djetetu’ (tako se zvala svaka starija muška osoba), *frôštul* ‘hroštula, kroštula’, *pûno mînduv/mîndul*, *uôrkul* (*uôrkula* ‘maslina oblica’), *tîkul* (*tîkula* ‘opeka’),

⁵ Kada u futuru I pomoćni glagol dolazi iza infinitiva, nastavak *-ti* redovito otpada (*zazvâćemo ga*, *pruôjćemo*).

bez *sândal*. Unutar riječi *l* najdosljednije nestaje iza *o*, iza *e* i *a* kako kada, a iza *i* i *u* ne nestaje, G *kuocâ*, *guocâ* i *Guocâ* (*guoluâc* ‘puž golać’, *Guoluâc* – mikrotoponim), u *Duocû* (*duoluâc* – mikrotoponim), ali naravno *šuôldi* itd.; G *ždriêca*, ali G *karatiêlca* (*karatêlac* ‘manji *karatiê*, vrsta bačve’; *suâpa* ‘salpa’, *zuâva* ‘zaova’, ali G *puâlca*; *mûlcâ* (*mûluâc* ‘izvanbračno muško dijete’, pogrdno o bilo kojem muškom djetetu), N *rîlce* ‘žalac kukca’.

2.1.7. *M > n* na kraju riječi u nastavcima i brojevima: *gljêdun* ‘gledam’, *nogûn*, *na nîn*, *sêdan*, *ôsan*, ali ne na kraju osnove: *grûm* (G *grôma*), *kûm* ‘vjenčani; krsni ili krizmeni u odnosu prema roditeljima’, *Rîm* i naravno *gûm*, ipak *srûn* (priložna upotreba u frazama, inače *sramotâ*: *Kâko vas nî srûn?*, *Srûn êe ih bîti duôjti.*, *ô srama/o sramotiê*, *Vêla je to sramotâ.*), *zuajûn* i *sûn* ‘sâm’.

2.1.8. *N* na kraju riječi iza samoglasnika često fakultativno otpada, a može se i slabo izgovoriti, pa samoglasnik bude nazaliziran (npr. *i*, *u*)⁶. Vrlo često otpada u 1. licu prezenta glagola *bîti* i nenaglašenim oblicima osobnih zamjenica, ali ni drugi primjeri nisu rijetki: *sa*, *va*, *na*, *nîsâ*, *jesâ*, *grî*, *û* i u brzu govoru *û* ‘on’, *posôlji*, *ne mîsli juâ sâ*, *ôgroma je duçân*, *da zazôvi juâ*, *četrnâes gôdi*, *ka klâdi onê trênogice* ‘metalni tronožac na koji se stavlja lonac na ognjištu’, *na jenî mêstu*, *jedâ*, *is zlicu jîsti*, *pôj s vrâgu(n)*, ali i *k vrâgu(n)*. Slični su primjeri unutar riječi *bruzîn* ‘metalni lonac’ i *madrîla* (kao prilagodba izgovora kod starije osobe).

2.1.9. Neke riječi i njihove izvedenice imaju fakultativno *j* ispred *i* ovisno o govorniku i konkretnoj situaciji: (*j*)*îdro*, (*j*)*iglâ*, (*j*)*igrâ*, (*j*)*îlo* ‘glina’, (*j*)*imâti*, (*j*)*îme*, (*j*)*îsti* ‘jesti’ itd.

2.1.10. Kod konzervativnih govornika jednačenje po mjestu tvorbe djeluje i na granici prijedloga *is*, *iz*, *bez* i oblika lične i posvojne zamjenice: *iš nîn*, *iš nîjûn*, *iž njega*, *iž njiê*, *bêž njega*, *bež njiê*, *iš njegovin*, *iš njiêznin* itd. Mlađe su varijante *s nîn*, *s nîjûn* itd.

2.1.11. Jednačenje prvoga sibilanta prema drugom prepalatalu preko jednog samoglasnika tipa *šûsa*, *šûšiti*, *rašûšiti se*, *gužîšnjak* ‘analni otvor’. Pri tom sibilant prefiksa ne podliježe jednačenju, a prepalatal nastavka ga većinom ne izaziva. Zbog tih ograničenja primjera je vrlo malo, a promjenu uglavnom provode samo konzervativni govornici. Uz navedene sam primjere čuo i *škrâça* ‘rupa u kamenju ispunjena vodom’.

2.1.12. Jotacija je poopćena u oblicima i izvedenicama *je*-glagola (korijeni na *t* i *d*) gdje pravilno ne dolazi (*meçâti*, *zîdâti*, *zîduâr*). Isto tako u glagola na *-îvâti* (korijeni na *c*, *z*, *h*) postoji analoška palatalizacija (*prebaçîvâti*,

⁶ Vjerojatno je u mnogo slučajeva posrijedi slaba artikulacija, koja se slušno ne može opaziti.

pokažīvâti, poveživâti, napušīvâti (< *napūhâti*), ali *utrķīvâti se, preskakīvâti, porugīvâti se*).

2.1.13. Postoje još neke sasvim rubne promjene kao metateze u *švenuāc* ‘uš’, *žeruākva* ‘žar’, *zīkva* ‘kolijevka’, pojednostavnjenja u *sekřva* (prema *svēkar*), *črljīv* (prema *čřv*), *račiepīti* ‘pokvariti’, odrazi *cablô, caklô*, ispadanje *d* i stezanje samoglasnika u *vīti* i *povīti* i složenicama (*pripovīti, napovīti* itd); oblik *nuāš* uz *znuāš* (vrlo često i kod starih konzervativnih govornika – pojava unutar govora kao sustava sasvim rubna, ali zajednička vrlo mnogim govornicima; kod mlađih i *nāčī*) itd. U suvremenom se kaljskom od mlađih osoba (40 i manje godina) mogu čuti i primjeri s gubljenjem suglasnika u intervokalnom položaju (*izgljēa, pogljēa, trēa*). U brzu se govoru i od starijih može čuti *jô gori(n), ûn gori = juā govōrin, ûn govōri*. O drugoj palatalizaciji v. u 3.4.2.

2.2. Samoglasnici i naglasak

2.2.1. Kaljski sustav samoglasnika mogao bi se prikazati ovako:

<i>i/ī</i>	<i>u/ū</i>
<i>e/ie</i>	<i>o/uo</i>
<i>a/ua</i>	

Srednja tri para, čiji su drugi parnjaci dvoglasni, dijakronijski i strukturno odgovaraju prvomu i petomu, tj. dvoglasni su se razvili od starih dugih samoglasnika, a odnos dvoglasa i njihovih parnjaka odgovara odnosu dugih i kratkih samoglasnika⁷. Osim toga, dvoglasni *uo* i *ie* dolaze i u relativno mladim posuđenicama, koje su u kaljski ušle svakako nakon diftongacije, kao *škuōla* (kod starih još uvijek *skūla* kad govore o školi u svojoj mladosti), *buōja* (još uvijek i *kolūr, pitura*), *puōrcija, buōlnica, nuōrma, petroliējka* (starije *petruōljka*), *svakodniēvnica* ‘svakodnevnica’⁸, ali *grōblje, gostiōna, telefōn* (češće *tēlefon*). Dvoglas *ua*, ako je i produktivan, sigurno je produktivan znatno manje od *ie* i *uo*. Njega nema ni u nekim posuđenicama ekspresivna značenja (uzvici, dijelelovi psovki), koji i inače odstupaju od pravila kaljske akcentuacije i vokaliz-

⁷ Zbog toga, a i radi lakšega snalaženja u građi, dvoglasne u abecednim popisima tretiram kao jednostavne parnjake. Budući da su dvoglasni uvijek dugi, na njima ne bilježim prednaglasnu duljinu.

⁸ Ali *nēma, trēba* u slogovima koji nisu zatvoreni sonantom. Primjeri *petroliējka* i *svakodniēvnica* su prije osobne improvizacije govornika nego općekaljske riječi, ali mogu poslužiti za pravilo.

ma (*âjme mâjko*, *bôg⁹ te pòpiša*, *jârcina*, *ñ ti jârca¹⁰*), a i imenice *vrâg* (ekspresivno i *vrâg*; tako ponekad i *âjme*) i *jâd* (*jâda* – vrsta negacije: *jâda smo imâli*) imaju jednostavan samoglasnik gdje bi se očekivao dvoglas. Samoglasnicima se može dodati i slogotvorno *r*, koje nije samoglasnik u pravom smislu riječi, ali je nositelj sloga. Ono je uvijek kratko. Prava kvantitativna opreka postoji, dakle, jedino u slučaju *i* i *u*, koji mogu biti i dugi i kratki, dok su dvoglasni uvijek dugi, a *a*, *e* i *o* fonološki kratki, iako im fonetska duljina varira i najviše ovisi o naglasku.

2.2.2. Kaljski naglasni sustav ima staro mjesto naglaska i prednaglasnu duljinu, a zanaglasnih duljina nema (*rūkâ*, *rûke*, *ù ruke*, *znuã*, *znuamõ*, *nê zna*, *triesîn*, *tresemõ*). Dva bi se primjera (po svoj se prilici radi o zabuni u govoru) mogla protumačiti kao trag skraćena dvoglasa (*u jenîn kôroku*, *ù zrok – A dî ce dîm nego ù zrok?* – inače *u jenîn kôraku*, *ù zrak*). Osim toga, i prednaglasni i naglašeni i zanaglasni kratki slogovi mogu se u govoru fonetski produljiti, ali to nisu prave leksičke duljine (*u Kâlî*, *dõvêli*, *donesî*, *rîbâli*, *nîmâmo*, *ùdâna*, *nahodîla sa sê*, *lîpõ* (adv.), *bîlõ*). S druge se strane duljine u govoru mogu skratiti, a to je često povezano s bržim izgovorom, slabijim naglašavanjem ili potpunim gubitkom naglaska na pojedinoj riječi u govoru. Kod starih se konzervativnih govornika često krati, a ponekad čak ispada, *i* u pridjevu radnom glagola *bîti*, češće se čuje gotovo nenaglašeno *nisã* (može biti nazalizirano) i *nisî*, *ùnda*, *krûto* (‘jako’ – *krûto lîpo*, ali *krûto je vîkâla*) i *grûbo* ‘ružno’, dok se druge duljine krata sporadično (npr. *lîpo*, *mlikõ*, *izgûbimo kî je tô*, *uõvce*, *po kuâljsku*). Slijed prednaglasne duljine (inače ravna tona) i naglašene kračine ima i mlađu varijantu s naglaskom pomaknutim na duljinu (*u gruád'u*, *kumpîr'i*, *zuál'îha*, *gús'inica*), koja se kod „srednje“ i manje konzervativnih govornika pojavljuje uz stariju varijantu bez pomaka. Isto su tako mlađe varijante *bît'ica* ‘prsten bez kamena; prstenast kolut; uvojak’ i *mûl'ica* ‘nezakonito žensko dijete’ (pogrdno o bilo kojem ženskom djetetu) uz *bitîca* i *mulîca*, a našlo bi se još riječi iste strukture s pomaknutim naglaskom (*vîrn'uti* uz *vrnûti itd.*), ali samo *šalturîca*, a i drukčije strukture (*razûmîš* (bez sumnje iz štokavskoga) uz starije *razumîš*). Svi nepomaknuti naglašeni slogovi mogu imati silaznu intonaciju, ali kod konzervativnijih govornika u očekivanim položajima relativno često nalazimo novi akut. Tim očekivanim položajima u kaljskom pripadaju i dugi samoglasnici nastali duljenjem u zatvorenu naglašenu slogu kao i kasnije pod naglaskom produljeni *a*, *e* i *o* (v. niže 2.2.3.). Treba spomenuti i da u kaljskom osim leksičkoga naglaska postoji izrazit ekspresivni naglasak, kojim se nešto podvlači, izra-

⁹ Ali inače *buõg*, pa i pozdrav *buõg*.

¹⁰ Konkretno: *jârac* (*G juârca*), iako nisu svi informanti sigurni što ta riječ znači, ili *kozjuãk*.

žava čuđenje i sl. Zbog njega riječ može imati dvostruk naglasak (*tècì, nòsìla san, u gruâdù*), pri čemu se prvi slog jače ističe visokim tonom, a drugi udarom, ili može na različite načine izmijeniti ton (odgovori na pitanja kako se što kaže: *mán'ula... ê, mânula; Kakô? A piêt rîb..., piê rîb, ê; buôg..., a buôg*). Tim se ekspresivnim/pragmatičkim naglaskom i intonacijom, koji su relativno složeni i zaslužuju zaseban detaljniji opis, ovdje ne namjeravam baviti.

2.2.3. Opis kvalitete i naglasaka pojedinih samoglasnika

2.2.3.1. Dugi samoglasnici i dvoglasni

Dugi se samoglasnici *ī* i *ū* kvalitetom ne razlikuju od standardnih. Kvaliteta dvoglasa jako varira od izgovora u kojem se jasno razlikuju oba dijela do *a*, *e*, *o*, *s* tim da se *ua* može izgovoriti i kao *a* i kao *o*. Dvoglasni su s jedne strane nejasniji što je govor brži, a s druge mlađi govornici imaju u pravilu nejasnije dvoglasne. Ako je dvoglas sasvim jasno izgovoren, udar je na prvom dijelu: *brūat, svičie* (*i* je kratko, ali udar počinje na prvom dijelu dvoglasa), *tūoga*, a takav dvoglas nekada pod ekspresivnim naglaskom zvuči čak dvosložno: *dvūa, jīe* (s dugim *u* i *i*). Prvi je dio češće istaknut ako je na dvoglasu silazan ton. Takav izgovor dvoglasa s istaknutim prvim slogom ipak ne prevladava u govoru, ali najčešće nije osobito istaknut ni drugi dio nego se stapa s prvim, koji se time više ili manje mijenja i reducira. Zato drugi dio dvoglasa smatram njegovim temeljnim dijelom i naglasak dvoglasa bilježim na njem. Doduše, takvo je bilježenje proizvoljno jer je idealan kaljski dvoglas (kod starijih govornika, u sporijem izgovoru i kad je riječ posebno istaknuta) jedan glas s udarom na prvom dijelu.

Novi akut može stajati na bilo kojem izvorno dugom samoglasniku na kojem mu je po etimologiji mjesto, i na svim dugim samoglasnicima nastalim duljenjem u zatvorenu naglašenu slogu: *Juā se naljūtīn ka rečū da nī stuārih u selū., jīsti pa bi se potiēpla, žīnska, izvūnka*. Međutim, u svim riječima na mjestu novoga akuta može stajati dugosilazni naglasak. Kod mlađih je i manje konzervativnih govornika novi akut vrlo rijedak, dok je kod nekih starijih dosta čest, ali i kod njih je on zamjenjiv dugosilaznim naglaskom. Evo još primjera: *sīnska se, na viēsla, Kukljīške, Škuōljka, duōjti, sūhi, kokorūz, kumpīr, ziēmļju, iž njiē, bī 'bio', danuās, ziēt, zasruamī* (pridjev radni), *zemļiē, līve* (G f.), *tiēkla, čīstin* (1. l. prez.), *držī, mī, vī, uživate, o svīh, sedamnaiēstoga, učiēr(a), līšce, uziēsti, pīvi pūt ispo pūta, traviēsle* (n; *traviēsla* 'pregača'), *nūas, njuōj, mluāda, smrdīš, ozguōr, smīh, razbī* (pridjev radni), *u Kalī, is sestrūn, u nījn, muōj, na mojīn, iščeš, dīci* (D), *diciē, pedesīet, divuōjka, ovuāj, ruādi, ruadī, obūci, poveziē, poznīva, siēsti, Sukošūn, strūn* (A i g), *pržūn, krūh, mūsti,*

ulīsti, navīkli, tūje, sa svīh strūn, mūku piē pū preko rūk pruōjti, stīslo, glūāvna, pokuōjna, muāle, tuāc, brūat, sapūn, koluāč, jarbūnov, koluāčov koliko stūpi muāslin, mīš, cūkra, bi li vas prīmī, na Vališće sa hodī, pūnta, šūša ‘suša; vrsta kopnenoga raka’, pūno zvīzd, šiēs nuōg, kuāljski, izniēla, dobīla, Duolūac, nuaruōd, sviēkra, zariēslo (mlađi govornik) itd., pa čak i prilagođeno standardu *zahtjēva* (prezent). Čini se da svi produljeni zatvoreni slogovi nisu podjednako često akutirani¹¹, pa sam tako N *dīd* čuo relativno rijetko, dok sam *dīd* čuo više puta, a i *tuāc* se čuje rijetko, ali se relativno često čuje *sviēkra* gotovo uvijek n/a *viēsla* (kod mlađih *veslā*), a često su akutirani i nastavci (G i I imenica n. p. *b* i *c* i prezent glagola n. p. *c*), osnova glagola n. p. *b* u prezentu itd. S druge strane poimeničeni pridjev *žīnska* je gotovo uvijek s akutom (često i kod mlađih govornika), ali *jūnca* (A; *jānjac* ‘janje, jare’) sam čuo samo jednom, a inače *jūnca, jūnci, jūncov* itd. Akut često imaju i produljeni naglašeni slogovi pridjeva radnoga i infinitiva (*duōjti* i *puōjti* čak kod ljudi u ranim tridesetim godinama). Na mjestima gdje se ne očekuje, akut se uglavnom i ne pojavljuje. Ipak *znūa(š)*, ali i *znuamō* (jer je prešao u n. p. *c* prema *dāti*), a za neke je primjere teško odrediti je li posrijedi ekspresivna intonacija ili analogija (*Mī smo bīle piēt prijateljīc:..., Sluānih srdīē?, Moruāš trpīti: vālжда su žīle naučīle i ūnda morūāš – moruāš* relativno često).

2.2.3.2. Poludugi samoglasnici

Poludugima nazivam fonološki kratke samoglasnike *a, e* i *o*, čija fonetska duljina varira. Kada su nenaglašeni, kratki su¹², a pod naglaskom su različito dugi. Naime, pošto su stariji dugi *a, e* i *o* dali dvoglase ili samo dovoljno promijenili kvalitetu, kvantiteta starih kratkih parnjaka nije više bila fonološki relevantna, pa su se oni pod naglaskom duljili, ali produljenost se razlikuje od samoglasnika do samoglasnika, od riječi do riječi, od govornoga čina do govornoga čina i od govornika do govornika. Kada su ti samoglasnici pod naglaskom dugi, imaju silazan ton ili akut ovisno o govorniku i govornoj situaciji. Međutim, čini se da su akutirani rjeđe nego pravi dugi samoglasnici u riječima koje imaju akut i da je akut na njima manje leksički, a više ekspresivan. Pitanje je postoje li neke riječi s naglašenim *a, e, o* koje ne mogu imati akut, kao *vrāg*, neka imena i sl., ali to je teško provjeriti zbog kolebanja akuta u kaljskom go-

¹¹ Isto se može tvrditi i za izvorno duge slogove, ali je iznimaka, koje su rjeđe akutirane, malo, dok ih u slučaju produljenih slogova, čini se, ima više.

¹² U imenima, za koja u kaljskom inače vrijede posebna pravila prozodije i vokalizma, *a* može imati i prednaglasnu duljinu (*Āntē*, nadimak *Ācō* itd.). Što vrijedi za *a*, vjerojatno vrijedi i za *e* i *o*, a osobit vokalizam i naglasak uz imena imaju i novije posuđenice.

voru. Što se kvalitete tiče, tim je glasovima zajedničko da se pod naglaskom često izgovaraju s nešto razvučenijim usnama. To u slučaju *e*, i osobito *a* ima sasvim neznatan akustički učinak (tako izgovoreno *e* može zvučati zatvoreno), a kod tih je samoglasnika i razlika u položaju usana neznatna u odnosu na standard, ali *o*, kad se izgovori tako i s vrhom jezika višim nego pri izgovoru standardnoga *o*, zvuči otvoreno na osobit način.

2.2.3.3. Samoglasnik *a*

Samoglasnik se *a* po kvaliteti ne razlikuje od standardnoga. Produljen je ranije i većinom je potpuno dug, a rijetko poludug ili neproduljen, dok su samoglasnici *e* i *o* produljeni kasnije, i duljina im se često koleba (v. dolje). Pod naglaskom je *a* gotovo uvijek dugo (*jesâ, nîsâ, sâ, Drâgan, Silvâno* (V; N – *Silvâna*), *Mârîca, došlâ, ovâ, brâti, iskâti, nâ dun, vâko, strâšili, životâ, gâćicami, izgoljâ* ‘bez dodataka, priloga, umaka (o jelu)’; *zâ blagdani, mâtère, ko tovâra, drvâ, iz takuačâ* (*takuáč* ‘niska drvena posuda za otakanje vina’), *jâma, igrâli, imâli, sapûnâ, tâka, znâle* itd.). Samo s kratkim *a* čuo sam jedino zamjenice *svâk* (ipak jednom i *svâki*) i *svâki* u različitim oblicima te upitni prilog *kâko* (uz starije *kakô* (*kakò, kakõ*)), a osim toga i uzvike *âla* i *çâp* (*Tuôte je bìlo tròje diciê çâ bi tô çâp.*), ali *nâ* (*Nâ ti îglu.*). Našla bi se sigurno još koja riječ u kojoj je naglašeno *a* samo kratko, ali je takvih riječi vrlo malo. Dužina glasa *a* varira u riječima koje su čas nenaglašene ili slabije naglašene, čas potpuno ili jače naglašene (uz druge riječi: *mâlo bôlje, malo pôsli, malo bogatîje, Bîću malo okriênin ka îš nîjmi govôrin. ... Bîću mâl’ ûnda okriênin.* (= rus. *немного, чуть*), ali apsolutno: *mâlo, vřlo mâlo, svâko mâlo* ‘većinom’ (= rus. *мало, маловато*); *tâko*, ali i *tako dâlje; sâmo za kûhati, sâmo muškî*, ali istaknuto *sâmo njêga, sâmo njêga; sâ* i *sâ*; češće upitno *çâ*, rjeđe *çâ*); *nâ* i *nâ* (*Dî mi je nâ îgla?*) itd. Dužina naglašenoga *a* varira i u nekim riječima u kojima ono prethodi samoglasniku ili *j* (*vajk* – starija osoba kratko, mlađa poludugo), *dvajse* (kratko i poludugo), *zâjniško, âjme mēni* i *âjme mēni, jedanaest, dvuanaest* (poludugo i dugo) itd. U zadnjem je otvorenu slogu naglašeno *a* dugo, ali može biti i poludugo, dok je kratko sasvim rijetko. U većini ostalih slučajeva *a* je pod naglaskom dugo, a skraćuje se podjednako često kao i pravi dugi samoglasnici. Mlađi govornici, čini se, skraćuju naglašeno *a* nešto češće pod utjecajem odozgo.

2.2.3.4. Samoglasnici *e* i *o*

E se kod starih govornika ne razlikuje kvalitetom od standardnoga, a *o* produljeno pod naglaskom je često malo otvorenije (v. gore). Oba su glasa kod

mladih govornika pod naglaskom malo zatvoreniija nego kod starijih. *O* kod nekih mlađih govornika može biti zatvorenije na kraju riječi (*kakô*, *ovô*, *tô*, *onô*) (rjeđe drugdje – *živemô*, *mlīkô*), a takvo *o* se zatvara, odnosno vrh jezika se spušta, a usne se skupljaju, tj. podsjeća na nazalno *ô*. Međutim, otvorenost *e* i *o* dosta varira (osobito kod mlađih govornika), a varira i njihova duljina pod naglaskom između kračine, poludužine i dužine, i to od govornika do govornika i od slučaja do slučaja, pa je teško sa sigurnošću uspostaviti neka pravila koja bi se odnosila na skupine govornika. Ipak, čini se da se kod starih konzervativnih govornika češće potpuno dulji predzadnji slog, a rjeđe je poludug ili kratak te da se ne dulji kad je pred njim prednaglasna duljina. Podjednako kao u predzadnjem, dulje se *e* i *o* u zadnjem zatvorenu slogu (primjera s prednaglasnom duljinom nema), a u zadnjem otvorenu slogu su nešto češće poludugi, a dulje se i iza prednaglasne duljine. Treći slog i slogovi još dalje od kraja u višesložica dulje se nešto rjeđe i često se ne dulje potpuno. Među mlađim govornicima ima onih koji sve naglašene slogove sa *e*, *o*, i dulje češće nego stariji, a isto tako dulje i predzadnji slog (pa i slogove dalje od kraja) iza prednaglasne duljine (*kô mene*, *nuarôda*, *zuakôna*), kao i onih koji te naglašene slogove općenito dulje relativno rijetko. Osim toga, u nekim se riječima *e* i *o* pod naglaskom dulje relativno često, a u nekima rijetko ili se ne dulje bez obzira na broj slogova. Tako sam *trêse* ‘trideset’, *-kôli* ‘god, -god’ – *čakôli* ‘ponešto; što god’, *dikôli* ‘ponekad, negdje; gdje god’, *kolkokôli* ‘koliko god’, *hôdi* čuo uvijek s kratkim *o*, a *godina* većinom s dugim (vjerojatno prema *g*). Primjeri kod starijih govornika: *dô neba*, *kakô*, *kakô*, *kakô*, *hôdi* (uz *hodī*), *hômô* (najčešće kratko *hôdi*, *hômô*, *hôte* i kod mlađih), *govôrin*, *pôj*, *govôrin*, *rôđendan*, *mlīkô*, *vôzi*, *nôsi*, *dô polja*, *dô polja*, *lôzu*, *lôzu*, *iskôci*, *pôsli*, *brôdi*, *ôčeš*, *ôcemo*, *ôcemo*, *bôlje*, *bôlje*, *fala bôgu*, *nôsiš*, *rôbu*, *rôbu*, *zabôli*, *nô*, *tô*, *ôsi*, *govôri*, *vôdu*, *gôdin* (*g*), *kôlo*, *prôpalica*, *ukôpča* (pridjev radni), *pôčali* ‘počeli’, *ôsmoljetku*, *škôlova*, *prôlili*, *pô vodu*, *ôkolo*, *ôkolo*, *ôd mene*, *kolkokôli nuarôda*, *zuakôna*; *došlê*, *Nêven*, *âjme mēni*, *gljêdala*, *trênogice*, *dītê*, *prêmet* ‘teret koji se prevози’, *prêmeti* (*G*), *mêsta nî*, *mêsto*, *njêga*, *njêga*, *duâsku o pêriva*, *têcu*, *vêc*, *rêka*, *govêdina*, *junjêtina*, *telêtina*, *nêpismene*, *Mêtodo*, *prênula* ‘uplašila se’, *čêre*, *čêkaj*, *mêne*, *têbe*, *povêrovala*, *lêtrike*, *lêtrike*, *dêve-dêse*, *zualêbrnik* ‘dugačak tanji komad svinjskoga mesa iza rebara, pečenica’. Budući da se *e* i *o* kolebaju s obzirom na duljinu više od ostalih kaljskih samoglasnika, u slučajevima kada nije bitno kako je određen govornik izgovorio dotičnu riječ, na njih stavljam poludugi naglasak i time označavam nepostojanost duljine, tj. ne samo činjenicu da se duljina ovih glasova pod naglaskom razlikuje od govornika do govornika, nego i da često jedan govornik u istom obliku pri ponovljenu izgovoru na ovim glasovima ima različite duljine.

2.2.3.5. Kratki samoglasnici i slogotvorno *r*

Kod starijih govornika ovi glasovi po kvaliteti u osnovi odgovaraju standardnima, jedino je *i* nešto otvorenije (osobito uz dentale). Kod nekih je govornika (većinom mlađih) nenaglašeno *i* uz dentale, nešto manje uz labijale, osobito na samom kraju riječi vrlo otvoreno i izgovara se kao šva, tj. vrlo blisko reduciranomu *e*, kakvo isti govornici mogu imati u istom položaju (*vīkāti*, *zaburāvili strīlica*, *pirnīci* ‘uzvanici u svatovima’, *pilāti*, *slōmi*). Kratki *i*, *u* i slogotvorno *r* se rijetko fonetski dulje, kao što je spomenuto u odjeljku o naglasku, a inače zvuče vrlo kratko. Ipak, kratko se *i* na samom početku riječi pod naglaskom nešto češće fonetski dulji i postaje dugo ili poludugo (moguć izgovor *īme*, *īmun*, *īdro*, *īsto* (ili poludugo) uz češću kratku varijantu). Primjeri duljenja početnoga kratkoga *u* su rijetki i sporni (*ūdica?*).

2.2.4. Neke promjene (usporedne ili inovacije) samoglasnika kojima se kaljski govor razlikuje od hrvatskoga standarda

2.2.4.1. Odraz jata

Odraz jata je ikavsko-ekavski i slijedi u određenoj mjeri pravilo Meyera i Jakubinskoga. Njime se detaljno bave Budovska i Houtzagers (1994), a ja uz njihov popis odraza donosim samo poneku korekciju i gdje koje pojašnjenje. Ne *ōnde*, *podīlīli*, *dvīsto*, *jīdiē*, *doklē*, *zduōtle*, *zduōvle*, *poklē*, *pōsle*, *mīšano*, *srēca*, *smīšno*, *srīdnje*, *nasrē*, *strīlica*, *tiēlo*, *vrīme*, *Ždriēlac*, *Ždriēlca*, nego *ūnde/undēka*, *podīlīli*, *dvīsto*, *jīdiē/jī*, *dūkle(c)*, *izdūtīle(c)*, *izdūvde(c)*, *pokle* (nema naglasaka, a ako se naglasi izdvojeno iz konteksta, onda *pōkle*), *pōtli* i *pōsli*, *mīšano* (vjerojatno skraćeno izgovoreno), *srīca*, *smīšno*, *srīdnje*, *nasrī(d)* (samo ikavska varijanta), *strīlice*, *tīlo*, *vrīme*, *Ždrieluāc*, *Ždriēca*. Osim toga, neki su primjeri kod Budovske i Houtzagersa noviji oblici, novije posuđenice ili čak improvizacije. Takvi su: *cēsta* (starije *čēsta*), *lītni*, *piesuāk* (?)¹³, *spriečiti*, *sliedīti*, *srēla* i *sriēla* (uvjetno je rečeno domaća riječ – *triēviti*), *G sosiēstva* (postoji novija posuđenica *sūsjed*, a starija riječ, koja joj otprilike odgovara, je *dvorānin*), *srēdnja* (u sintagmama koje dolaze izvana kao *srēdnja dōba* – f. = srednja dob, *srēdnja škuōla*), *trēba*¹⁴ itd.

2.2.4.2. Duljenje u slogu zatvorenu nenazalom.

Za kaljski su govor tipična dva bitno različita duljenja. Prvo je duljenje u zatvorenu naglašenu slogu, koje je prethodilo diftongaciji dugih *a*, *e* i *o*, a drugo je duljenje kratkih naglašanih *a*, *e*, *o* preostalih nakon prvoga duljenja i difton-

¹³ *Po pieskū* i *u pržīnu* sam i ja čuo od starije žene kad je govorila o afričkom pijesku, dok je domaći pijesak bio *sabūn*.

¹⁴ Riječ se danas često upotrebljava, ali i vokalizam i drugi izrazi slična značenja (*je li ti čuā trībe* ‘treba li ti što, je li ti što potrebno’, *valjuā mi puōjti*, *puōjti mi je*) ukazuju na to da je *trēbati* u kaljski posuđeno.

gacije. Rezultati su drugoga duljenja obrađeni u prethodnom odjeljku 2.2.3.2 (Poludugi samoglasnici), i na njih se u ovom radu neću vraćati. Konačni su rezultati prvoga duljenja dugi samoglasnici ili dvoglasni, na kojima može stajati akut, a njihova kvaliteta ovisi o tom je li slog zatvoren nazalom (v. 2.2.4.3.) ili kojim drugim suglasnikom. U slogu zatvorenu nenazalom kratki *i* i *u* daju odgovarajuće duge suglasnike, a kratki se *a*, *e*, *o* također prvo dulje, a zatim daju svoje parnjake dvoglase (usp. *ȷila* : *ȷiŕti*, *cùkar* : *cùkra*, *pâlo* : *puâŕti*, *sêli* : *siêŕti*, *ubôla* : *ubuôŕti*). To duljenje ima relativno malo iznimaka. Ono je najsustavnije pred sonantima (usp. i početak dijela o samoglasnicima i naglasku), a pred opstruentima ima više iznimaka, ali ni ondje ih nema mnogo. Većina se tih iznimaka može objasniti ulaskom riječi u kaljski govor kada duljenja u slogu zatvorenu opstruentom više nije bilo (npr. *paluâc*, *pijuât*, *deŕpiêt*, G *cùkra*, *korîst* (G *korîŕti*) : *ŕegâc* ‘mala pila za drvo koja se drži u jednoj ruci’, *đilât* ‘sladoleđ’, *kufêŕt* ‘bombon’, *cùkriêc* ‘bombon’, *korîŕtiti* (domaće – *duperîvâti*). Međutim, neke se iznimke ne mogu tako objasniti (npr. *kôŕti* : *uôŕti*, a po svoj prilici ni *môdro*, *ȷidro*, *ŕidro* : *muôkro*, *biêdre*, *njuâdra*). Osim toga duljenja nema u sljedećim kategorijama: u komparativu pred sufiksom, u nekim deminutiviranim glagolima i u prefiksu pridjeva radnoga, ali se prefiks dulji u prezentu i pridjevu trpnom (*lâglji*, *mêklji*, *dêblji*, *ŕirji*, *dùmbliji*; *grîskati*, *ŕickati*, *bôckati*, *tùknut* ‘malo lud’; *ôdni*, *zâzva*, *zâspa*, *ûmra*, *ûžga* : *zuâŕŕin*, *ûmrin*, *ûžgin* (i prez. i prid. trpni, ali prid. trpni i *ûžgun*). Slog se dulji bez obzira na prednaglasnu duljinu ili na moguću homonimiju (*nuaruôd*, *uduovuâc*; *pûas* ‘pâs’ i ‘pojas’, *muâŕt* ‘moŕt’ i ‘mâŕt’¹⁵). Stariji su govornici skloniji primjeni obrazaca s duljenjem i na posuđenice nego mlađi (domaća riječ – *obiêd*, a uz to kod starijih *rûčuâk*, a kod mlađih *rûčak*). Opširniji popis primjera duljenja u zatvorenu slogu i iznimaka daju Budovska i Houtzagers (1994.), a ja uz taj popis donosim samo nekoliko ispravaka i pojašnjenja: ne *nîsân*, *petuâk*, *kljîn*, *mârŕ*, *gôrnja*, *dôjde*, *pôjde*, *zuatîljku*, *môrski*, *ônda*, *dvîsto*, *ŕiknjice*, *smîŕno*, *petnaêŕti*, *sêŕtrinoj*, *ŕêŕta*, *dôkle*, *dôtle*, *kobôtnice*, *môkra*, *ôŕtre*, *izdûbljena*, *ûske*, *ujûtro*, *mâŕlin*, *pâklenih*, nego *nîsân*, *pietuâk*, *kljîn*, *mârač* (G *muârča*), *guôrnja* (isto tako *guôri* i *duôli* uz *gôri* i *dôli*), *duôjde*, *puôjde* (samo imp. *pôj(te)*), *zuatîljka*, *muôrski*, *ûnda*, *dvîsto*, *ŕiknjice*, *smîŕno*, *petnaiêŕti*, *ŕestrînoj*, *ŕiêŕta*, *dûkle(c)*, *dûtle(c)*, *kobuôtnice*, *muôkra*, *uôŕtre* (ali *ôŕŕar*), *izdûbljena*, *ûske*, *ujtro* (ali *ȷûtro*), *muâŕlin* (ali pridjev i *mâŕlinovo* i *muâŕlinovo*), *paklênih*. Ispred *c* i *č* se duljenje ne očekuje, pa ga ondje ni nema, ali ga ima ispred staroga *tc* (*uôca*) i svim ostalim oblicima imenice *tuâc* osim N i V te u *đici*, *đicu*. U mnogim riječima duljenja nema jer

¹⁵ Govornici koji bolje čuvaju akut, ipak vjerojatno razlikuju *puâs* i *muâŕt* (‘pâs’ i ‘moŕt’) i *puâŕ* i *muâŕt* (‘pojas’ i ‘mâŕt’). U Kukljici se razlikuju *pâs* i *mâŕt* (‘pâs’ i ‘môŕt’), i *pâŕ* i *mâŕt* (‘pojas’ i ‘mâŕt’).

su novije, posuđene ili improvizirane, npr. *ribârnica*, *tâjno* (starije *sakriviêto*), *îsti?* (po svoj prilici relativno mlada zamjena za *jedûn* i za *jênak*), *sîzni*, *vîčni* ‘vječan’ (malo se upotrebljava u svakodnevnom govoru, a *vîčni* = *vîčni* ‘naučeni’), *srêdnja*, *srêtnoš*, *grôblje* (nekad *cimatuôrij* – sada gotovo izumrlo), *kôplje*, *pôklon* (starije *duâr*), *krâsno*, *krâstav* (riječ rijetka u govoru, ali uvijek *kruâsta*) itd.

2.2.4.3. Slog zatvoren nazalom.

U većini je kaljskih slogova zatvorenih nazalom jezgra *u* ili *i* zato što osim od staroga *u*, *u* u slogu zatvorenu nazalom potječe i od starijega *o* i *a*, a osim od staroga *i*, *i* potječe još od prvotnoga *e*. Slogotvorno se *r*, naravno, ne mijenja. Osim toga, kratak se samoglasnik *i* u naglašenom slogu zatvorenu nazalom dulji i može biti akutiran. Primjeri: *dlûn* : *dlâna*, *srûn* : *sruâma*, *nû nj* : *nuâ nje*, *Bûnj*, *bûnjka* : *Bânja*, *jedûn* : *jenâ*, *nuarûžnja*¹⁶ ‘naranča’ : *g nuarûžunj*, *lûnda* ‘kriška’ : *g lânad*, *brûnce* ‘škrge’ : *g brânač*, *znûn*, *nê znun* : *znuamô*, *kôpun* : *kôpaš*, kuklj. *štrânjâk* (u kaljskom prema množini *štrûnjuâk* ‘resa koja neuredno visi na tkanini i sl.’) : *n štrûnjcî*, *grûm* : *grôma*, *zuakûn* : *zuakôna*, *kûnj* : *konjâ*, *is sestrûn*, *is mâterun*, *is popûn*, *is brâتون*, *ûnda* : stdhrv. *ònda*, *pû nj* : *puô nje*, *konuâc* : *kuncâ*, *pûn* : *pûna*, *grîn* : *gremô*, *rečîn* : *rečemô*, *zelîn* : *zelêna*, *brîme*; *g brimîñ*, *žînska* : *ženâ*, *zôvin* : *zôveš*, *babûljîn* (*babûlj* ‘kamen veličine šake’), *is mûžin*, *šćenuâc* ‘korov koji ima bodljikav plod veličine zrna graška; plod toga korova’ : *šćincî*, *švenuâc* : *n švincî*, *režint(îv)âti/ražint(îv)âti* ‘isp(i)rati’, *vienuâc*, *vinčâti*, *vinčuânje* (?)¹⁷, *kljîn* : *kljîna*, *bravînac* ‘mrav’ : *G bravîncea*, *třnj* ‘trn’, *gřm*. Promjenu bi bilo najjednostavnije opisati kao podizanje/zatvaranje samoglasnika u slogu zatvorenu nazalom do krajnjih granica, tj. prednjih do *i*, a stražnjih do *u*. Pri tom treba pretpostaviti (za *a* svakako, a za *e* i *o* ne nužno ili ne u svakom slučaju) da su *u* i *i* nastali od dugih zatvorenih samoglasnika ili dvoglasa, a ne neposredno od *a*, *e* i *o*. Na to ukazuju odrazi kratkoga *a* u slogu zatvorenu nazalom (*sêdan*, *ôsan*¹⁸, *gluâdan*, *žuâđan*, *sîtan*, *vîčan*, *osandesîêt*, *grančîca*, *grančâti* ‘grebati’, *kantûñ*, *marangûñ* ‘stolar’, *brancolêt* ‘narukvica’ itd.). Međutim, iako se primjeri kao *mûžin* ‘mužem’, *posôljîn*, *I đîmun* mogu shvatiti kao analogije prema oblicima gdje su *e* i *o* bili dugi i zatvoreni ili diftongirani, teže je tako tumačiti primjere

¹⁶ *I û* u *nuarûžnja* je po svoj prilici nastalo pred nazalom, koji je potom ispao.

¹⁷ Riječ se *vienuâc* u kaljskom danas upotrebljava rijetko: većinom u frazama *ruôdno/gûsto ko vienuâc*, a druga značenja pokriva riječ *krûna* (ipak kod starih: *vřžu nâ glavu vienuâc od buniêstre*, *cvîca*, dok su ostali oblici rjedi; ipak stariji informanti: *viencâ*, *viencûn*). U Kukljici *vênâc* (*G vênçâ*) uz *krûna* i *venčâti*, *venčânje*, iako je ondje ikavski odraz jata češći nego u Kalima.

¹⁸ Isto tako samo *jesân*, *nîsân*, ali rekao bih da to nema nikakve veze sa starim sekundarnim poluglasom u tim slogovima.

kao *švincì* i *kuncì*, premda nije nemoguće. Bilo kako bilo (v. bilj. 21), za razliku od kratkoga *a*, kratki se *e* i *o* u slogu zatvorenu nazalom sigurno u većini slučajeva podižu/zatvaraju do *i* i *u*. Međutim, treba upozoriti i na sporadične slučajeve podizanja kratkoga *o* u otvorenu prednaglasnom slogu, koje nešto rjeđe nalazimo i u kukljičkom, kao *zaburâviti* (tako i u Kukljici), *kamumîla* ('kamilića', Kukljica: *kamamîla*), *mutuôr* (Kukljica: *mutôr*), *mušûn* (Kukljica: *mašûn/ mošûn*). U novijim riječima, psovka, većini imena i nekim manje uobičajenim oblicima podizanja samoglasnika u slogu zatvorenu nazalom nema, a ima i nekih, čini se, starijih posuđenica u kojima izostanak podizanja nije sasvim jasan. Pri tom, osobito za *a*, vrijedi fonotaktičko pravilo da u slogu zatvorenu nazalom ne može stajati dvoglas dvoglas: *bânda* (?)¹⁹ 'strana', *bânka*, *dućân*, *rânća* (?)²⁰ 'užeglost', *Āntê*, *Brânka*, *g bûram* (*bûrma* 'rina, oluk'), *g čîžam*, (*je*) *bên ti* (inače *jebîn*)..., *šêlen* (?)²¹ 'celer', *cêntar*, *cêntimetar*, *žêmper*, *kâendar*, *Vênci*, *Zdênko*, ali i imenice *stûden*, *zêlen* itd., *bômbula* 'nešto relativno veliko što donekle podsjeća na kuglu: kuglica za bor, okrugli luster, plinska boca, kupolasta zgrada', *bômba* (ali nekad i *bûmba*), a tako i *bumbuôn*, *telefôn*, *fontâna*, *montûra* 'kaput i hlače za rad (ribarstvo i poljoprivredu) obično plave boje'. Podignuti se samoglasnici ponovo spuštaju u nekim riječima pod utjecajem odozgor. Primjeri za *a*: *bevûnda* i *bevânda*, *vûnka* i *vânka*, *jedûn*, *dûn*, ali sada često i kod starijih *jedân*, *dân*, *srûn* (G *sruâma*), mlađe – *srâm* (G *srâma*). Osim toga češće se čuje *ôganj* i *ogânj* nego *ogûnj* i *ôgunj*, pri čemu je po svoj prilici najstarije *ôganj*, dok su drugi oblici nastali ujednačavanjem i analogijom. U slučaju samoglasnika *o* spuštanje se događa znatno rjeđe (*bômba* vjerojatno od početka paralelno uz *bûmba* i novije *zâkon* (G *zâkona*) uz starije *zuakûn* (G *zuakôna*²²)), a za *e* ne nalazim primjera. Ipak, novije ujednačeno *mućuôn* ('incun'; prema ostatku paradigme – *mućuôni*, *mućuônov*), uz starije *mućûn* (G *mućuôna*) i *bumbuôn* (G *bumbuôna*) protiv fonotaktičkoga pravila. Iznimka je od fonotaktičkoga pravila i *puânj* 'čokot' (G *puânja*).

2.2.4.4. Staro *ę* iza *j*, *lj*, *č*, *ž* > *a/ua*

Staro *ę* u nekim riječima i njihovim složenicama i izvedenicama iza *j*, *lj*, *č*, *ž* > *a/ua*. Te su riječi: *juáčmik* 'ječmenac', *juâtra*, *jatřva*, *jazík*²³, *najuâti* 'zara-

¹⁹ Nisam siguran koliko je riječ nova, ali je u svakom slučaju uobičajenija *struanâ*.

²⁰ Riječ je, čini se, novija (usp. starije *porûngljaviti* = *izrâncaviti*).

²¹ Ova je riječ po svoj prilici dovoljno stara da bi se *e* u njoj moglo podići, pa bi mogla biti primjer u kojem se to s kratkim *e* ne događa. Sličan bi primjer za *o* mogao biti *montûra*.

²² Kod jednoga mlađega informanta i *zuakuôn*, ako posrijedi nije bila hiperkorekcija. Ali isto tako protiv fonotaktičkoga pravila kod više informanata *vuônj* (G *vônja*) uz potvrdu starijega *vûnj*.

²³ *Jazík* je organ, a *jezík* je 'govor, jezik', i inače u prenesenom značenju koje dolazi odozgor. *Īmun* i *jenû kuâ zluâta vrîdi ...*, ali *jazík* je je ko *krâvi riêp*. *Ali dôbro* je: *nuâjdemo nêkako zâjениčki jezík... Da se čûje za nuâš* (sc. kvaljski) *jezík*."

ziti; prenijeti nekomu nešto (npr. *švinci*)', *zajuāti* 'posuditi', *kljuāti* (i *kljuātva* ali *pròkljet*, *prokljiěstvo*), *kljaknùti*, *kljačāti*, *počuāti*, *sažuāti* 'iscijediti', *žuad* (i pridjev *žuâdan*, *žuâdnja*), *žāti*. Jednako se mijenja i glas jat u *gnjuazdô* i *njuâdra*. Govornici koji nisu najstariji imaju *počiěti*, *žiěđ*, *žiědan*, *sažiěti*, *žěti*, *gnjjezdô*, *njiědra*, dok druge riječi, ukoliko se upotrebljavaju, bolje čuvaju stariji oblik. Rijetko se upotrebljava *juâtra* (često *žigerica*) i *žāti*, a *kljuāti* je kod mlađih zamijenjeno s *prokljnjati*.

2.2.4.5. Prijeglas

Prijeglasi nema u g imenica (*uôcov*, *kolūačov*, *mīšov*, *mūžov*, *prjateljov* itd.), a kod mlađih ga govornika nema ni u I (*s uôcun*, *s mūžun*, *babūljūn*), dok je kod starih moguća i varijanta s prijeglasom (*is uôcin*, *is mūžin*, *kljūčīn*, *babūljīn* itd.). Drugdje u tvorbi prijeglas ostaje osim u ponekim primjerima koji se rjeđe upotrebljavaju (*mojē*, *nāše*, *stričiěv*, *uôčev*, *rūšev*, *Školjuariěv* (pridjevski oblici prezimena), *riřbarov*, ali *Stôšcov* (*Stôžac* – nadimak). Umjesto posvojnih pridjeva puno se češće upotrebljava genitiv.

2.2.4.6. Proteza

U starijih govornika prijedlog *s* s instrumentalom glasi *is*, a prijedlog *s* s genitivom i *iz* stopili su se u *iz*: *is ânkun*, *is Mâricun*, *is tóbun*, *iš njūn*, *kalāti iz râmin*, *iz nogiě nâ nogu*, *duđjti iz mora* 's mora', *izuđjti iz kŭće*. Kod mlađih govornika proteze i stapanja većinom nema: *s njūn*, *jīsti sa tlohâ* 's poda'. I prefiks *s* na ponekom glagolu u konzervativnijih govornika ima protezu: *iskŭhati*, *iskŭpiti*, *isvŭci*, *isrŭzati*, ali *smuanjŭti*, *snuđjti se*.

2.2.4.7. Otpadanje nenaglašanih samoglasnika na početku riječi (afereza)

1. slavenske riječi: veznik *ko* (rijetko *ako*), prijedlog *kolo* (i *kôlo* u sintagma s čeonim naglaskom; prilog – *ôkolo*), pokazne zamjenice i zamjenički prilozii (*(o)vuâj*, *(o)nâ*^{24, 25}, *vâkov*, *nâkov*, *voľiki*, *noľiki*, *vâko*, *nâko*, *vâmo*, *nâmo*, *voľiko*, *noľiko* itd.), imenice *tuâc* (G *uôca*), *čenuaši* 'krunica' i *tôrak*, glagoli: *bluačiti se* 'naoblačivati se', *prebŭci se*, *(u)bŭci*, *(i)splivati*, *(i)znŭmati*, *spěci?* (u ovom se slučaju može raditi i o prefiksu *s-* prema *(i)skŭhati* – zbog proteze i afereze miješaju se prefiksi *iz-* i *s-*), nenaglašani oblici prezenta glagola *bŭti* i *hŭti* u upitnim rečenicama (*(je)ste li*, *(o)će(li)te*²⁶ itd.);

²⁴ M. *ûn* (mlađe i *(o)nuâj*). *Ūn*, *nâ*, *nô* kao lična zamjenica češće ima aferezu nego kao pokazna.

²⁵ Suprotan je primjer, tj. primjer s analoški dodanim samoglasnikom na početku, *(o)tuâj*.

²⁶ Od ovakvih se oblika razvijaju i naglašani oblici s aferezom (*nŭ ga brŭga bŭlo za žŭnsku – čěš li ti u skŭlu ili niěčěš, sŭ li ti piřmena ili niřŭ...*, *Od dôsade nŭ znuâ ča čě...*, *ŭma ih kolŭko čěš/ôčěš* – dva posljednja primjera od mlađih govornika).

2. posuđenice (osobito kod starijih): *Tuâlija, Strâlija, Mérika, nêhcija, perîrâti, razmân* ‘aranžman’, *lêrgija, lêrgičan*, uvijek *rečîn* ‘naušnica’ itd. U brzu su govoru moguće sporadične afereze kao *čiêr, muâ, kûću* itd. = *učiêr, imuâ, u kûću*.

2.2.4.8. Sinkopa

Ima nekoliko riječi kod kojih vrlo često ispadaju unutarnji samoglasnici. Ti su samoglasnici nenaglašeni ili slabo naglašeni. Najčešći su primjeri: *ko* < *kakô*, 1. ‘kao’ (*kakô ča ste onuômu na Ugljânu rekli* = *ko ča ste ... rekli, ko kûnj* = *kakô kunj*); 2. ‘kako’ u zavisnim ili nezavisnim emfatičkim tvrdnjama kojima se pokazuje da je nešto prisutno u većoj mjeri, tj. jako prisutno ili sličnim rečenicama, (barem u konzervativnijem govoru ne u pravim pitanjima) (*Ljê* ‘vidi’ *ko je propuâ!*, *Vidi ko se vrti!*, *Čâ hõdi, ko mi đimun smrdiš!*, *Ko su onî lipo svîrâli!*, *ê, ko lipo govôriš!*, *Da nuâš ko bi skuakâli!*, ali i *Ali âjme kako je melôdija lîpa bîla!*, *Da znuâš kako su griêde cîrne bîle!*, pa i naglašeno – *kakô mo se lipo iskûpili svâku večer...!*, *Kakô smo se u lîpi ruôd ûdale, kî lîpi ruôd: ma kâko se pošûjete do deviêtoga kolêna!*); vrlo često *bmo* i rjeđe *mo* < *bimo* (uz gornji primjer za *mo* i *Ka bmo tîrs sûhi našli, ča bmo ga û polju ostâvili?*); nešto rjeđe, u brzu govoru infinitiv i oblici pridjeva radnoga glagola *hođiti* – *hõditi, hõdli, hõdlo, hõla* (neznatno naglašeni) itd., a v. i 2.2.4.9. Ostali su primjeri sporadični, ali ih ima više u brzu govoru, a ispasti mogu i inače dugi i naglašeni samoglasnici (*âjme s’ mo duvâ stûpâ îma, Ma ne išcî mlîkõ* ’te (= *tuôte*), *juâ sa ga pôpila.*, *Dâj* ’mo (= *vâmo*) *malo grâha* (*gruâh* ‘grah poljak/sjetvena kukavičica/sjetvena graholika’), *muâre!* itd.). Osobit primjer gubljenja samoglasnika i suglasnika unutar riječi pružaju desetice udružene s jedinicama. Evo samo nekoliko primjera: *trezdrûge, četrzdeviête, šêčtvrte, sedanzdeviête, osanzdeviête*. Ima još nekoliko primjera koji su grafički gledano apokope, ali prozodijski većinom sinkope. Ponekad otpada krajnji samoglasnik infinitiva zajedno sa *-t* (*puđj, dâ*), a sinkopa u futuru je redovita: *đîgnućemo, duđjcu, pomôćemo*. Osim toga, čuje se i *é* umjesto *ću*: *Juâ é ti dâti.*, *Nego čâ é se nego rûgâti*. Isto tako i *ćeš* može biti više ili manje reducirano: *Čâ ćš ûnda?*, *Kâ š mi vrnûti?*. Drugi su takvi primjeri rijetki (npr. *men se činî*), iako krajnje nenaglašeno kratko *i* i na kraju prozodijske riječi može biti nešto reduciranije.

2.2.4.9. Elizija

Krajnji samoglasnik jedne riječi ponekad, osobito u brzem govoru, otpada²⁷ pred početnim samoglasnikom iduće. Primjeri: *čâ b’ ûnda, tet’ ânka, nî s’ isto*

²⁷ On zapravo najčešće ne otpada potpuno, nego je samo vrlo slabo artikuliran.

vrđni prije bîli, bî bi se ožen' ù Kale, nî n' ûn mène zvuâ, na Luôkv' undêka, u vrúcoj vod' i u sapûnù.

2.2.4.10. Postoje još neke rubne glasovne promjene kao odraz slabih poluglasa u *mâmun* 'mnom', *pasâ* 'psa', *mâlin* (G *mařina*; sada *mřin*, *ùljarica*), *mařinica* (riječ izvan upotrebe), *vâvik/vâjk(a)*, *vaziěsti* ali *đi* (ne *kadđi*) – i oče-kivano u jakom položaju *čâ*, ali u slabom *něč* 'nešto', *zuâč*, *nuâ č*, *puô č*, *û č*; prelazak skupine *ra* u *re* u *riepuâc* 'vrabac', *riěsti* 'rasti' – ali *kruâsti*, *prasuâc* itd.

3. Oblici imenica

Tri su glavne deklinacije imenica s obzirom na nastavak G: *e-*, *a-* i *i-*vrsta. *E*-vrsta obuhvaća imenice ženskoga i muškoga, *a*-vrsta muškoga i srednjega, a *i*-vrsta samo imenice ženskoga roda.

Primjeri.

3.1. *E*-vrsta: N *ženâ*, G *ženiě*²⁸, D/L *ženì*, A *ženù*, V *žêno*, I *ženûn*; n/a *ženê*, g *žîn*, d/l/i *ženâmi(n)*, v *žêne/ženê*. Postoje i imenice na *-ê* (*Guospê* te neka ime-na i nadimci kao *Ântê*, *Stîpê*, *Šîmê*, *Krlê*), i na *-ô* (*Juosô*, *Nîkô*, *Ljûbô*), koje *-e* i *-o* imaju i u V (*guôspe*, *Juôsô*), a inače se dekliniraju kao *ženâ*.

3.2. *A*-vrsta: N/A *tuôr* (N *kûnj*), G *torâ* (G/a *konjâ*), D/L *torù* (*konjù*), V *pôpe* (*kônju*), I *torûn* (*konjûn*, ali i stari oblici *is mûžin*, *is uôcin*, *babûljîn*, *kljûcîn*, *nožîn*, *za krâjin* 'na moru')²⁹; n/a *torî* (*konjî*), g *tôrov* (*kônjov* u značenju 'konj-ska snaga': *kônji*), d/l/i *tôrimi(n)* (*kônjimi(n)*), v *pôpi/popî* (*kônji/konjî*). Neka imena i nadimci umjesto \emptyset u N i *-e* u V imaju *-i* ili *-o* (N/V *Rûdi*, *Đûro*, G *Rûda*, *Đûra*).

N/A/V *črîvo*, *pôlje*, G *črîva*, *pôlja*, D/L *črîvu*, *pôlju*, I *črîvun/pôljîn* (uz *pôljun*, a tako i *sřcin*, *rřlcin* 'žalcem')³⁰; n/a/v *črîva*, *pôlja*, g *črîv*, (*pôlja*), *juâj*, d/l/i *črîvimi(n)*, *pôljimi(n)*.

N. p. *b* na *-bje*: N/A/V *îciě*, G *îcuâ*, D/L *îcû*, I *îcûn*.

3.3. *I*-vrsta: N/A *piêc*, G/D/V/I *pêci*, L u *peçî*, n/a/v *pêci*, g *peçî*, d/l/i *pêcami* (spontano od stare konzervativne govornice), *peçîmi*, *pêçimi* (malo mlađi go-vornici pri ispitivanju).

²⁸ Naravno, i „poludugi“ nastavci *-a*, *-e* mogu biti akutirani kada su naglašeni, ali u praksi imaju akut rjeđe od „dugih“ nastavaka.

²⁹ Ovaj primjer samo prema Houtzagersu i Budovskoj (1996: 146), dok sam dva prethod-na i ja zabilježio.

³⁰ Primjeri s prijeglasom prema Houtzagersu i Budovskoj.

3.4. Postoje (kod govornika od 30-ak godina već slabo ili nikako) ostaci starih *n*-osnova muškoga roda³¹. To su:

3.4.1. imenice muškoga roda na *-janin* (N *Kualjânin*, G *Kualjânina* itd., n/a/v *Kualjâne*, g *Kualjânov*, d/l/i *Kualjânimi(n)*); isto tako: *Īžâne*, *Kukljîčane*, *Priečâne*, *Višâne*, *dvorâne* ‘ljudi koji stanuju u istom *dvuõru* (‘seoskoj četvrti’)’ (otprilike: ‘susjedi’), *rîščâne* ‘pravoslavci’, itd., pa i *Istrijâne* (N *Istrijânin*), *Talijâne* (N *Talijânin*) i primjer *partizâne* (N *partizânin*), koji pokazuje da je obrazac još nedavno bio produktivan).

3.4.2. imena mjesta ženskoga roda na *-jane*, tj. *pluralia tantum* (n *Nêvidane*, g *Nêvidun*, d/l/i *Nêvidanami(n)* i *Nêvidanimi(n)*); tako i *Mrljâne*, *Pêtričane* itd., a i *muõžjane* (ženski rod) – d/l/i *muõžjanimi*). Ipak, sudeći po lokativu u *Nêvidanah* moguće je da su izvorniji otočki oblici *Nêvidanami(n)* i sl., a da su oblici na *-imi(n)* nastali prema štokavskim oblicima (*Râstanima*, *Lîšanima* i sl.). Tako i pri ispitivanju u *Pêtrčanimin* i u *Pêtričanamin*, gdje je *Petričandomaća* osnova. Jedan mi je informant srednjih godina rekao da se od starijih čuje i n/a/v *rîbare*, *škôljare*, ali ja od starijih informanata takve oblike nisam uspio dobiti.

Pri usporedbi s oblicima imenica u stdhrv. treba voditi računa o glasovnim promjenama navedenim pod 2.1.6. i 2.1.7. te 2.2.3.2., 2.2.3.3. i 2.2.3.5. Osim toga konzervativni govornici³² provode drugu palatalizaciju u D/L imenica *e*-vrste samo u primjerima *nožî*, *rûcî*, i *snuazî*, dok se ona u drugim oblicima imenica, a, dakako, i drugdje redovito provodi: *ôsici* (*ôsik* = *tuõr*), *ôsicimi(n)*, *cičli*, *isîčî*; ipak *čîčkî*, *čîčkîmi(n)*). Navezak *-n* u d/l/i upotrebljavaju stariji relativno rijetko – neki rjeđe, neki češće.

Kad se glasovne promjene uzmu u obzir, kaljski se oblici imenica poklapaju s onima u stdhrv. (u slučaju imenica *a*-vrste muškoga roda samo kratka množina) u velikoj mjeri. Najviše je razlika u množini. Akuzativ množine imenica muškoga roda *a*-vrste (*o*- i *jo*-osnove) jednak je nominativu (*ôsici*, *mûži*). U d/l/i je sinkretički nastavak *-mi(n)* prema instrumentalu većine osnova, a kod mlađih se govornika čuje i *-ma*. Tu i tamo pojavljuje se kod starijih govornika stari oblik lokativa: *na rîbah*, u *Bibînjah*, *po noguâh* i *po rukuâh* ‘četveronoške’ (prethodni primjeri prema Houtzagersu i Budovskoj), u *Nêvidanah*, u *rukuâh*, *opruâla san blîtvu u dvîh voduâh*, izreka *četîre će juâje nosîti na trâljah* (trâlje ‘drvena nosila za teške terete koja nose dva čovjeka’), *na Drâgah*, *na Drâžinah*,

³¹ Kaljske ostatke suglasničkih osnova donekle specifične deklinacije koji postoje i u standardu, kao *n*- i *nt*-osnove srednjega roda, ovdje neću posebno opisivati.

³² „Srednje“ i manje konzervativni govornici provode često u ovim padežima 2. palatalizaciju.

po *intruâdah*, na *Vališćih* (mikrotoponimi – kod toponima su lokativni oblici običniji nego drugdje), u *Kalih*, na *plécih* itd. Stari sam oblik *d* našao samo jednom u zamjenicama (*ũvik je k nũn hodila*). Dvojina se tvori kao malina u stdhrv., a kod mlađih govornika to često i jest malina. Osim toga priopćen mi je izraz *u dva dnĩ*. Množinu uz brojeve *trĩ* i *četĩre* najbolje čuvaju imenice *sĩn* i *bruât*. Uz te se brojeve upotrebljava oblik *zĩni* (ali i *zĩna*) vjerojatno prema *g*. Problematičan je I imenica *i*-vrste. Evo nekoliko primjera: *is kĩvi*, *is zõbi*, *sa stãrošću*, *zãnaću* ('zanatom' – spontano od starije osobe), *gluãdun*, *žuãdun*, *muašćun*, *pãmećun*. *Noću* se kaže *nuõćun* (o naglasku v. bilj. 57). Tvorba *g* i *V* je relativno složena.

3.5. Nastavci *g* su *-ø*, *-ov/uõv*, *-i/ĩ*, *(-ĩju)*, *(-a)*.

3.5.1. Gotovo sve imenice *e*-vrste imaju nulti nastavak (*buõc*, *buõj*, *guãc*, *glavĩc*, *gõdin*, *hĩljad*, *juãm*, *kašĩet*, *kašetic*, *lopuât*, *Nevĩdun*, *nuõg*, *zvĩzd*, *žĩn* – N *bõca*, *buõja*, *gãce* 'hlaće', *glavĩca*, *gõdina*, *hĩljada*, *jãma*, *kašeta* 'drvena gajba', *kašetica*, *lopãta*, *Nevĩdane*, *nogã*, *zvĩzdã*, *ženã*). Krajnje se *-l* u takvu *g* u različitim imenica ponaša različito prema pravilu 2.1.6.: N/n *skãle*, *gra(n)dẽle*, *srdẽla*, *štrumbẽla* (= *štrũmba*), *mãnula*, *skrdĩnula* 'skuša', *tĩkula* – *g skuã*, *srdiẽ*, *štrumbiẽ*, *mãnu*, *skrdĩnul*, *tĩkul* (isto tako u srednjem rodu *g vėsãl* i nešto mlađe *vesuã* i *raštĩel*, ali mlađe *vesluõv* i *raštẽlov* – N/n *veslõ* ('veslo; mjeraz za jačinu vjetra' – jedno veslo = kad su valovi visoki kolika je širina pale vesla), i *raštẽla* 'rešetka'). Glas *j* se iza *i* na kraju u *g* ne gubi (*pizdarĩj*, ali imp. od *uĩti* – *uĩ*). Imenice *e*-vrste koje pred nastavkom u N imaju suglasničku skupinu, u *g* tu skupinu najčešće razbijaju sa *a*, *uã*, *u* ovisno o naglasku, posljednjem suglasniku skupine i upotrebi imenice: *bãćav*, *bĩćav*, *brãnać*, *bũram*, *crĩkav*, *ćĩžam*, *komõštar*, *kũrab*, *lãnad*, *mãšak*, *mudãnat*, *mũrav*, *prãsak*, *dasuãk*, *iguãl*, *ovuãc*, *glãvunj*, *nuarũžunj* – N/n *buãćva*, *bĩćva*, *brũnće*, *bũrma*, *crĩkva*, *ćĩžma*, *komuõštre* 'lanac na koji se objesi lonac iznad komina da bi se kuhalo na slabijoj vatri', *kũrba*, *lũnda*, *muãška* 'mačka', *modũnte* 'gaće', *mũrva*, *pruãška* 'breskva', *daskã/duãska*, *iglã/ĩgla*, *glavnjã/gluãvnja* 'komad drveta kakvim se loži', *nuarũžnja*. Postoje i neke imenice *e*-vrste koje u *g* ne razbijaju suglasničku skupinu. To su prije svega nazivi za mještanke na *-ka*: N *Bibĩnjka*, *Kuãljka*, *Kukljĩška*, *Nevĩdũnka*, *Pãšmunka*, *Poljũnka*, *Priẽška*, *Ugljũnka* – *g Bibĩnjk*, *Kuãljk* (ali i *Kãljak*), *Kukljĩšk*, *Nevĩdũnk*, *Pãšmunk*, *Poljũnk*, *Priẽšk*, *Ugljũnk*, a rijetko neke druge imenice čija je suglasnička skupina prilično specifična kao *bõmba*, *štrũmba* 'puž svrdlar' – *g bõmb*, *štrũmb*. Kod mlađih, pa i nešto starijih, govornika *g* nekih imenica *e*-vrste sa suglasničkim skupinama ima nastavak *-i*, npr. *bevũndi/bevũnd*, *gluãvnji*, *kũrbi*, *lũndi*, *Kuãljki*. Uvijek ima nastavak *-i* *g* imenice *ũra* 'sat kao mjerna jedinica' – *ũri*.

3.5.2. Imenice muškoga roda u g najčešće imaju nastavak *-ov/-uôv* (*bunuârrov*, *šuôldov*, *sinuôv* itd. – N/n *bunuâr*, *šuôldi*, *sîn* itd.). Zabilježio sam samo dva oblika na *-ro* umjesto na *-rov*, kakvih sam više zabilježio u Kukljici (*âjme juâ sa hîljadu kîli kumpîro izdûbla suâma.*, ... *ziduâro*, *marangûnov*... (*marangûn* ‘stolar’)). I gotovo sve imenice s nepostojanim *a* (u kaljskom je to, naravno, *a/uâ/u*) imaju g na *-ov/-uôv*: *guôcov*, *jûncov*, *kabluôv* itd. – N *guoluâc*, *jânjac*, *kabuâ* itd., ali ipak g *švênac* uz *švincuôv* od *švenuâc* i inovacija *nîmun juâ živac*. Od imenica muškoga roda *a*-vrste nulti nastavak u g ima još imenica *dûn/dân* (g = N). Imenica *pût* u značenju njem. *mal* kod starijih ima g *pûti* (*tô pûti* ‘taj put, onda’, *stô pûti*), a kod mlađih *pû(t)*. Dosta imenica muškoga roda *a*-vrste koje znače neku mjeru i koje se često upotrebljavaju s brojevima, imaju genitiv na *-i*: *piê badîlji*, *brodî/brôdi* (*piê brodî nas je bîlo*; *piê brôdov je došlô* – ipak razlika nije stroga)³³, *bûsi*, *diêli*, *dêci*, *dêki*, *dînari*, *kîli*, *kîlometri*, *komuâdi*, *kônji* (‘konjskih snaga’, inače *kônjov*), *koruâci*, *litruâši*, *mêtri*, *minûti*, *misiêci*, *puânji*, *puâri*, *pâši*, *pijâti* (informantica blizu 80 godina: *piê pijâti jûhiê*, ali *iznemî piê pijâtov*), *podî* (vjerojatno prema *trî*, četire *podî*; ali i *piê pôdov*), *pûnti/pûntov*, *redî/rêdi* (ali i *reduôv/rêdov*), *stûpi*, *šmûri*, *vagûni* – N *badîlj* ‘velika građevinska lopata’, *bruôd*, *bûs*, *diê*, *dêc* ‘dl’, *dêk* ‘dag’, *dînar*, *kîl*, *kîlometar*, *kômad*, *kûnj*, *kôrak*, *litruâš* ‘hektolitar’, *mêtar*, *minût*, *mîsec*, *puânj*, *puâr*, *pâš* ‘sežanj, hvat – 170 cm’, *puôd* ‘kat’, *pûnat* ‘bod; šav; debela daska’, *riêd*, *stûp* ‘stablo’, *šmûr* ‘veliko drveno korito (može biti pojačano limom) za pijesak, žbuku, gnojivo i sl.’, *vagûn* ‘10 tona’. Ima još imenica muškoga roda *a*-vrste koje imaju g na *-i*, a uglavnom ne znače mjeru kao *bîzi* (*bîzi* pl. ‘grašak’) uz *bîžov* (*pijuât bîžov*, *dâj mi bîžov*, *pûno bîzi*, *šâku bîzi*, *pûn pijuât bîzi*), *gostî/gôsti* (uz vjerojatno novije *gostîju*), *ljûdi*, *pŕsti/pŕstov*, *rîži*, *ûši* (uz *ušîju*), *zôbi* – N/n *gôst*, *ljûdi*, *pŕst*, *rîži*, *ûši*, *zôbi* ‘sušena svinjska obrazina, tj. meso s glave’. Genitiv množine na *-iju* imaju još dvije imenice muškoga roda: *ôci* i *pŕsi* – *očîju* i *pŕšîju*³⁴.

3.5.3. Imenice srednjega roda u g nemaju nastavka ako se češće upotrebljavaju u g ili u množini ili ako im je množina donekle neovisna o jednini, a ako se u množini ili u g upotrebljavaju rjeđe, nastavak je *-ov/-uôv*: *čŕiv*, *drîv(ov)*, *gôdišc*, *juâj*, *kolîn*, *do nebiês*, *pliêc*, *râmin/ramîn*, *ûst*, *vruât*, *gôvun*, *jîdar/îdrov*, *lebuâr/lebruôv*, *njeduâr*, *vêsal* i mlađe *vesluâ* i najmlađe *vesluôv*; *bretênov*, *drškuôv*, *gnjuâzdov*, *îmenov*, *mestî* i *mêstov*, *pîsmov*, *plêmenov*, *sêlov* – N/n

³³ Ovaj je g semantički drukčiji od običnoga jer znači mjeru (ovamo pripadaju i *ûri* iz *e*-vrste i *brîmeni zŕni* iz srednjega roda), ali barem sada nije tako čvrsta kategorija kao npr. odgovarajući kukljčki g, pa će u kaljskom ipak biti: *dêse nâjlonov rôbe*, *piê žmûlov bevûnde* itd. Isto tako poneka od navedenih imenica koja se rjeđe upotrebljava uz brojeve može uz njih imati i g na *-ov*.

³⁴ Moguće je da u starijem kaljskom nijedna imenica nema g na *-iju*. Stariji informant: *Sûze griêdu îz ôci*.

črivo, drivo, godišće, kolêno, nêbo, plêca, râme, ûsta, vruâta; guovno, (j)ïdro, lebrô, njuâdra, veslô; bretenô, drškô ‘dugačka drška, najčešće drvena, npr. motike’, *gnjuazdô, (j)ïme, mêsto, pïsmô, plême* ‘rod, porodica’ (najčešće odgovara prezimenu u mjestu – *plême Koliêginih, dvuâ plêmena Sivoševih*), *selô*. Imenica *brïme* uz *g brimîn* i *brïmenov* ima i *g* mjerne jedinice *brïmeni*, a samo takav *g* ima i imenica *zrno (zrni)*. Kod nekih se imenica srednjega roda ponekad pojavljuje i oblik na *-a* koji funkcionira kao *g* (*skînuti iz višala, ïznela iz njuâdra*), ali takvi su primjeri rijetki.

3.5.4. Imenice *i*-vrste imaju *g* na *-i* (*kuâpi, kostî/kôsti, luâži, noć* itd. – *N kuâp, kuôst, luâž, nuôc*).

3.6. Razlikuje se *V* općih imenica i *V* vlastitih imena. Imenice *i*-vrste (sve opće imenice) imaju u *V* uvijek nastavak *-i*. Opće imenice *e*-vrste na *-a* (za razliku od spomenutih na *-ê*) imaju u *V* obično nastavak *-o*, a one na nenaglašeno *-ica* u *V* imaju *-ice*: *cûro, žêno, tîco, gužico, dičica, dičico, cûrice, divuôjčice*. *V* na *-a* imaju *kûmâ* (*V kûma* ‘vjenčana; krsna ili krizmena u odnosu prema roditeljima’), *sûntula* ‘krsna ili krizmena kuma u odnosu prema djetetu’ (tako se obraćalo bilo kojoj starijoj ženi), *filjûna* ‘žensko kumče’, *strîna* ‘bliža ili dalja’, a isto tako *dicâ* i *dičina* (*V dico/dîca, dičino/dičina*), ali samo *bâbo, tiêto* (*N tetâ*). Osim toga i nazivi za mještanke na *-ka* imaju *V* jednak *N* (*Kuâljska, Priêška* itd.). Opće imenice muškoga roda imaju obično *V* na *-e*, a pri tom se kod imenica na velar i *-c* provodi prva palatalizacija. Imenice na prepalatal, palatal i sufiks *-ar/-uar* imaju *V* na *-u* (*brâte, sûntule (sûntu), bôže, vrâže, tiêce* (*N tietuâc* ‘tetak’), *mîšu, mûžu, kônju, mladîcu, rîbaru, ipak cvîtu, svîtu*). Vokativ se vlastitih imena razlikuje od *V* općih imenica samo u slučaju imena *e*-vrste. Neka od tih imena na *-a* imaju *V* samo na *-a* (*Brânka, Slâvenka*), a neka nekada na *-o/-e*, ovisno o sufiksu, a nekada na *-a* (*Rûžo/Rûža, Silvâno/Silvâna, Nêda/Nêdo, Ljûbice/Ljubica*). U upotrebi ovih dvaju oblika nisam uspio uočiti jasnije razlike.

Sljedeće su imenice više ili manje nepravilne. Imenica *prasuâc* ima u ostalim padežima osnovu *prajc-* (*G prajcâ, g prajcuôv*), a *V* glasi *pruâjčê*. Imenica *tuâc* (*G uôca*), ima aferezu u *N* i supletivni *V* *ćâco* (mlađe *tâto*³⁵). Imenica *mâti* (*G mâtere*) ima *A mâter* i supletivan *V muâjo* (mlađe *mâmo*). Supletivni *G, D/L* i *I* ima imenica *čeljuadê* (*čeljadîna, čeljadînu, čeljadînun*; za pl. zbirna imenica *čeljad*). Nepravilno produljen *V* (*tiêto*) ima i imenica *tetâ*. Osobita je imenica *Kuâle, ù Kale, iz Kalî, u Kalî(h)* (mlađe *Kalî, ù Kale* (rjeđe)/*u*

³⁵ Od mlađih se ljudi (tridesetak godina) može čuti i *mâma* i *tâta*, ali *V mâmo* i *tâto* koriste i stariji, dok u ostalim padežima koriste oblike od *tuâc* i *mâti*. I svekra i svekru snaha zove *ćâco* i *muâjo/tâto* i *mâmo*.

Kalî (češće), u *Kalî/u Kalîmi*³⁶). Jednako se deklinira i imenica *Suâle*. Heteroklita su i *struanâ* s A (rjeđe N) *strûn*, *šetemuâna/šetemûn* ‘tjedan’ (sada većinom *sêdmica*) – G *šetemuâne/šetemuâni* (oblici po *i*-vrsti su rjeđi), g *šetemûn*, i imenica *sûnj* (samo neki oblici – *duđjti ù sunj*, *vêruješ li u sûnj*, *svê je tô sûnj*, u *suânju*, n *suânje*). I imenica *vrstâ* ima g *vrstî*. Osim toga i imenice *luâz* ‘puteljak (obično prolaz kroz suhozid) u masliniku’, i *puôt* ‘znoj’ sklanjaju se po *i*- i *a*-vrsti. Heterogenea su i *ôko* i *ùho* s množinom *ôci* i *ùši* (muški rod). Množina je *Vlâsi* u značenju ‘unutrašnjost Dalmacije’ nepromjenljiva (*stuâti u Vlâsi*, *pučjti u Vlâsi*, *duđjti iz Vlâsi*). Nepromjenljiva je i imenica *puôdne*. Za imenicu *dôba* v. 6.1.3. Nepravilne oblike ima još imenica (*h*)*ćî* (za promjenu v. dolje).

4. Naglasak oblika imenica

4.1. Naglasne paradigme kaljskih imenica

U ovom se dijelu opisuje naglasak kaljskih imenica u okviru triju slavenskih naglasnih paradigama (*a*, *b* i *c*), tj. opisuju se odrazi tih triju paradigama u kaljskom sustavu imenica. Popis kaljskih imenica razdijeljen po sinkronijskim paradigrama daje se u 6. poglavlju. Naglasak nekih padeža zasebno obrađuje se u 4.2.

4.1.1. Naglasna paradigma *a*

N. p. *a* pripadaju imenice svih triju vrsta sa stalnim naglaskom na osnovi. Ona je produktivna.

4.1.1.1. Imenice *e*-vrste

Imenice n. p. *a e*-vrste imaju u svim padežima osim često u g (v. dolje) isti naglasak. Primjeri: *bâba*, *blîtva*, *besîda*, *bolûnča*, *crîkva*, *ćîkara* ‘šalica’, *đitelina*, *drobnjâča* ‘vrsta masline sitna ploda’, *gôdina*, *jêdrilica*, *mâti*, *mûha*, *Nêvidane*, *puâhlja* ‘pahulja’, *spîza*, *zîlica* ‘žlica’ itd. Neke su imenice prešle iz n. p. *c* ili *b* u n. p. *a*: *čêla* ‘pčela’, *sûza*, *sriêda* ‘sredina’ (a *sriedâ c/b* – ‘srieda’). Postoji i značajnija skupina imenica *e*-vrste n. p. *c*, koja prelazi, ali nije potpuno prešla u n. p. *a* i obrađuje se pod n. p. *c*. Zabilježio sam jedan primjer sekundarnoga preskakanja naglasaka na prednaglasnicu (*juâ da ću ù skulu*, ali inače uvijek u *skûlu*).

³⁶ U *Kalîmi* najmlađe.

4.1.1.2. Imenice *a*-vrste muškoga roda

Skoro sve imenice muškoga roda *a*-vrste n. p. *a* imaju u svim padežima naglasak na istom mjestu, ali duljina i samoglasnik mogu se mijenjati prema promjenama navedenim pod 2.2.3. (N *sīr*, *lūk* ‘bijeli luk’, *paluâc*, *obiêd*, *nuaruôd*, *Ugljûn*, *zuakûn*, *prlîpak* ‘priljepak’, *cûkar*, *mâraç* ‘ožujak’, *vêtar*, *pôrat*, *podânak* ‘vrt’, *cimênat*, *bravînac* – G *sîra*, *lûka*, *palâca*, *obêda*, *nuarôda*, *Ugljâna*, *zuakôna*, *prlîpka*, *cûkra*, *muârça*, *viêtra*, *puôrta*, *podûnka*, *cimînta*, *bravînce*). Ipak naglasak je imenice *çôvik* (G *çovîka*) u N i V (*çôviçe*) pomaknut na prvi slog. Isto je tako pomaknut naglasak i u N i A imenice *mâlin* (G *malîna*, ‘mlin’), a kod te se imenice javlja i sekundarno preskakanje naglasaka na prijedlog (*û malin*). N. p. *a* sinkronijski pripada i imenica *vôsak* (G *vuôska*), koja ima I *voskûn*. I imenice *tuâc* (G *uôca*) i *ždrieluâc* (G *ždriêca*), iako su dijakronijski gledano pravilan odraz n. p. *b*, sa sinkronijskoga bi se gledišta mogle ubrojiti u n. p. *a*, a u tom su slučaju to još dvije imenice n. p. *a* koje nemaju stalno mjesto naglasaka. O imenici *çuôk* ‘kos’ v. pod 4.1.3.2. Još nekoliko primjera:

s naglašenom duljinom u cijeloj paradigmi: *duâr*, *fuštûn* (-*uâ*-), *muçûn* (-*uô*-), *kniêz* ‘vrsta ribe’, *mûž*, *ljûdi*, *sîn* (g *sinuôv* i mlađe *sînov*³⁷), *ziêc*,

s naglašenom kraćinom ili *â*, *ê*, *ô* u cijeloj paradigmi: *betêg*, *çrÿv*, *duçân*, *gôst* (g *gostî* i *gôsti*), *kapetân*, *kâendar*, *kîl*, *pêteh*, *pfln*, *sîç* ‘satara’, *sîc* ‘kanta (obično limena s ručkom)’, *špêc* ‘ogledalo’, *žbrûk* ‘kila, bruh’.

Iz primjera se vidi da velik broj imenica muškoga roda *a*-vrste koje izvorno pripadaju n. p. *c*, u kaljskom pripada n. p. *a*, ali se izvorna paradigma često može vidjeti u tvorbi (*mîšic*, ali *çrvîc*). Isto tako čini se da izvornu n. p. pokazuje duljina prvoga sloga nekih kaljskih imenica na *-ik*, starih *n*-osnova, koje u kaljskom sve pripadaju n. p. *a*. Te su imenice *juâçmik*, *kâmik* ‘kamen; modra galica u kristalu (kao kamenčići)’, *krêmik*, *pluâmik*, *pruâmik*. Duljina u imenici *juâçmik* ne pokazuje ništa jer je zatvoren slog, ali duljina, odnosno dvoglas u *pluâmik* i *pruâmik* upućuje na nekadašnju n. p. *c*, a kraćina, tj. nepostojanje dvoglasa u *kâmik* na n. p. *a*, dok je *krêmik* (izvorna n. p. *c*, ali s *e*, tj. s kratkim samoglasnikom) očekivan odraz i potvrđuje pravilnost ostalih triju. Nadalje, i od imenica n. p. *b* muškoga roda *a*-vrste neke su prešle u n. p. *a*. Među njima su najznačajnije *grûm* (G *grôma*), *dvuôr* (G *dvuôra*) i *pût* (*pût* u oba osnovna značenja). Prelazak imenice *pût* u n. p. *a* možda bi se mogao protumačiti kao poopćenje naglasaka iz g (*piê pûti* > *trî pûti* > *dvuâ pûta*), dok prelazak imenice *dvuôr* nije jasan. Za poopćenje naglasaka iz N(/A) imenica *çêšalj*, *çîmak* i *mêštar* v.

³⁷ Pri svrštavanju u sinkronijske n. p. ne uzimam u obzir naglasak g.

4.1.2.2. S druge je strane prema N promijenjen vokalizam i naglasak u riječi *grkljûn*, pa se govori *grkljûnâ* itd. uz starije *grkljâna* itd.

4.1.1.3. Imenice *a*-vrste srednjega roda

Većina imenica srednjega roda *a*-vrste ima isti naglasak u cijeloj paradigmi. I među imenicama srednjega roda n. p. *a* ima onih koje toj paradigmi pripadaju izvorno i onih koje su u nju ušle naknadno iz drugih dviju paradigama (*korîto* ‘kamena posuda za hranjenje svinja; kostur broda’, *rîlo*, *sâlo*, *sîto*, *svîtlo*, *šîlo*, *zdrûâvlje*; *bluâgo*, *juâje*, *jelîto*, *mûda*, *pêrivo* ‘rublje koje se pere’ (»*duâsku bimo pônili o pêriva*«), *plêća*, *tiêsto*, *fîlo*, *ûsta*, *vruâta*, *ždrîlo*). Od *n*-osnova srednjega roda (*brîme*, *râme*, *sîme*, *îme*, *vîme*) u množini su uobičajene *brîme* i *râme*, a njihova množina izgleda ovako: n/a/v *brîmena*, *râmena* uz mlađe *brimenâ*, *ramenâ* (ne kod najstarijih informanata), g *brîmenov*, *brimîn*, *brîmeni*, *râmenov*, *râmin/ramîñ*³⁸, d/l/i *brîmenimi*, *râmenimi*. Naglasak po n. p. *a* ima i imenica *plême* (n/a/v *plêmena* (mlađe *plemenâ*), g *plêmenov*, d/l/i *plêmenimi*). Imenica *dîtê* (G *ditêta*) ima u V čeonu naglasak (*dîte*). Sekundarno preskakanje postoji u slučaju mikrotoponima *îdro* (susjedni mikrotoponim *ispôd Idra*³⁹), ali takva preskakanja u općoj imenici nema.

4.1.1.4. Imenice *i*-vrste

Imenice *i*-vrste n. p. *a* imaju isto mjesto naglaska u cijeloj paradigmi. Sve jednosložne imenice *i*-vrste n. p. *a* izvorno su duge osnove n. p. *c*, dok među višesložnim imenicama ima i onih koje n. p. *a* pripadaju izvorno kao i onih koje su u nju ušle naknadno. Primjeri: *čuâst*, *kuâp*, *svuâst*; *bôlest*, *čêljad*, *ljûbuâv* (-â-), *mlâdost* (i zbirno – ‘mladi ljudi’), *korîst*, *smrît*, *stârost*, *stûden*.

4.1.2. Naglasna paradigma *b*

N. p. *b* pripadaju imenice *e*- i *a*-vrste koje u većini oblika imaju naglasak na prvom slogu nastavka. U više je kategorija imenica ona produktivna, a u nekim je donekle reducirana.

³⁸ *Râmin* samo kod jednoga informanta, a **brîmin* nisam zabilježio (informant koji ima g *râmin/ramîn* ima g *brîmeni*). I kod najkonzervativnijih najčešće *râmenov*, *brîmenov*.

³⁹ Nemam primjera preskakanja naglaska s neke druge imenice koja izvorno pripada n. p. *c* (eventualno *ispô pasa*), na neki od prijedloga složenih s *iz*-. Sa zamjenica naglasak preskače na početak tih prijedloga (*ispri mene*, *iza mene*, ali u Kukljici *ispri mene*, *izâ mene*). Usp. i kaljski *ûkraj mora*.

4.1.2.1. Imenice *e*-vrste

Ovamo pripadaju imenice kao *ženâ* (kratka osnova – za paradigmu v. 3.1.) i *zvîzdâ* (duga osnova – G *zvîzdiě*, D/L *zvîzdî*, A *zvîzdù*, V *zvîzdo*, I *zvîzdûn*, n/a *zvîzdê*, g *zvîzd*, d/l/i *zvîzdâmi(n)*, v *pîzde/pîzdê*). Za naglasak u V i v vidi dolje, a inače nema varijanata. Neke imenice *e*-vrste koje izvorno pripadaju n. p. *c* kao *ciênâ*, *gorâ*, *rosâ*, u kaljskom pripadaju n. p. *b*. One imenice *e*-vrste koje se kolebaju između n. p. *b* i *c* spominju se u odjeljku o imenicama *e*-vrste n. p. *c*.

4.1.2.2. Imenice *a*-vrste muškoga roda

Kaljske se imenice muškoga roda n. p. *b* mogu svrstati u dvije potparadigme. Prvoj potparadigmi pripada većina imenica, a drugoj kratki korijeni s nepostojanim *ua/u/a* te imenice *duâž* (G *dažjâ*) i *gruôzd*. Primjeri prve potparadigme: N *pûž*, G/A *pûžâ*, D/L *pûžù*, V *pûžu*, I *pûžûn*, n/a *pûžî*, g *pûžov*, d/l/i *pûžimi(n)*, v *pûži/pûžî*. Isto tako: N/A *bunuâr* (N *riepuâc*), G *bunuarâ* (G/A *riepcâ*), n/a *bunuari*, *riepcî*, g *bunuârov*, *riëpcov*, d/l/i *bunuârimi(n)*, *riëpcimi(n)*. Za kratke korijene bez nepostojanoga samoglasnika v. 3.2. Međutim, naglasak se tih korijena koleba u d/l/i⁴⁰ tako da konzervativni govornici imaju naglasak tipa *tôrimin*, *pôpimin*, *kôšimin*, *snôpimin*, *čëpimi*, *postôlimin* (prema starom naglasku l i možda i), dok nekonzervativni (većinom mlađi) imaju naglasak tipa *popîmin*, *torîmin*, *čepîmin*. Ima dosta govornika koji se kolebaju između dvaju naglasaka. Manje se u d/l/i kolebaju i duge osnove s nepostojanim *a* tipa *guoluâc*, *mûluâc*, *ruažûnj*, *riepuâc*, dok se duge osnove kolebaju sasvim neznatno. Imenica *nuôž* čuva kračinu (*nožâ*, *nožûn* itd.). U imenice *kruôv* naglasak se koleba u jednini (isti ispitanik *kalâti se is krôva* i spontano *od krovâ*, *na krovù*; ista ispitanica *ispo krôva/krovâ*, *nâvrh krôva*; još jedan ispitanik samo *krôva*, *krôvu*; svi: *krovî*). Imenica *vřh* pripada ovoj potparadigmi (n/a *vrsî*, g *vrhuôv*, *vřsimi*). Primjer druge potparadigme: N *mëštar*, G/A *meštrâ*, D/L *meštrù*, V *mëštre*, I *meštrûn*, n/a *meštrî*, g *meštruôv*, d/l/i *meštrîmi(n)*, v *mëštri*. Više imenica druge potparadigme u N ima naglasak na nepostojanom samoglasniku: *badûnj* ‘velika otvorena bačva, uža pri vrhu, u kojoj vri mošt’, *kabuâ* ‘drvena posuda s dvije ručke (*ûha*)’, *konuâc*, *papuâr*, *posuâ*, *prasuâc*, *šcenuâc*, *štramâc* (G *štramcâ*), *švenuâc*, *Vršuâk* ‘naziv za više manjih uzvisina u intruâdi’ (*intruâda* ‘obradiva zemlja (maslinici) na otoku’), a manje ih ima naglasak na prethodnom slogu⁴¹: *bîljac*

⁴⁰ Za kolebanje u g v. dolje.

⁴¹ Sve imenice I. potparadigme s nepostojanim samoglasnikom imaju naglasak na njem. Osim toga imenice *tuâc* i *Ždrieluâc*, koje se sinkronijski mogu uvrstiti u n. p. *a*, imaju očekivan akut na osnovi ondje gdje nepostojanoga samoglasnika nema.

‘domaći vuneni pokrivač’, *čēšalj*, *čīmak* ‘stjenica’, *mēštar*, *ôganj* (v. 2.2.4.3. Slog zatvoren nazalom). Naglasak se imenice *čēšalj* koleba tako da neki govornici imaju čistu drugu potparadigmu, kod nekih *čēšalj* pripada n. p. *a* (G *čīēšlja*), dok neki govornici u većini padeža imaju naglasak na osnovi (*čīēšlja*, *čīēšlji*, *čīēšljov*), a u I na nastavku (*čēšljûn* – ostatak starog B tipa). I imenica *čīmak* kod manjega broja ispitanika pripada n. p. *a* (*čīmka*, *čīmci* itd.). Kod mlađih govornika i imenica *mēštar* pripada n. p. *a* (*mēštra* itd.). Naglasak s imenica *ôganj* i *žīēp* sekundarno preskače na prijedlog (*û oganj*, *nâ oganj*, *û žep*).

4.1.2.3. Imenice *a*-vrste srednjega roda

Kaljske se imenice srednjega roda n. p. *b* također mogu svrstati u dvije potparadigme. Prva potparadigma obuhvaća većinu imenica. Primjer: N/A *gnjuazdô*, G *gnjuazdâ*, D/L *gnjuazdû*, (V *gnjuâzdo*), I *gnjuazdûn*, n/a *gnjuazdâ*, d/l/i *gnjuâzdimi(n)*, (v *gnjuâzda/gnjuazdâ*). Među imenicama tipa *gnjuazdô*, tj. među imenicama čiji je predzadnji slog dug, nema naglasnih kolebanja. Među imenicama tipa *selô* postoji kolebanje analogno onomu kod imenica tipa *tuôr* (stariji ispitanici: svi osim jedne ispitanice *sēlimi* – također prema starom naglasku l (i i), svi *bretēnimi*⁴², svi (pa i mlađi) *dřvimi*⁴³). Dativ, lokativ i instrumental množine imenice *drškô* ne upotrebljavaju se često, i ispitanici nisu sigurni kako bi trebali glasiti (najsuvislije: *dřšcimin*, ali g *drškuôv* bez kolebanja). Ipak v. i dolje *veslô*. Drugoj potparadigmi pripadaju imenice koje u jedni ni imaju naglasak na nastavku, a u množini (uz poneku iznimku u g) na osnovi. Sve su te imenice izvorno kratke osnove. Primjer: N/A *guovnô*, G *guovnâ*, D/L *guovnû*, V *guôvno*, I *guovnûn*, n/a *guôvna*, g *gôvun*, d/l/i *guôvnimi(n)*, v *guôvna/guôvna*. Ovamo pripadaju i: *caklô* (n/a *câkla*, g *câklov*, d/l/i *câklimi(n)* – kod većine govornika se naglasak koleba; danas većinom *stâklo*), *krelô* (‘kri- lo ptice, lignje, zrakoplova itd.’; n/a *krêla*, g *krêlov*⁴⁴, d/l/i *krêlimi(n)*), *lebrô* (n/a *liēbra* (ponekad sekundarno *û lebra*), g *lebuâr/lebruôv*, d/l/i *liēbrimi(n)*), *perô* (*pêra* – peraje ribe kokota, a *perâ* – za pisanje⁴⁵), *veslô* (kod starih uvijek n/a *viēsla*, g *vêsal/vesuâ/vesluôv*, d/l/i *viēslimi(n)*, ali kod nešto mlađih – *veslâ*,

⁴² Kod više ispitanika *vretenô*. I jedni i drugi ustrajno tvrde da se uvijek govorilo onako kako oni govore.

⁴³ Izvorno n. p. *c*, ali sinkronijski ova potparadigma n. p. *b* (samo množina: *drvâ*, *dřv*, *dřvimi(n)*).

⁴⁴ Houtzagers i Budovska (1996: 148): *kriēl*.

⁴⁵ Naglasak vjerojatno ne ovisi samo o značenju, iako sigurno ovisi i o značenju. Drugim riječima, pretpostavljam da bi se mogli naći stariji govornici koji značenjske razlike nemaju, a naglasak je po drugoj potparadigmi, kao i mlađi koji je također nemaju, a naglasak imaju po prvoj potparadigmi (v. dalje).

veslîmi/veslîma). Ovamo se može ubrojiti i imenica *cablô*, koja se gotovo više ne upotrebljava. Za množinu sam dobio: *câbla/cablâ, câblov, câblimi*. Zasebnu skupinu čine zbirne imenice n. p. *b* na *-bje > -iē* tipa *īciē* (za deklinaciju i naglasak v. 3.2. To su: *īciē, košciē*⁴⁶, *pīciē, smećiē* (inovacija umjesto *škovâca*; čuo sam i oblik *směće*), *sudiē* (inovacija umjesto *masarīja*), *trnjiē, voćiē* itd.

4.1.3. Naglasna paradigma *c*

Za kaljske je kao i za općeslavenske imenice n. p. *c* karakterističan pomičan naglasak. Međutim, većinom su reducirani i pomičnost naglasaka i broj imenica koje pripadaju n. p. *c*. Može se razlikovati unutarinja (pomični naglasak ne preskače na prijedlog) i vanjska (naglasak preskače na prijedlog) pomičnost. Kod nekih je imenica prisutna samo jedna pomičnost, a kod nekih su prisutne obje. O preskakanju naglasaka v. više u 6. poglavlju. N. p. *c* u kaljskom pripadaju imenice svih triju vrsta.

4.1.3.1. Imenice *e*-vrste

Postoji više obrazaca po kojima se naglašavaju imenice n. p. *c e*-vrste. Osnovni je: N *rūkâ, nogâ*, G *rūkiē, nogiē*, D/L *rūcî, nozi*, A *rūku, nôgu*, (V *rūko, nôgo*), I *rūkûn, nogûn*, n/a(v) *rūke, nôge*, g *rūk, nuōg*, d/l/i *rukâmi, nogâmi*⁴⁷. Kraćenje u d/l/i po zakonu dviju mora⁴⁸ ima većina dugih korijena koji se često upotrebljavaju u tim oblicima (*desnâmi, glavâmi, gredâmi* (*griēde* u množini znače i ‘tavan, strop’, *tavan – nâ grede, na gredâmi*), *petâmi, rukâmi*). Ujednačena je dužina primjerice u *gruanâmi, dūšâmi, zīmâmi*. Imenica *dūšâ* ima naglasak *dūši* u izrazu *pôkoj mu dūši*. I imenica *zīmâ* ima D *zîmi* i *zîmî*⁴⁹, a I samo *zîmî* (*u zîmî, po zîmî*). Zanimljive su dvosložice n. p. *c e*-vrste koje, sinkronijski ili dijakronijski gledano, imaju zatvoren prvi slog. Većina je tih imenica radi ujednačavanja duljine i kvalitete djelomično⁵⁰ prešla u n. p. *a*. Tako: *bedrâ/biēdra* (oblici s dočelnim naglaskom vrlo rijetki, g *beduâr*), *daskâ/duâska* (g

⁴⁶ Prema Houtzagersu i Budovskoj (1996: 149).

⁴⁷ Gore navedeni oblici I *rukûh* i *noguâh* su specifični, a ne tipični u današnjem kaljskom.

⁴⁸ V. Kapović 2005: 101.

⁴⁹ Na dobiveni, ali i na stvarni naglasak može utjecati prilog *zîmi*. Isto je tako jedna relativno konzervativna mlađa informantica nabrajajući kaljske nazive godišnjih doba tvrdila da se kaže *zîma* (prema prilogu *zîma – zîma mi je*), ali je kasnije spontano rekla *zîmâ*.

⁵⁰ Razlike postoje od imenice do imenice i od govornika do govornika. Kod najstarijih se govornika naglasak najčešće povlači u N, D, L i nešto rjeđe u I, dok se kod mladih povlači u svim oblicima osim u g. Da se ne radi o izvornoj n. p. *a* pokazuje i tvorba: *glavnjica, ovčica : mûšica, rîbica*.

*dasuãk*⁵¹), *glavnjã/gluãvnja* (g *glãvunj*, oblici po n. p. *c* rjeđi: *gorã kã glavnjã, gluãvnjami/glavnjãmi*), *iglã/igla* (g *iguãl*, može potpuno po n. p. *c* (*iglã, igliã, u igli, iglun, iglãmi*), ali ima i konzervativnijih govornika od oko šezdeset godina kod kojih je običnije po n. p. *a*), *metlã/miãtla* (g *metuãl*, kod najstarijih s nepovučenim naglaskom običniji G, I, d/l/i *drškã o metliã, metlun, metlãmin*), *ovcã/uovca* (g *ovuãc*, najstariji spontano – *uovca, ovciã, uovci, uovcun, ovcãmin*, ali prepoznaju kao starije kaljske sve oblike po n. p. *c* osim D/L), *takljã/tuãklja* ('kolac za podupiranje povrća'; g *takuãlj*, po n. p. *c* potvrđeno *takljun, takljãmi*, a govornici kažu da su stari govorili *takljã*), *zemljã* (g *zemuãlj* – ostali oblici u množini nisu uobičajeni, obično po n. p. *c*, ali sam čuo i I *ziãmljun* i G *ziãmlje* od osobe od oko 80 godina uz običnije *zemljiã* i *zemljun*). Imenica *dicã*, koja po strukturi spada u ovu skupinu, deklinira se ovako: N *dicã*, g *diciã*, D/L *dici*, A *dicu*, V *dica/dico*, I *dicun*. Specifičan naglasak imaju i imenice (*h*)*ci* i *kãkoša*. Imenica (*h*)*ci* deklinira se ovako: N (*h*)*ci*, G (*h*)*çeriã*, D/L (*h*)*çeri*, A (*h*)*çiãr*, V (*h*)*çeri/(h)çiãrce*, I (*h*)*çerun*, n/a/v (*h*)*çere*, g (*h*)*çeri*, d/l/i (*h*)*çerãmi(n)*⁵². Imenica *Kãkoša* deklinira se ovako: N *kãkoša*, G *kokošiã*, D/L *kãkoši*, A *kãkošu*, V *kãkošo*, I *kãkošun*, n/a/v *kãkoše*, g *kokuãš*, d/i/l *kokošãmi(n)*⁵³. Neke se imenice kolebaju u jednini između n. p. *c* i n. p. *b*. Tako *bruadã* (A *bruadun/bruãdu, pôd bradu, zã bradu*, n/a je rijedak i također se koleba), *griedã* (*obãsiti za griãdu/ za griãdu/zã gredu*, ali samo *griãde, nã grede*), *pietã* (*udrãiti se uã petu, stãti na pietun/na piãtu*, ali samo *piãte*), *sriedã* (*dan u tãdnu; uã sãedu, sriãdu/sriãdu*⁵⁴). S nekih imenica naglasak preskače na prijedloge: *uã bedru, nã glavu, nã zemlju, zã zimu* : *za dãcu, na duãsku, na gruãnu, za çiãr*. Neke imenice *e*-vrste koje izvorno pripadaju n. p. *c* u kaljskom potpuno pripadaju n. p. *a* ili *b*. Takve su imenice *sãza* i *gorã* i sve višesložice koje izvorno pripadaju n. p. *c*, osim imenice *kãkoša*.

4.1.3.2. Imenice *a*-vrste muškoga roda

Kaljske imenice muškoga roda n. p. *c* imaju u većini oblika naglasak na prvom slogu. One se od odgovarajućih imenica muškoga roda n. p. *a* razlikuju time što naglasak s prvoga sloga često preskače na prijedlog i što je u L imenica koje znače neživo (više o D i L tih imenica v. dolje), naglasak često na na-

⁵¹ Definicija osobe od oko šezdeset godina: »*Duãska* je dũgasta šipka o drãva, a *daskã* je onã nuã č se rãba pãre.« Osoba od oko 80 godina spontano: *o daskiã, daskã* 'daske, daska' i *duãsku o pãriva*.

⁵² Čuo sam i G *hçere* od informanta od oko 60 godina, a od mladih informanata i N *çiãr* i d *çerimin*.

⁵³ Kod mladih su govornika običniji G *kãkoše* i g *kãkoš*, a kod starih možda postoji I *kokošun*.

⁵⁴ *Sriãda* (n. p. *a*) 'sredina': Houtzagers i Budovska – *na sriãdi*.

stavku. Ponekad i naglasak u g nije na prvom slogu imenice. Primjeri: N *kûm*, *gruâd*, *buôg*, *bruôd*; G *kûma*, *gruâda* (pû *grada*), *bôga* (*dô*, *ôd boga*), *brôda* (*dô broda*); D *kûmu*, *gruâdu*, *bôgu*, *brôdu*; A *kûma* (*zâ kuma*), *gruâd* (*û*, *nâ grad*), *bôga* (*û boga*), *bruôd* (*û*, *nâ*, *pôd brod*); V *kûme*, *gruâde*, *bôže*, *brôde*; L o *kûmu*, u *gruadû*, o *bôgu*, u *brodû*; I *kûmun*, *gruâdun*, *bôgun* (prî *bogun*), *brôdun*; n/a/v *kûmi*, *gruâdi*, *bôzi*, *brôdi* (a *nâ*, *û*, *prîd*, *zâ*, *oçi*, *zâ vlasi*, *û zubi*, *zâ zubi*); g *kûmov*, *graduôv/gruâdov*, *boguôv/bôgov*, *broduôv*, *brođi/brôdi* (*sûze mi griêdu iz oçi – jedini g s preskakanjem*); d/l/i *kûmimi(n)*, *gruâdimi(n)*, *bôzimi(n)*, *brôdimi(n)*, isto tako *zûbimi(n)*. Imenica *sîn* pripada n. p. a, ali se zbog g *sinuôv* (uz mlađe *sînov*) može ubrojiti u n. p. c. Donekle je graničan slučaj i imenica *cvît*, koja u zbirnu značenju, kakvo je najčešće, ima L *cvîtu* (*nešto je na cvîtu o muâslinè – neka bolest i sl.*, ali *leptîr je na cvîtu*). Osim toga Houtzagers i Budovska zabilježili su g *cvituôv*. I imenica je *lîst* svakako zbog zbirnog značenja izgubila pomičnost. Kod većine su imenica prisutne i vanjska i unutarnja pomičnost (*brîg*, *gruâd*, *gnjuôj*, *liêd*), kod nekih (većinom onih koje znače nešto živo) samo vanjska pomičnost (*kûm*, *buôg*, *muôst*, *sprôvod*), a kod nekih (neke duge jednosložice koje znače nešto neživo, a rjeđe ostali tipovi imenica) samo unutarnja pomičnost (*kluâs*, *pîr*, *ruôd*, *ruôg*, *kômad*) – v. 6.3.2. Većina jednosložnih kratkih osnova kod manje konzervativnih govornika prelazi češće samo u jedini⁵⁵, a rjeđe i u množini u n. p. b, ali naglasak preskače na prijedloge (sinkronijska n. p. d). To su imenice: *buôk* (konzervativni⁵⁶: *iz bôka*, *na bokû*; srednje konzervativni: *s bôka/s bokâ nâ bok*, *bôci/boci*; najmanje konzervativni: *s bokâ*, *u bocî*, *bocîmi*), *bruôd* (stari se naglasak dosta dobro čuva, ali čuje se od mladih i *brodâ*, *brodûn*), *druôb* (konzervativni: *iz drôba*, *vêloga drôba*, *drôbun*, *drôbi*, *u drobû*; srednje konzervativni: *iz drobâ*, *prema drôbu*, *û drob*), *hriêb* (stari se naglasak nešto bolje čuva; konzervativni i neki srednje konzervativni govornici: *hrêba*, *hrêbi*, *u hrebû*; neki srednje i manje konzervativni: *hrebâ/hrêba*, *hrêbi*), *nuôs* (konzervativni: *šutîle gûbice i finoga nôsa*, *fîni nôsi*, *u nosû*, *nosûn*, *pôd nos*; srednje konzervativni: *kolo nosâ*, *prîd nos*), *pluôd* (konzervativni: *nî plôda*, *u plodû*; srednje konzervativni: *plodâ*, *u plôdu*), *puôst* (konzervativni: *do pôsta*, *o postû*; srednje konzervativni: *do postâ*), *ruôg* (konzervativni: *dvuâ rôga*, *rôgun*, *škûro kô u rogû*; srednje konzervativni: *rogâ*, *rôzi*). Zanimljivo je da bi većina tih imenica i izvorno trebala pripadati n. p. d, iako ovakav kaljski obrazac unutar sustava izgleda kao inovacija. Imenica se *çuôk* u kaljskom koleba između n. p. a i b tako da

⁵⁵ U svakom slučaju kod srednje konzervativnih govornika naglasak je povučen većinom samo u jedini, a one manje konzervativne nisam detaljnije ispitao (v. sljedeću bilj.).

⁵⁶ Među svojim informantima konzervativnima smatram većinom žene od oko 80 godina, manje konzervativnima ljude oba spola otprilike između 30 i 60 godina, a manje konzervativnima neke muškarce iste dobi (većinom mlađe).

kod većine informanata pripada n. p. *a*, dok se kod nekih po n. p. *b* naglašava samo u jednini, a kod nekih u oba broja, pa prema tome također donekle pripada navedenoj skupini imenica. Kratke osnove *gnjuôj*, *liêd*, *miêd*, *muôst*, *riêp*, *riêd*, *ruôd*, koliko znam, ni kod manje konzervativnih govornika ne pripadaju sinkronijskoj n. p. *d*. Dočetni naglasak i kod najstarijih govornika nalazimo kod *vruât* (I *vruatûn*) i *nuôs* (i kod najstarijih I *nosûn*). Imenica *dûn* (G *dâna*) u višesložnim oblicima ima kračinu po svemu sudeći zato što je *a* umetnuto prilično kasno (usp. gore spomenut izraz u *dvuâ dni*). Ona nema L, a umjesto njege služe I *dânun*⁵⁷ i A u izrazima kao u *jedûn dûn* i sl. Osim toga treba obratiti pozornost na spomenutu sekundarnu kračinu u *riêd* (*rêda*) i *riêp* (*rêpa*). Uzrok bi kračini mogao biti to što je kod imenice *riêp* preskakanje naglasaka na prijedloge vrlo redovito, dok se kod imenice *riêd* često mogao upotrebljavati g *redî/ reduôv*, gdje je kračina pravilna. Poznato mi je samo sedam dvosložnih imenica muškoga roda *a*-vrste koje u kaljskom pripadaju n. p. *c*. To su: *kômin* (*nâ komin*, *na komînu* i mlađe *na kôminu*), *ôsik* (= *tuôr*; u *osîkû*), *kômad* (*dvuâ kômada*, u (*jenîn*) *komuadû*, *na kômadi*, *dêse komuâdi*, kod mlađih u *kômadu*, *dêse kômadi*, a kod nekih i u *komuâdimi*, *na komuadî*), *kôrak* (g *koruâci*, n/a *kôraci*, kod “srednje konzervativnih” i a *koruâci*, ù *korak*), *mîsec* (konzervativni: g *misiêci*, mlađi g *mîseci*, *nâ misci*), *sprôvod* (*zvôni nâ sprovod*, *zâ sprovod gremô*), *bluâgdan* (*zâ blagdani*).

4.1.3.3. Imenice *a*-vrste srednjega roda

Imenica srednjega roda n. p. *c* nema mnogo. Kod svih je njih (uz tri iznimke) naglasak samo vanjski pomičan. Velik dio tih imenica ne pripada izvorno n. p. *c*, nego su to imenice n. p. *a* sa sekundarnim preskakanjem naglasaka na prijedlog. S druge strane, dosta je imenica n. p. *c* prešlo u n. p. *a* (v. gore). Primjeri: *kôlo* (ù *kolo*, ù *kolu*, ìz *kola*), *miêso* (ù *meso*), *muôre* (ùkraj, pù, *dô*, ìz *mora*, ù, *nâ more*, *pô moru*), *pôlje* (*dô*, ìz *polja*, ù *polje*, ù, *pô polju*); *břdo* (ùz, *pôd břdo*, *nâ brdo*, *břdu*), *lêto* (*prêko leta*, *nâ*, ù *letu* (i ù *leti*)), *mêsto* (*nâ mesto*, *mestu*). Od *n*-osnova n. p. *c* pripadaju (*j*)îme (G (*j*)îmena, nema preskakanja naglasaka) i *vrîme* (G *vrîmena*, preskakanje: *nâ vrîme*). Te imenice u množini imaju sljedeće oblike: n/a *imenuâ*, *vrîmenuâ* (uz mlađe *îmena*, *vrîmena*), g *îmenov*,

⁵⁷ Dvoglas je u obliku *nuôcun* najvjerojatnije posljedica duljenja u zatvorenom slogu (od starijega **nôcju*). Dvoglas se mogao razviti i prema **duânun*, tj. staro dugo o moglo je nastati prema starom dugom *a*. Što se tiče oblika *dâna*, *dânun*, možda treba uzeti u obzir i fonotaktiku kaljskoga sloga zatvorena nazalom, u kojem može stajati ili *un* ili *an*, ali ne *uan*, pa se *srûn* – *sruâma* zamjenjuje sa *srâm* – *srâma*, a nove se imenice tvore po obrascu *duâcân* – *duâcâna*, a ne po obrascu *fuštûn* – *fuštuâna*. Tako se danas uz starije *dûn* često čuje *dân*. Međutim, ni najstariji informanti ne sjećaju se da se ikad govorilo *duâna*, *duânun* i sl.

vr̂menov/vrim̂n, d/l/i *vr̂menimi(n)*, (j)̂imenimi(n). Jedna pri ispitivanju ne sasvim konzervativna osamdesetogodišnja informantica imala je spontano u govoru *û no vr̂mē*, ali naglasak *vr̂mē* ili sličan naglasak mi nitko kasnije nije potvrdio. Osim toga i imenica *nēbo* ima u množini oblik *nebiēs*. To je jedini trag *s*-osnova u kaljskoj deklinaciji imenica.

4.1.3.4. Imenice *i*-vrste

Imenica *i*-vrste n. p. *c* u kaljskom nema puno između ostaloga i zato što ih je veći broj prešao u n. p. *a* (v. gore), ali ih ipak ima više nego primjerice u kukljičkom. Kod većine je tih imenica prisutna samo vanjska pomičnost naglasaka, kod nešto manje njih prisutna je samo unutarnja pomičnost, a kod najmanjega su broja imenica prisutne obje pomičnosti. Za paradigmu v. 3.3. Inače su visni padeži samo L, i ponekad g. Još primjera d/l/i: *stvuârimi(n)*, *kôstimi(n)*, *nôćimi(n)*.

Primjeri:

– samo vanjska pomičnost: *gluâd* (*ô gladi*), *žuâđ* (*ô žadi*), *kuôst* (a *û kosti*, g *kostî/kôstî*);

– samo unutarnja pomičnost: *křv* (*u krvî*), *luâz* (*na luazi*), *stvuâr* (*ustvuari*), g *stvari*);

– obje pomičnosti: *nuôc* (*dô noći*, *ôd noći dô noći*, *prêko noći*, *nâ noć*, *po noći*, *u noći*, g *noćî* i mlađe *nôci*), *piêc* (*û peć*, *u peći*, g *peći*), *pâmet* (*û, nâ pamet*, L *u pameti* s neočekivanom kračinom), *žâllost* (*nâžalost*, *u žalosti*).

4.2. Osobitosti u naglasku oblika

U ovom se dijelu daje nekoliko natuknica o naglasku imenica u genitivu množine, vokativu te dativu i lokativu jednine.

4.2.1. Naglasak imenica u g

4.2.1.1. Genitiv množine na *-ov/-uov*

Genitiv množine na *-ov/-uov* imaju imenice muškoga i srednjega roda. On kod imenica n. p. *a* ima isti naglasak kao n: *brâtov*, *bîžov*, *đidov*, *gřčov*, *luâhtov*, *nuôhtov*, *pûntov/pûnti*, *jazičkov*, *bubrîgov*, *oričhov*, *rećinov*, *drîv(ov)*, *jelîtov*, *mêstov/mestî*, *br̂menov/brim̂n/br̂meni*, *râmenov/râmin/ram̂n*. Kod imenica naglasne paradigme *b* s dugim zadnjim slogom osnove (uključujući i one s ne-

postojanim suglasnikom) naglasak je u g na tom slogu: *bunuârov, jarbũnov, kljũčov, krĩžov* (*krĩži* ‘križa’), *marũnov, oçuâlov, pũžov, šmũrov, guôcov, kuâpkov, kuôcov, mũlcov, riêpcov, gñjuâzdov, pĩsmov*. Imenice tipa *tuôd, selô* s kratkim zadnjim osnovnim slogom, čija osnova ne završava na suglasničku skupinu kolebaju se u g između naglasaka na predzadnjem i zadnjem slogu. Takvo kolebanje donekle odgovara naglasnomu kolebanju na d/l/i, ali se čini da je veća razlika od imenice do imenice nego od govornika do govornika, iako razlika postoji s obzirom na oboje. Primjeri: starija informantica *čêpov*, mlađi informant *čepuôv, grôbov, kôšov, pasuôv, pâsov* (kod informanata se poklapalo s naglaskom u i), *pôdov/pođi, pôpov, postôlov, svidôkov* (ista informantica i instrumental *svidocĩmin*), *snôpov, vrhuôv* (ali *vřsimi*), *bretenuôv* (ali *bretênimi*) i *bretênov, sêlov*. Imenice druge potparadigme n. p. *b* imaju u g naglasak na nastavku: *badnjuôv, grozduôv, kabluôv, kuncuôv, štramcuôv, švincuôv, drškuôv, lebruôv/lebuâr, vesluôv/vesuã/vêsal*. U današnjem kaljskom duge osnove i višesložice n. p. *c* imaju u g na *-ov* naglasak kao u n. Ipak *sinuôv* uz mlađe *sĩnov, graduôv* uz mlađe *gruãdov*, a Houtzagers i Budovska bilježe još *cvituôv* i *klasuôv*. Inače: *brĩgov, kũmov, mũžov, vluãsov, bluãgdanov, kôminov, (j)ĩmenov, vřĩmenov/vrimĩn*. Kod kratkih je jednosložnih osnova naglasak u g također jednak naglasku u n, ali je kod imenica muškoga roda i naglasak na zadnjem slogu nešto prihvatljiviji nego kod ostalih imenica n. p. *c* muškoga roda: *bôgov/boguôv, brôdov/broduôv, hrêbov, rôgov/roguôv*.

4.2.1.2. Genitiv množine na *-i*

Imenice muškoga roda *a*-vrste n. p. *b* (sve duge osnove) imaju naglasak u ovom g kao u g na *-ov*: *badĩli, bũsi, diêli, litruãši, stũpi, šmũri*. Imenica *puôd* (jedina kratka osnova n. p. *b* s ovim g) ima g *pôdov/pođi* (vjerojatno prema n/a). Genitiv množine na *-ĩ/-ĩ* imaju: *bruôd* (*brođi/brôđi/brôdov/broduôv*), *gôst* (*gostĩ/gostĩ*), *mêsto* (*mêstov/mestĩ*), *vrstã* (*vrstĩ – svãke vrstiê, ali vřše vrstĩ*), *Kuãle, Suãle* (*Kalĩ, Salĩ*), (*h*)*ćĩ* (*(h)ćerĩ*), *kuôst* (*kostĩ/kôstĩ*), *nuôc* (*noćĩ*), *piêc* (*pećĩ*), *stvuâr* (*stvarĩ*). Ostale imenice osim *kômad, kôrak* i *mĩsec* s g *komuãdi, koruãci* i *misiêci/mĩseci* imaju mjesto naglasaka i duljinu naglašenoga sloga u ovom g jednake onima u n⁵⁸: *dêci, dêki, đĩnari, kĩli, kĩlometri, ljũdi, mêttri, minũti, puãri, pâši, pijãti/pijãtov, přsti/přstov, pũnti/pũntov, pũti, ũši, zôbi* ‘meso sa svinjske glave’, *diêsnĩ, ũri, kuãpi, luãži*.

⁵⁸ U jednosložnih dugih osnova n. p. *c* bi se u n očekivao dugosilazni naglasak, a u g akut, ali je to zbog nestabilnosti akuta u kaljskom teško provjeriti. U svakom slučaju, imenica *ljũdi* ima akut i u nominativu i u genitivu množine, a za imenicu *luãž* sam dobio u g akut, a u a dugosilazni naglasak, ali to ne mora ništa značiti.

4.2.1.3. Genitiv množine na -*iju*

Genitiv množine na -*iju* kod konzervativnijih govornika imaju samo *přsi*, *ôči* i *uši* (*pršiju*, *očiju*, *ušiju*), iako je kod konzervativnih govornika i g dviju posljednjih imenica često jednak n.

4.2.1.4. Genitiv množine na -*∅*

Treba razlikovati ovaj g bez nepostojanoga samoglasnika i s nepostojanim samoglasnikom.

Genitiv množine na -*∅* bez nepostojanoga samoglasnika imaju mnoge imenice *e*-vrste i srednjega roda te imenice *dûn/dân* (g = N) i *pût* (ponavljanje u vremenu; mlađa varijanta g *pû(t)/pû* uz starije *pûti*). Kod imenica n. p. *a* mjesto naglasaka, a i ton i duljina ako u g nije naglašen zadnji slog, u ovom su g jednaki naglasku u N (iznimka su *n*-osnove *râme* i *brîme* s g *ramîn/râmin* i *brimîn* uz češće oblike *râmenov*, *brîmenov* i rijetko *brîmeni*). Kod ostalih je imenica⁵⁹ u ovom g naglasak uvijek na zadnjem slogu. Kad je naglašen zadnji slog on je uvijek dug, a intonacija je, kako se u kaljskom govoru i očekuje, nekada silazna, a nekada akutska. Međutim, čini se da se akut ipak češće javlja u g n. p. *b* i *c* nego u g n. p. *a* s naglašenim zadnjim slogom. Primjeri: *gôdin*, *hîljad*, *mânu*, *kašêtic*, *kobuôtnic*, *Nêviđun*, *skrdînul*, *tîkul*, *buôc* (*bôca*), *buôj* (*buôja*), *čuâš*, *guâc*, *glavîc*, *gra(n)diê*, *gujîn*, *juâm*, *kašiêt*, *kûc*, *lopuât*, *motîk*, *pizdarîj*, *rîb*, *skuâ*, *srdiê*, *štrumbiê*, ipak *bômb* (bez dvoglasa, ali dugo); *črîv*, *drîv(ov)*, *juâj*, *kolîn*, *plîêc*, *raštiêl*, *ûst*, *vruât*; *kokuôš* (uz mlađe *kôkoš*), *kuôs*, *luôz*, *nuôg*, *rûk*, *strûn* ‘strana’, *zvîzd*, *žîn*. Imenica *godîšce* kod većine informanata ima g *gôdišc*, ali je kod jedne stare informantice imala g *godîšc*.

Genitiv množine na -*∅* s nepostojanim samoglasnikom imaju neke imenice čija osnova završava na suglasničku skupinu – dio imenica *e*-vrste neke imenice srednjega roda i poneka imenica muškoga roda *a*-vrste. Sve imenice *e*-vrste n. p. *c* osim imenice *glavnjâ/gluâvnja* (g *glâvunj* uz mlađe *gluâvnji*) imaju u ovom g naglasak na zadnjem slogu (*beduâr*, *dasuâk*, *iguâl*, *metuâl*, *ovuâc*, *takuâlj*, *zemuâlj*). Ostale imenice *e*-vrste u ovom g imaju naglasak na predzadnjem slogu, koji je izvorno ili analogijom kratak. Primjeri: *bâčav*, *bîčav*, *brânač*, *bûram* (uz mlađe *bûrmi*), *crîkav*, *čîžam*, *črîšunj*, *divôjak*, *grâbalj*, *grîbalj*, *gûsak*, *Kâljak* (uz češće *Kuâljk*), *kljâtav*, *komôštar*, *kûrab* (uz mlađe *kûrbi*), *lânad*, *mâšak*, *mudânat*, *mûrav*, *nuarûžunj*, *prâsak*, *sêstar*, *smôkav*, *tîkav*; N *buâčva*,

⁵⁹ To su imenice n. p. *b* i *c* *e*-vrste i imenice srednjega roda (*j*)*ime* i *vrîme* (*j*)*imîn*, *vrîmîn*) te *nêbo* (*nêbiês*). Ostale imenice srednjega roda ili g tvore drukčije ili se u g ne upotrebljavaju.

bîčva, brûnce, bûrma, crîkva, cîžma, crîšnja, divuôjka, gruâblje, grîblja ‘međa’, *gûska, Kuâljka, kluâtva, komuôstre, kûrba, lûnda, muâška, modûnte, mûrva, nuarûžnja, pruâska, sestrâ, smuôkva, tîkva*. Imenica srednjega roda s ovakvim g je malo: *guovnô – gôvun, (j)îdro – (j)îdar/(j)îdrov, lebrô – lebuâr/lebruôv, njuâdra – njaduâr*. Od imenica muškoga roda *a*-vrste zabilježio sam samo g *švênac* uz *švincuôv* od *švenuâc*, i očitu inovaciju *nîmun juâ žîvac*.

4.2.2. O naglasku imenica u vokativu

Sve imenice n. p. *a* i sve imenice n. p. *c a-* i *i*-vrste imaju naglasak u vokativu jednak onomu u G ili n (*rîbo, rîbe, bâbo, bâbe, strîna, strîne, divuôjko, divuôjke, cûrice, guzîco, guzîce, brâte, bravînci, dôhtore, bluâgo jenô* ‘stoko’, *ôtrovi, kûme, kûmi, stuâre kôsti, (h)ćêri/hćîêrce, hćêri, pâmeti*). Iznimke su *čovik* (G *čovîka*) s V *čovîče* i *dîtê* (G *ditêta*) s V *dîte*. Ostale dvosložice u V imaju naglasak na prvom slogu, a u v im se naglasak koleba i u većini je slučajeva na drugom slogu (*žêno, ženê/žêne, sêstro, sestrê/sêstre, kôzo, kôze jenê, pîzdo, pîzde; pôpe, popî/pôpi, pûžu/pûžî/pûži, tiêce, pruâjče, mêstre, mêstri; guôvno, guôvna* (vokativ je većine ostalih imenica srednjega roda teško dobiti); *dûšo, ziêmjlo, uôvco, uôvce*. Neočekivan dvoglas ima V *tiêto* (N *tetâ*), a neočekivanu kraćinu V *dîca/dîco* (D/L *dîci, A dîcu*). Vokativ je većine višesložnih imenica n. p. *b* teško dobiti. Informanti nisu sigurni često ni kako bi ga tvorili, a još češće ni kako bi ga naglasili. Lakše je dobiti samo one koji se često upotrebljavaju, a takvi imaju čeonu naglasak: *dîvljače, pîzdune, pîzdûni, žîvote, lîpoto, srâmoto*. Jedina je kaljska višesložna imenica n. p. *c e*-vrste *kôkoša*, koja n. p. *c* pripada samo donekle, a većinom pripada n. p. *a*. Njezin je V *kôkošo*, a v *kôkoše*.

4.2.3. O naglasku imenica u dativu i lokativu jednine

Ovdje dajem samo nekoliko natuknica uglavnom općenito o naglasku u D i L imenica muškoga roda *a*-vrste n. p. *c* koje znače nešto neživo (o L pojedinih imenica v. 6. poglavlje). Dativ i lokativ (osobito lokativ) u kaljskom govoru nije lako definirati. Postoje dva obilježja po kojima bi se ovi padeži trebali razlikovati. To su 1. nastavak zamjenica i pridjeva u muškom i srednjem rodu, koji u L većinom glasi *-in*, a u D većinom glasi *-omu/-emu*, i 2. naglasak većine imenica muškoga roda *a*-vrste te nekoliko imenica *i*- i eventualno dvije imenice *e*-vrste n. p. *c*. Međutim, pomoću tih dvaju obilježja nije moguće provesti jasnu podjelu na dativ i lokativ, ali je samo pomoću naglaska moguće provesti podjelu na dativ te čisti i nečisti lokativ. Kod imenica koje razlikuju naglasak u D i

L, u D je čeonu naglasak, u čistom L je naglasak na nastavku, a u nečistom se L naglasak koleba. Dativ je ili bez prijedloga ili ima prijedlog *prema*, u čistom su lokativu imenice bez dodatka s prijedlozima *u, na, po*, a u nečistom imenice s prijedlogom *o* s atributom ili apozicijom ili bez njih te imenice s prijedlozima *u, na, po* s atributom ili apozicijom. U D se uz prijedlog *prema* u muškom i srednjem rodu (barem kod mlađih govornika) na pridjevima i zamjenicama relativno često javlja nastavak *-in* čak i kad se radi o osobama (*agresivna prema njîn*). Primjeri imenica muškoga roda:

– dativ: *veselîn se (nâšemu/nâšîn) brôdu, prema tvuômu drôbu, prema vèlikin brîgu, veselîn se (dèbelomu) hluâdu, prema gruâdu, prema puâsu, veselîn se (nâšemu) pîru, ne prepûščaj se struâhu, prema vruâtu, ko da zîdu govôrin;*

– čisti lokativ: *u drobû, u brodû, po brodû, po gluasû, u gruadû, na pîrû, u struahû, u puasû, na zîdû;*

– nečisti lokativ: *sâ ćeš se nasmijâti o pîru, u tvuômu/tvojîn drobû, u nâšîn brôdu, na tîn i tîn brodû* (starija osoba spontano), *u vèlikin gruadû, na vèlikin brîgu, u dèbelin hluadû, o hluadû, o svojîn gruâdu*. Kod imenica *i*-vrste visnost se čuva samo u čistom lokativu (*u peći : u nâšoj pèci, u noći : u jenuđj nôci, na luazi : na muđloj luâzi*). Od imenica *e*-vrste n. p. *c* čeonu naglasak u D imaju *dicâ* i (*h*)*ći* (*dîci, (h)ćêri*), ali one imaju isti naglasak i u L, te *zîmâ* (*zîmi*), i *dûšâ* u izrazu *pòkoj mu/voj dûši*.

5. Naglasak imenica s nekim sufiksima i prefiksima

5.1. Sufiksi

U slučaju je kaljskih imenica sufiksacija relativno česta pojava. Kod jednih sufiksa naglasak imenice ovisi o sufiksu, tj. svaka imenica s dotičnim sufiksom ima jednak naglasak i pripada istoj n. p. Te sufikse ovdje nazivam jakim sufiksima. Kod drugih (slabih⁶⁰ sufikasa) on ovisi o ostatku imenice (najčešće o korijenu), tj. različite se imenice s istim sufiksom različito naglašavaju. U ovom dijelu rada dajem primjere nekih češćih jakih i slabih sufikasa. Osim toga, većina se kaljskih imeničkih sufikasa može podijeliti na sufikse romanskoga podrijetla i na domaće sufikse. Svi su sufiksi romanskoga podrijetla jaki sufiksi, dok među domaćima ima jakih i slabih.

⁶⁰ Preciznija bi bila podjela na tri skupine sufikasa jer je kod jednih sufikasa naglasak samo na sufiksu (u n. p. *b* i na nastavku), kod drugih samo na ostatku imenice, a kod trećih u slučaju jednih imenica na sufiksu/nastavku, a u slučaju drugih imenica na ostatku imenice.

5.1.1. Sufiksi romanskoga podrijetla

'-ul-:

m. -u(l), G -ula (n. p. a – naglasak neposredno pred sufiksom), posuđenice kao: *fafarîku* 'koštela, koprivić, pelegrinka (stablo i plod)', *frôštul*, *juârbu(l)*⁶¹, *kukurîku* 'mesnata kuglica u glavi glavonošca u kojoj su organi za žvakanje', *prtesîmu/pretesîmu* 'peršin', *ruôdu(l)* 'uvojak', *sîntu(l)*;

f. -ula (n. p. a – naglasak neposredno pred sufiksom), posuđenice kao: *bômbula* 'o nečem relativno velikom i okruglom ili kupolastom: kugla na boru, luster, plinska boca, kupolasta zgrada itd.', *cuôkula*, *fafarîkula* (= *fafarîku*), *mânula*, *mîndula*, *uôrkula*, *skrdînula*, *sîntula*, *tîkula* 'opeka', ali *kapûla* (s dvostrukim sufiksom -olla) 'crveni luk'.

-êl-:

m. -iê, G -êla (n. p. a), posuđenice kao: *arganiê* 'tanki konop dužine 50 – 100 m za mreže stajaćice', *budiê* 'želudac manjih riba', *kampaniê* 'zvonik', *karatiê* 'manja bačva', *krviê* 'petrovo uho', *liviê* 'libela, vaservaga', *maštiê* 'velika drvena posuda (veća od kabla) s tri ručke (*ûha*) u kojoj se pere rublje', *piniê* 'kist', *rokiê* 'drveni valjčić na koji se namata konac, smotak konca (*rokiê kuncâ*)', *tiniê* 'dnevna soba';

f. -êla (n. p. a), uglavnom posuđenice: *batêla* 'brodić s ravnim dnom', *civêla* 'potkoljenica', *fanêla* 'flanel', *frgadêla* 'ukosnica – žica u obliku slova U', *gamêla* 'zdjelica s dvije ručice', *gra(n)dêle*, *kanaštrêla* 'plivarica', *kanêla* 'pipa na bačvi', *kurdêla* 'platnena vrpca', *lumbrêla*, *propêla* 'propeler' (v. bilj. 61), *smrdêla* 'biljka smrdljika', *srdêla*, *štrumbêla*.

-êt-:

m. -êt, G -êta (n. p. a), posuđenice kao: *brancolêt* 'narukvica', *brudêt*, *cigarêt*, *kolêt* 'ovratnik', *kotlêt*, *kufêt* 'bombon', *pakêt*, *parkêt*, *tapêt* 'tepih' (v. bilj. 61);

f. -êta (n. p. a), posuđenice kao: *bocêta* 'staklenka', *capêta* 'motičica s dugom drškom = *câpica*', *kašêta*, *kočêta* 'drveni okvir kreveta u koji se ulaže madrac', *marêta* 'val', *molêta* 'hvataljke za ugljen', *polpêta* 'ćufta', *raškêta* 'alat za struganje zida, strugalica', *recêta* 'recept', *škarpêta* 'ženska cipela s visokom potpeticom'.

⁶¹ Iako etimologija određenoga sufiksa ili krajnjega sloga imenice za različite imenice može biti vrlo različita, on u slučaju svih kaljskih imenica izgleda jednako, pa se prema tome može reći da se on u kaljskom stapa u jedan sufiks. Tako je -îr u *kumpîr* etimološki dio jednoga od dvaju korijena, a nije sufiks, ali u kaljskom izgleda kao sufiks.

-în-:

m. *-în/-în*, G *-îna* (n. p. a), posuđenice kao: *baškotîn* ‘dvopek’, *bićerîn* ‘čašica’, *bruštulîn* ‘metalni valjak u kojem se nad vatrom pržio ječam da bi se od njega pravila *ščêta kafâ* („kava“ od ječma)’, *bruzîn*, *kaîn* ‘lavor’, *kućerîn* ‘žličica’, *kušîn* ‘jastuk’, *lavandîn* ‘umivaonik’, *lucmarîn* ‘ružmarin’, *mažîn* ‘ručni mlinac za kavu, prženi ječam’, *rećin* ‘naušnica’, *tamburîn* ‘stolica bez naslona (hoklica)’, *vitamîn*, ali *kômin* (c) i domaće tvorbe *gospodîn* (G *gospodîna*), *Kualjânin*, *Kukljîčanin* (*-jan-in* – slab sufiks);

f. *-îna* (n. p. a), većinom posuđenice: *bagulîna* ‘ukrasni štap za šetnju’, *benzîna* ‘benzin’, *kužîna*, *lampadîna* ‘ručna svjetiljka’, *lužîna* ‘gira oštrulja’, *mandalîna* ‘mandarina’, *medecîna* ‘lijek’, *pišîna* ‘mokraća’, *puntîna* ‘čavlič (rajsnedla)’, *santîna* ‘brodsko skladište’, *skalîna* ‘stepenica, gazište na ljestvama’, *veltrîna* ‘vitrina’.

-uôl-:

m. *-uô*, G *-uôla* (n. p. a), posuđenice kao: *facuô* ‘marama’, *fažuô* ‘grah’, *kacuô* ‘grabilica’, *puntaruô* ‘dlijeto za klesanje kamena, razbijanje betona i sl. (štemajzla)’, *tavajuô* ‘kuhinjska krpa’;

f. *-uôla* (n. p. a), posuđenice kao: *karijuôla* ‘građevinska kolica (s jednim kotačem)’, (*mu*)*škarijuôla* ‘ormarić od drveta i žičane ili trščane mreže koji je visio sa stropa na gredi i u kojem se čuvala hrana’, *pinjuôla* ‘plod i drvo pinije’, *pištuôla* ‘pištolj’.

-ual-:

samo m. *-uâ*, G *-ualâ* (n. p. b), posuđenice kao: *feruâ* ‘fenjer’, *kaloćuali* ‘dalekozor’, *kavicuâ* ‘plutača koja označava položaj potopljene mreže’, *konuâ* ‘kanal’, *krnevuâ* ‘karnevalska lutka’, *matrijuâ*, *meštruâ* ‘maestral’, *picuâ* ‘najdublji dio *gustiêrne* (rezervoara za vodu), jamica za čišćenje’, *oćuali*, *prmezuâ* ‘ograđeno zemljište ili maslinik’, *sinjuâ* ‘znak, oznaka’.

-îr-:

samo m. *-îr*, G *-îrâ* (n. p. b), posuđenice kao: *kantîr* ‘komad grede koji se stavlja pod bačvu ili brod da ne leži na zemlji’, *kokîr* ‘ručna mješalica za žbuku’, *kumpîr* (v. bilj. 61), *kvarîr* ‘prednji i stražnji zakrivljeni dio broda sa sva-ke strane (dva provena i dva krmena)’, *madîr* ‘daska u oplati broda’, *poštîr* ‘poštar’, *provîr* ‘vođa ribolova na leutima i gajetama’⁶², a ovdje navodim i domaće imenice *kosîr*, *leptîr* i *okvîr*.

⁶² Tako i varijanta *-ier-* (*bombadierî*, *granatierî*, *karobinierî*, *kaligierî* ‘postolari’, *talierî* (*taliêr* ‘dovratak, pozorski okvir’), *iz frižidierâ*).

-*ün*-':

samo m. -*ün*, G -*ünâ* (n. p. *b*), uglavnom posuđenice: *bokün* 'komad', *botün* 'dugme', *capün* 'kramp', *četrün* 'lubenica', *jarbün* 'riba rumenac', *Pagellus erythrinus*, *kašün* 'sanduk', *kantün*, *kartün* 'karton', *kožün* 'ogrtač od janjeće ili ovčje kože s runom na unutrašnjoj strani', *kuvertün* 'prekrivač za krevet, kauč', *lancün* 'plahta', *limün*, *marün* 'pitomi kesten', *marangün*, *milün* 'dinja', *mušün* 'muzgavac', *perün* 'vilica', *pizdün*, *plafün*, *pržün*, *sabün* 'pijesak', *sapün*, *škofün* 'muška cipela domaće izrade – vrsta opanka', ali *filjün* (G *filjûna*) 'muško kumče'.

-*ür*-':

samo m. -*ür*, G -*ürâ* (n. p. *b*) uglavnom posuđenice: *beštımadür* 'psovač', *dohtür*, *fımadür* '(strastveni) pušać', *lokadür* 'pijanica, alkoholičar', *mihür* (v. bilj. 61), *pitür* 'ličilac', *pršćür* 'mjehurić na koži od opekline' (v. bilj. 61), *šaltür* 'krojač', *štımadür* 'procjenitelj', *tratür* 'veliki drveni lijevak', *zogradür* 'igrač; kockar', ali *kolür* – n. p. *a* (*slâboga kolûra*, *bez kolûra*, *kolûrun*; doduše, jednom I *kolürün*, ali ne spontano)⁶³.

Ovamo se mogu uvrstiti i neki rjeđi sufiksi kao -*ôt*- (-*ôt*, -*ôta*), -*âc*- (-*(u)âc*, -*âca*) itd.

Prikazani se sufiksi romanskoga podrijetla mogu podijeliti na:

1. prednaglašeni sufiks '-*ul*-' (m. '-*u(l)*', f. '-*ula*' = tal. '-*olo*', '-*ola*'),
2. kratke naglašene sufikse -*êl*- (m. -*iê*, f. -*êla*' = tal. '-*ello*', '-*ella*') i -*êt*- (m. -*êt*, f. -*êta*' = tal. '-*etto*', '-*etta*'),
3. duge naglašene sufikse -*în*- (m. -*în*, f. -*îna*' = tal. '-*ino*', '-*ina*') i -*uôl*- (m. -*uô*, f. -*uôla*' = tal. -*(u)'olo*, -*(u)'ola*) i
4. zanaglašene sufikse (n. p. *b*) -*ual*-', -*îr*-', -*ün*-' i -*ür*-' = tal. '-*ale*', -*i'ere*', -*'one*' i -*ore*' (u većini slučajeva).

I ostali sufiksi romanskoga podrijetla pripadaju jednoj od ovih četiriju kategorija. Sufiksi romanskoga podrijetla s jednim nastavkom (najčešće -*e*, a u kaljskom samo muški rod) pripadaju u kaljskom n. p. *b*, dok romanski sufiksi *a*- i *o*-osnova (u kaljskom oba roda) pripadaju n. p. *a*. U sufiksa bi se 3. kategorije u muškom rodu očekivao isti naglasak kao i u sufiksa 4. kategorije. Međutim, on se po svoj prilici pomakao prema naglasku imenica ženskoga roda s istim sufiksom koje pri preuzimanju iz talijanskih govora nisu mijenjale mjesto naglaska jer nisu bitno mijenjale ni oblik, usp. i pojedinačnu sličnu pojavu s nastavkom -*ün* – *filjün* (n. p. *a*) prema *filjûna*. Ipak, u tvorbi sufiksi treće

⁶³ Nova varijanta – n. p. *a* (*döhtor/döktor*, *mutuôr*, -*uôra*).

kategorije muškoga roda ponašaju se kao sufiksi 4. kategorije (*facolić*, *kušinić* kao *feralić*, *capunić*), dok sufiksi 2. kategorije najčešće ne mijenjaju, a sufiks *-ul-* nikada ne mijenja naglasak u tvorbi (*brancolêtić*, *kampanêlić*, *juârbulić*, ali *pijatelîć* ‘tanjurić’).

5.1.2. Domaći sufiksi

Od brojnih domaćih sufikasa spomenut ću samo *-uač-*, *-uar-/-ar-*, *-otâ*, *-îna*, *-îna/-ina* i reći nešto o naglasku umanjena.

5.1.2.1. *-uâč*, G *-uačâ* (n. p. *b* – jak sufiks):

grebuâč ‘alat za struganje motike’, *koluâč* ‘suho okruglo slatko pecivo s rupom u sredini (stavlja se na zastavu prilikom vjenčanja); metalni prsten, s jedne strane razrezan, za otkvačivanje parangala kad zapne za dno; kolač’, *kovuâč* ‘zanatlija i riba’, *miruâč* ‘geodet’, *rubuâč* ‘poreznik’ (*rûbiti* ‘plijeniti’), *takuâč* ‘niska drvena posuda za otakanje vina i dr.’

5.1.2.2. *-uâr/-ar*⁶⁴ (slab sufiks):

-uâr, G *-uarâ* (n. p. *b* – uglavnom od osnova n. p. *b* i *c*): *bakaluâr*, *bunuâr* (v. bilj. 61), *februâr* (danas rijetko), *gospoduâr*, *kljiškuâr* ‘vrsta škorpiona’, *koluâr* (= *kolêt*), *likuâr*, *mesuâr*, *mornuâr*, *oltuâr*, *ormuâr*, *pa(n)zuâr* (v. bilj. 61), *pekuâr*, *pletuâr*, *ziđuâr*, *zlatuâr*, *zubuâr*, *žinskuâr* (*žînska* sinkronijski po naglasku isto što i *buâčva*);

-ar (n. p. *a* – većinom od osnova n. p. *a*): *bâčvar*, *kâendar*, *kûhar*, *kûkumar*, *rîbar*, *tičar* i k tomu *kûkumar* (v. bilj. 61), ipak i *škôljâr* ‘osoba sa *škôlja* (sinkronijski n. p. *a*), ali prezime *Školjuariêv* (pridjevski, tj. narodni kaljski, oblik).

5.1.2.3. *-otâ* (n. p. *b* – jak sufiks; jedino *čist-* korijen n. p. *a*): *divotâ*, *grihotâ*, *lipotâ* (V *lipoto*), *sramotâ* (V *srâmoto*) i k tomu *čistočâ*.

5.1.2.4. *-îna* (n. p. *b*): većinom apstraktne imenice izvedene od pridjeva: *brzîna*, *debelîna*, *dumbîna*, *friškîna* ‘svježina’, *kiselîna*, *ljutîna* ‘kiselost, kiselina’, *mrzîna* ‘hladnoća’, *paučîna*⁶⁵, *sparîna*, *svitlîna*, *šîrîna*, *škurîna*, *veliçîna*, *visîna*, *vruçîna*⁶⁶.

-îna/-ina (n. p. *a* – za sufiks se ne može reći da je jak ili slab jer naglasak ovisi o više činitelja):

⁶⁴ I ovaj je sufiks zapravo romanskoga podrijetla, ali budući da je preuzet još u općeslavenskom razdoblju, može se smatrati domaćim (za mlade preuzetu varijantu v. bilj. 62).

⁶⁵ Potvrđeno od više informanata.

⁶⁶ Kod srednje konzervativnih informanata čuo sam ovaj sufiks i kao *-ina* i *-îna* (*brzîna*, *u veliçîni*, *vruçîna*, *kuâ škurîna* je *uçînila*).

– dio nečega ili nešto u vezi s nečim, nešto što nije u prvotnoj funkciji, građa:

-ina: *kvašina*, *maslina*⁶⁷ ‘maslinovo drvo kao građa (uglavnom za loženje)’, *misečina*, *plućina* ‘životinjska pluća (kao iznutrice, hrana)’, *prašina*, *ružina* ‘drvo ruža (građa)’, *slanina*, *smokvina* ‘drvo smokve (građa)’, a ovamo pripadaju i *brodarina* ‘novac koji se davao za prijevoz brodom ili trajektom’, a prema takvoj tvorbi i *pećarina* ‘manji hljeb koji se davao vlasniku krušne peći kao nadoknada za korištenje’;

-ina (obično iza nekoga drugoga sufiksa ili stara, srasla tvorba): *braštovina* ‘bratovština, udruga, npr. ribara’, *đitelina*, *gôdina*, *hljadrôvina* ‘ribe hrskavičnjače’, *janjêтина*, (*j*)*đdrina* ‘platno za pravljenje jedara’, *junêтина*, *muâslina*, *muâzina* (*ko muâzina* kao drugi dio poredbe o nečem što se lako kuha ili je meko kad se skuha: *čičuârda*, *fažuo se lipo kûha ko muâzina*, *vô se lâko kuha ko muâzina*), *mrižina* ‘velik komad mreže bez pluta, olova i konopa’, *munjiêščina* ‘ludorija, budalaština’, *pasôvina* ‘meso morskoga psa’, *prajčêvina*, *strgôtina* ‘ljuska krumpira, ribe i sl.’, *tâpina* ‘veći⁶⁸ tâp – pravokutni drveni potporanj na kojem leži bačva’, *telêтина*, *zečêvina*;

– uvećanice i pejorativi: *dičina*, *drobina*, *gujina* ‘zmija’, *kućetina*, *leđina*, *maglušina*, *mirina*⁶⁹ ‘zidovi bez krova (obično zidovi napuštene kuće)’, *rosina* ‘pogrdno o dugotrajnoj sitnoj kiši’, ali *obućina* ‘stara obuća u kojoj se kopalo’, *stupina* ‘dio stabla sasvim pri zemlji i djelomično u zemlji (malo kvrgaviji i širi)’, *vřčina*.

5.1.3. Umanjenice

Umanjenice se muškoga roda *a*-vrste tvore pomoću slaboga sufiksa *-ić/-ič* (G *-ića/-iča*) i pripadaju n. p. *a*. Uvijek kad je sufiks *-ić* naglašen, prethodni se slog krati po zakonu dviju mora⁷⁰. Sufiks *-ić* je nenaglašen u umanjenicama od sljedećih skupina imenica:

– od jednosložica koje izvorno pripadaju n. p. *a* i novijih jednosložnih posuđenica n. p. *a*, koje ne dulje osnovu u N/A: *hljibić/hljipčić*⁷¹, *kruščić*, *mšić*, *přstić*, *râčić*, *špârić* (*špuâr* ‘riba *Diplodus annularis*’), *vřčić*; *kêksić*, *pôtîć* (*pôt* ‘metalna posuda s jednom ručkom (1 – 1,5 l)’);

– od većine jednosložica koje sinkronijski pripadaju n. p. *a* i imaju kratak naglašen zadnji slog osnove u većini oblika: *brancolêtić*, *fijôčić* ‘mašnica’, *kampanêlić*,

⁶⁷ Od **maslinina*.

⁶⁸ Riječ bi također mogla biti i uvećanica.

⁶⁹ Riječi *guja* ‘zmija’ i *mir* ‘zid’ ne postoje u današnjem kaljskom.

⁷⁰ V. Kapović 2005: 101.

⁷¹ Ovdje i na još nekim mjestima dvostruki sufiks *-bc-* + *-itj-*.

kapôtić, konôpić, kundôtić (kundôt ‘zahod’), lupêžić, ogřčić, oriščić, pijâtić, škartiôčić, tovarić/tovuârčić, trbuščić, ali pijateljĭć (s dvostrukim sufiksom);

– od većine višesložica bez nepostojanoga *a* s naglaskom na prvom slogu: *juârbulić, kôračić, kôrenić, špâherić (špâher ‘štednjak’), tûmorić, ali kamičić, komadić i kalendarĭć;*

– od većine imenica n. p. *a* s nepostojanim *a*: *bûnčić (ali i rjeđe bančić – bânak ‘klupa’), cûkrić (nije prava umanjenica, = ‘bombon’, usp. i G cûkra), jûnčić ‘mali jânjac’, puâlčić (ali i palčić), vřtlić, ali vetrĭć i pinčić (pĭnac ‘spolni ud’).*

Sufiks je *-ić* naglašen u umanjenicama od imenica n. p. *b*, imenica s dugim naglašenim zadnjim slogom osnove i većine kratkih jednosložica n. p. *c*, nekih imenica koje su izvorno pripadale n. p. *b* ili *c*, a umanjenice im se ne upotrebljavaju rijetko, i još nekih imenica n. p. *a* čije se umanjenice uglavnom često upotrebljavaju (za posljednju skupinu v. gore): *bobučić (bobûk ‘lepinja; šaljiv naziv za ženski spolni organ’), borĭć, bunarĭć/bunarčić, busĭć/buščić, capunĭć, švorĭć, feralĭć, grobić, gropĭć (i grôpić), jarbunĭć, kablĭć, ključić, kolačić, konjĭć, kosirĭć, križĭć, krovĭć, kumpirĭć, kunčić, lancunĭć, mušunĭć, nožĭć, pasĭć, prajčić, ražnjĭć, rukavić, snopić, stolić, škofunĭć, švinčić, torĭć, žmulĭć; bruzinĭć, dvorić, facolić, fuštanić, glasĭć, gradić, karĭć (kuâr ‘zaprežna kola’), knežĭć (kniêz ‘riba Coris julis’), kusĭć, kušinić, pamidorĭć, putĭć, stručĭć, šugamanĭć, uzlić, vratĭć, zečić, zidić, zubĭć; brodić, črvĭć, drobić, hrebĭć, mostĭć, repĭć, stručĭć, školjĭć.*

Umanjenice se *e*-vrste tvore pomoću slaboga sufiksa *-ica*. Ako se umanjenice tvore od imenica n. p. *b* i *c* ili takvih za koje možemo pretpostaviti da su nedavno u kaljskom pripadale tim paradigmama, naglasak je na sufiksu (*-ica*), a prethodan se dug slog krati po zakonu dviju mora, a ako se tvore od imenica n. p. *a* naglasak se pri tvorbi ne mijenja: *bedrĭca ‘batak peradi ili but manjih sisavaca (zeca, janjeta i sl.)’, brađica, buhĭca, daščica, glavĭca, glavnjĭca, grančica, gređica, iglĭca, jušica, kafica, kokošica*⁷² *‘kokica (mala kokoš; kukuruzna kokica (većinom pl.))’, metlĭca, ovčica, pizđica ‘dagnja’, sestřica, treščica, vodĭca, ženĭca; buáčvica, brûkvica (brûkva ‘čavao’), cûrica, čĭkarica (čĭkara ‘šalica’), gûćica (gûća ‘potkošulja’), ĭskrica, kašĕtica, kĕsica (kĕsa ‘nevelika platnena vreća’), kĭtica (kĭta ‘tanja grana, iz koje rastu tanki izdanci i lišće; kita cvijeća’), kôžica, kûćica, lâtica (lâta ‘lim; limena posuda’), mânulica, muâškica, mocřrica (mocřra ‘suhozid’), mřžica, mûšica, nĭvĭca, olĭgnica (olĭgna ‘lignja’), pĭvica, pošuâdica (pošuâda ‘nož za mazanje i rezanje prilikom jela’), přkica (přka ‘žičana špangica za kosu’), prsûrica (prsûra ‘tava’), râžica, sĭpica, skrdĭnulica, štručica, tĕćica (tĕća ‘najčešće metalna niža zdjela s oštrim donjim rubom (šer-*

⁷² Čuo sam i noviji naglasak *kôkošica*, ali samo *treščica*, iako sam riječ *triêska* zatekao gotovo samo kao n. p. *a* (samo jednom *trieskĕ*).

pa)'), *teriënica* (*teriëna* 'keramička ili porculanska zdjela'), *tičica*, *tikulica*, *tikvica* (*tikva* je druga vrsta – velike bundeve koje se daju svinjama), *trênogice*, *ûrnica* (*ûrna* 'otvorena drvena posuda šira prema vrhu zapremine do 500 l, visoka oko 1 m u kojoj se drže masline'), *zdêlica* (*zdêla* – prije najčešće metalna niža posuda sa zaobljenim donjim rubom).

Umanjenice su srednjega roda rijetke. Tvore se dvostrukim sufiksom *-ašce*. Evo nekoliko primjera: *břdašce*, *sûnašce*, *zřnašce*, *ditiêšce*, *vratuâšca* (s očuvanom starom razlikom u naglasku).

5.2. Prefiksi

Prefiksacija je kod kaljskih imenica puno slabije razvijena od sufiksacije. O kaljskim prefiguriranim imenicama mogla bi se dati neka naglasna pravila, ali s dosta iznimaka, pa bi razdrobila ionako malu skupinu imenica s prefiksima. Zato ovdje radije dajem nekoliko primjera vjerujući da oni uz pokoju moju napomenu sami dovoljno objašnjavaju. Sve imenice čija naglasna paradigma nije naznačena bilo slovom bilo tako da se može razabrati iz navedenih oblika, pripadaju naglasnoj paradigmi *a*.

do-: *dobića* 'plaća, dobit, zarada (obično na duže vrijeme)', *dôgovor*.

na-: *nuačîn*, *-čîna*, *nâčelnica*, *nâčelnik*, *nâlaz*, *nâplata* 'jednostavna lagana ženska cipela domaće izrade', *nuapluôg*, *-ôga* 'pljusak, prolom oblaka' (rjeđa varijanta: *nuapluôv*), *nâpovid*, *nuaprîdak*, *nuaruôd*, *-rôda*, *nuavît* 'navika' (*po nuavîtu*).

ne-: *nedîlja*, *nêsrića*, *nevîsta*, *nevôlja*, *nêvrime*.

o(b)-: *obiêd*, *-êda*, *ôblak*, *oblîvak*, *-lîvka* 'jak drop pomiješan s vodom kao piće siromašnih, koji su vino prodavali', *obruâz*, *-râza*, *obrôk*, *ôbruč*, *obûća*, *obûćina*, *uôgrada* (i mikrotoponim *Uôgrada* – duljenje u zatvorenu slogu), *ôtok*, *ôtrov* (*i*-vrsta).

od-: *ôsustvo*, *ôdmor*.

po-/pa-: *pâmet* (*c – duôjti ù pamet*, i novije *puâsti nâ pamet*; *ostâti u pameti*), *pâuk*, *pobrâtin*, *pôbuk* 'drveni ribarski alat za plašenje ribe', *počietuâk*, *-tkâ*, *podânak*, *-dûnka* 'vrt', *podlânica* 'orada', *pokôra*, *pôkrivo* 'poklopac', *puokruôv* 'mrtvački pokrov', *pôledica*, *pôpravak*, *puoruôd*, *-rôda*, *posuâ*, *-slâ*, *posêstrina*, *pôstelja*, *potrîba*.

pod-: *popluât*, *-plâta* 'stopalo; potplat', *popruôva* 'prostor ispod pramčanoga (prednjega) dijela palube na manjim čamcima', *potpuôr*, *-pôra* 'potporanj', a k tomu i nepotpuno srasli prijedložni izraz *pospâzuho* (*obrîjati pospazuho*, ali *podjîsti se po spâzuho*, *ispo spâzuha*).

prama-: *pramašće/premašće*.

pre-: *preššenica* ‘prezrela, gotovo suha smokva koja se objesila na grani (većinom pl.)’, *prêgled*, *prêgršće* ‘pregršt’, *prêhlada*, *prêmet* (*i*-vrsta), *prêvoz*.

pri-: *prîsuād*, *-sâda* ‘sjeme i sadnice’, *prîsûnje* ‘polusjena; suton’, *prîlpak*, *-lîpka* ‘priljepak’.

pro-: *precidîlo* ‘cjediljka’ (danas većinom *procidîlo*), *prokljiêstvo*, *prôlaz*, *prôliv*, *propîêće* ‘raspelo’.

raz-: *ruaskrîžje*, *ruazlîka*.

s-: *slika*, *sparîna*, *spômenik*, *sprôvod* (*c – zâ sprovod gremô*, *zvôni nâ sprovod*), *stvuâr* (*c – ustvuari*, *g stvarî*), *sviduôk*, *-dokâ*, *zdruâvlje*.

u-: *ûmor*.

uz-: *Uskr̂s*.

za-: *zuadîv*, *-dîva* ‘smetnja; smetalo’, *zuadûha* ‘astma’, *zuajuâc* (uglavnom u N i A i ponekad u *zuajâcu* (jedna informantica: *u zajuaćû*)), *zuajûn*, *-jmâ*, *zuakuôlj*, *-kôlja* ‘mjesto koje se presiječe pri klanju životinje i odakle istječe krv’, *zuakûn*, *-kôna*, *zualêbrnik*, *zualîha*, *zuapiêrci* ‘mladi izbojci na biljci koji se obično uklanjaju’, *zuapînjalo* ‘sigurnosna igla (ziherica)’, *zuatîljak*, *-tîljka*, *zuavît*, *-vîta*.

Navedene su imenice međusobno različite kako po tvorbenim procesima kojima su nastale, tako i po vremenu kada su nastale i ušle u kaljski govor. Lako je primijetiti da za najmlađe imenice s prefiksima uglavnom vrijede drukčija naglasna pravila nego za starije, ali smatram da je i njima mjesto u popisu upravo radi uočavanja novih naglasnih tendencija.

6. Češće kaljske imenice podijeljene na sinkronijske naglasne paradigme⁷³

6.1. Naglasna paradigma *a*⁷⁴

6.1.1. Imenice *e*-vrste

abolânta ‘ambulanta’; *antêna*;

bâba ‘baba; punica’; *buâčva*; *bâjica* ‘drvena posuda otprilike do 50 l’; *bâla* ‘mjera za platno’; *banâna*; *bânda* ‘strana; banda’; *bešîda*; *bevûnda* (g *bevûnd*

⁷³ Većina primjera iz odjeljka o sufiksima i prefiksima ovdje je ispuštena.

⁷⁴ Ne naznačujem posebno da je neka imenica iz popisa sasvim nova u kaljskom jer se to ionako lako razabire.

i mlađe *bevũndi*); *Bibĩnje*; *Bibĩnjka*; *bĩčva*; *bicĩkla*; *bifĩca* ‘vrsta smokve’; *bĩra* (danas *pĩva*); *bĩša* ‘crvotočno drvo’; *bĩta* ‘stupić za vezanje broda (na kopnu ili brodu)’; *biĩca* ‘prsten bez kamena – vjenčani prsten; željezni prsten na mreži’; *blĩtva*; *bljũza*; *bĩca*; *bĩmba*; *buĩja*; *bolũnča* (danas *vuagã*); *buĩlnica*; *bonãca*; *bruãjda* ‘konstrukcija po kojoj se penje loza’; *brĩga*; *brĩtva*; *bĩše* ‘ospice’ (kletva: *bĩše te ćapãle*); *brũnče* (g *brãnač*); *bruĩska*; *brũkva*; *bũgva* ‘riba bukva’; *buniēstra* ‘brnistra, žuka’; *bũra*; *bũrma*; *butuãrga* ‘ikra’; *butĩga*; *butĩlja* ‘boca’; *bũža*;

cãpica (= *capêta*); *ceruãda*; *cĩca*; *cĩđine* ‘voda koja se ocijedi nakon kuhanja zeleni (kelja, kupusa, blitve i sl.)’; *cĩpanica/cipanĩca*; *crĩkva*; *crnĩka*; *crĩta*; *cũra*;

ćãđa; *ćãša*; *ćēla* ‘pčela’; *ćēsta* ‘cesta’; *ćĩcuãrda* ‘slanutak’; *ćĩžma* (g *ćĩžam*); *ćrĩpnja/ćrĩplja*; *ćrĩšnja*;

ćikara; *ćikopēlnica* ‘pepeljara’; *ćĩravica* (= *ũljenica*); *ćũca* ‘duda; plutača koja se veže za kraj mreže koće’;

damižãna = *damljãna/damnãna*; *divljãka* ‘podivljalo raslinje; pogrdno o ženskoj osobi’; *divuĩjka*; *dĩža* ‘drvena posuda s dugačkom okomitom ručkom zapremine oko 1,5 l’; *dlãka*; *dĩktorica*; *dĩta* ‘miraz’; *drãga* ‘manja uvala; dugačka udolina; mikrotoponim *Drãge* (1 na *Drãgah*)’; *drobnjãča*; *drĩga*; *dũga* ‘dugačka daščica od kakvih je sastavljena stijenka bačve’;

famēja ‘obitelj’; *fēta* ‘kriška’; *filjũna*; *fĩrãla* ‘cipela s dva remenčića za zaskopčavanje’; *fontãna*; *fortũna* ‘jak vjetar – *fortũna bũre*, *fortũna jũga*’; *frmĩnta* ‘kukuruz (kao hrana (zrnje) za razliku od kukuruza kao biljke (= *kokorũz*): *krũh o frmĩnte*)’; *fřĩta* ‘uštupak’; *funiēstra*; *funestrĩnica*;

gãće; *guãjbica* ‘krletka’; *garuãža*; *gnjãla* ‘blato’; *gnjĩda*; *gomĩla*; *gĩspoja*; *gostiĩna*; *gruãblje*; *grĩle* (= *grĩla* ‘prozorski kapci s pomičnim daščicama’); *grĩpa*; *grĩža* ‘trpak okus nezrela voća; proljev’ (kletva: *grĩža te ćapãla*); *grĩva*; *gũba*; *gũbica* ‘usna’; *gũca*; *gũsĩnica* (često zbirno); *gũska*; *gũšćerica*; *guzĩca*; *gũžva*;

hãlja; *harmĩniga*; *hãuba*; *hĩljada*;

ĩntima ‘jastučnica’; *ĩntruãda*; *ĩskra* (kao adv. *ĩskru* ‘malo’); *ĩstina*;

jãbuka; *jãgoda* ‘kupina’; *jãma*; *japlēnica/japnēnica* ‘kamena kućica u kojoj se na jakoj vatri od kalcijeva karbonata dobiva kalcijev oksid’, jedna informantica ‘*jãma di se gasĩlo juapnĩ*’; *juãšćerica* ‘prišt u ustima’; *juãtra*; *jatrĩva*; *jēdrilica*; *jēška*;

kãda; *kadũlja*; *Kuãljka*; *kãmara* ‘soba’; *kãmenica* ‘posuda za ulje, škrãča’; *kamumĩla/kamomĩla* ‘kamilica’; *kãna* ‘kap’; *kãpa*; *kapũla*; *karĩta* ‘mrkva’;

karûba ‘rogač’; *kâša*; *kaštaldîca* ‘žena koja se brine za uređenje crkve’; *katrîda* ‘stolica s naslonom’; *kâuštika* ‘natrijeva lužina (kaustična soda)’; *kuâva* ‘jama iz koje se vadi kamen’; *kâvsa/kâpsa*; *kêlja* ‘magarica’; *kêsa*; *kîčma*; *kîta*; *kîlma*; *kljuâtva*; *kljîca*; *kljîške*; *kljûka* ‘štap s krajem u obliku slova V za dohvata-nje viših grana’; *knjîga* (danas: ‘knjiga’), *knjîga* (nekad: ‘pismo’); *kobasiça*; *kobîla* ‘kobila; lijeha’ (*kopâti na kobîle*; postoji i nadimak *Kôbila*); *kobuôtnica*; *kôca*; *kôfa* ‘veća košara od šiblja s dvije ručke sa strane’; *kuôgoma* ‘džezva’; *koluâjna*; *kolêda* ‘logorska vatra’; *koluôna* ‘stup’; *komôr(ic)a* ‘mediteranski grm’; *komuôstre*; *konôba*; *kopânjica* ‘veliko drveno korito za miješenje kruha’; *koprîva*; *kopuniêra* ‘kokošinjac’; *kuôslata* ‘velika bačva s otvorom na boku’; *košûlja*; *kôza*; *kraljîca*; *kruâsta*; *krâva*; *krêma*; *krîzma*; *kropînica* ‘mjesto gdje se otvarala *gustiêrna* da curi voda, u vrijeme kad nije bilo hidrofora’; *kîpa*; *krûna* ‘vijenac’; *kûca*; *kudîlja* ‘preslica’; *kûharica*; *kûhinja*; *kûka*; *Kukljîca*; *Kukljîška*; *kûmarica*; *kunîca* ‘dječji krevetić’; *kûnjka* ‘vrsta školjke’; *kûpa* ‘crijep’; *kûrba*; *kušîêrva* ‘koncentrat od rajčice’; *kuvîêrta* ‘jorgan; koverta (= *šupljokuvîêrta*); *paluba*’;

luâstavica; *lâta*; *lavandiêra* ‘pralja’; *lêtrika* ‘električno svjetlo’; *liêca*; *levuntuâra*; *likarîja*; *limunuâda*; *lipoñica*; *litra*; *lokuârda*; *luôkva* (i mikrotoponim *Luôkva*); *lopâta*; *lûca* ‘gruda (zemlje, pašta (ostatka nakon mljevenja maslina), i sl.)’; *lûnda* (g *lânad* i novije *lûndi*); *lupêžica* ‘ženski lopov’; *lušîja*; *lûžnica* ‘komad *ĵidrine* koji se stavljao preko maštela s robom; po njoj se sipao pepeo, a potom vruća voda, pa je lužnica pepeo zadržavala, a lužinu s vodom propuštala u maštie’; *ljûbica*;

mâca ‘veliki čekić’; *mâca* ‘mrlja’; *mâceha*; *magrânja* ‘mogranj’; *magûnja* ‘maginja (plod planike)’; *malînica* ‘kuća gdje je bio mlin’ (neki informanti: *malinîca*); *muâlta* ‘svježa žbuka’; *manêstra* ‘tijesto za juhu, umak i sl.; tjesteni-na’; *mânula*; *maruâška* ‘višnja’; *marînda* ‘užina – jelo između doručka i ručka’; *mârka*; *masarîja* ‘suđe’; *muâška*; *muâškara*; *mâti*; *mêra*; *Mêrika*; *meštraluâda* ‘jači maestral’; *meštrôvica* ‘učiteljica’; *mîgavica*; *mîndula*; *mîsa*; *mładîca* ‘izdanak’; *mlikarîca* ‘naziv za savezničke zrakoplove koji su gađali zadarsko područje u II. svjetskom ratu’; *mocîra*; *mohûnja* ‘mahuna’; *montûra* ‘hlače i kaput za rad (ribolov i poljoprivredu) obično plave boje’; *moñka*; *muôžjane*; *Mrljâne* (iz *Mrljûn*, u *Mrljânami(n)*/*Mrljânimi(n)*); *mriža*; *mrmeluâda*; *mřta* ‘mirta’; *modûnte* (g *mudânat*) ‘gaće’; *mûha*; *mûka* (kao adv. *Mûku* uz oznaku količine označava da je količina iznad očekivane, tj. relativno velika: *mûku ûru vrîmena* ‘punih sat vremena’, *mûku piêt stânov* ‘čak pet stanova’; *mûka* kao adv. = žao: *ka mi ih je mûka*); *mularîja* ‘dječurlija’; *mulîca* ‘izvanbračno žensko dijete; pogrdno o bilo kojem ženskom djetetu’; *mûlja* ‘tijelo bez krakova (glava) hobot-

nice ili muzgavca'; *munjenica* 'luđakinja'; *mûrka* 'talog od maslinova ulja'; *mûrva*; *mûšlja* 'i zbirno – sitan nametnik na bilju'; *mûžika*; *nuarûžnja*;

neviêra; *Nêviđane* (iz *Nêviđun*, u *Nêviđanami(n)*/*Nêviđanimi(n)*, *Nêviđanah*); *Neviđunka*; *njîva*; *njûška*;

olîgna; *uôta* 'vrzni uzao – vrsta ribarskoga/mornarskoga čvora' (rjeđe se čuje i *vuôta*);

puâhlja 'pahulja'; *pâlica*; *palînta*; *puâlma*; *paprîka*; *papûča*; *pâra*; *pêča* 'dio, komad, najčešće tkanine, zakrpa'; *pêča rîbe* 'dio plove'; *pêgla*; *pênsija*; *pepeljâra*; *perunice* 'vile'; *Pêtričane* (iz *Pêtričun*, u *Pêtričanami(n)*/*Pêtrčanimi(n)*); *petruôljka*; *pidâma*; *pijâca*; *pîna*; *pîplica* 'mlada kokoš'; *pirîka*; *pîsma*; *pîška*; *pišôka* (= *pišîna*); *pitûra* 'boja (farba)'; *pîva*; *pizdarîja*; *pluâca*; *planîka*; *plânja* 'blanja, hoblica'; *plazûlja*; *pliêna* 'pelena'; *pletênica*; *plîvela* 'pljeva'; *plôca*; *plûca*; *pljûna* 'pljuvačka'; *pogâca*; *Poljûnka*; *pošuâda*; *prasîca*; *pruâska*; *pruâvda*; *prêja*; *prêša* 'žurba', *prêša mi je* 'žurim se'; *Priêška*; *prijateljîca*; *přka*; *prociêsija*; *pruôva* 'pramac; proba'; *prsûra*; *pudarîca* 'gomila – najčešće naziv za gomilu kamenja koja nastaje kad se zemlja čisti od kamenja; pudareva kućica (*puduâr* 'čuvar ljetine)'; *pûnta* 'vrh'; *pûkvica* 'bubuljica'; *pulintuâda* 'jak sjeverozapadni vjetar'; *puñlja* 'kudjelja natopljena bje-lanjkom kojom se imobilizirala slomljena ruka, noga i sl.'; *pužica* 'vrsta manje-ga puža (različita od poljskoga/vinogradskoga puža (*pûž*))';

râca 'soj, rasa'; *rakîja*; *râža*; *rîba*; *rîga* 'vrsta salate'; *Rîka*; *rîva*; *rôba*; *rôdi-ca*; *roštiêra* 'tepsija'; *rûzina* 'rđa';

sâla; *saluâta*; *sândala*; *suâpa*; *sêja*; *sîka* 'manji nenaseljeni otok, greben'; *sikîra*; *sîknjica* 'rešeto od tanka drveta i sita u kojem se sušila riba, drža-le suhe smokve, s kojim se nešto poklapalo itd., proizvode ga Kukljičani'; *sîla*; *sîpa*; *siromâšica* 'siromašna žena'; *skâla* 'mostić koji povezuje brod s kop-nom; pl. niz stepenica, stubište, ljestve'; *skotarîja*; (*s*)*kôsavica* 'alat za lov li-ganja'; *skrînja* 'velik sanduk u kojem se drži roba; danas kod starijih: ledenica'; *skrûška*; *skûla* (jednom sekundarno ù *skulu*); *slâma*; *sluâmnicica* 'stog slame'; *slanîna*; *slastîca* 'vrsta ribe'; *slavûlja* (= *kadûlja*); *slîva*; *sluškînja*; *smuôkva*; *smrîka*; *sôba*; *spicalîja*/*specalîja* (= *medecîna*); *spîza*; *spřta* 'košara od šiblja s jednom ručkom'; *sriêda* 'sredina' (Houtzagers i Budovska: *na sriêdi*); *sriêca*; *staluâža*; *stanîca*; *struâža*; *strîna*; *stûpa* 'kudjelja'; *subôta*; *sûntula*; *sûza*;

šâka; *šârpa* 'šal'; *šalturîca* 'krojačica'; *šćîpâlovica* 'štupaljka'; *šenîca*; *šetemuâna* (N/A i *šetemûn*, g *šetemûn*, *dvî šetemuâne* i rjeđe *dvî šetemuâni*; kod mlađih *sêdmica*); *šîba*; *škâlja* 'šljunak'; *škâre*; *škuôla*; *škuôljka*; *škovâca*; *škrâča* 'škrapa'; *šuôrta*; *špinjâča* 'špinat'; *šporkîca*; *štêrika* 'voštanica'; *štrîga*;

štrika ‘crta; pruga’; *štrūca*; *štrūmba*; *štrūmple* ‘hulahopke’; *šūma* ‘šuma; kao metonimija: drvo kao materijal’; *šupljokuviërta* ‘koverta’; *šūša* (kod mlađih *sūša*);

Tuâlija; *tarâca*; *tuâška* ‘džep’; *tavâja* ‘stolnjak’; *tavêlica* ‘pločica (pločice koje se lijepe na zid i pod)’; *têca*; *teriêna*; *tîca*; *tuôrba*; *trâlje*; *trâpavica* ‘trepavica’; *traviësla*; *trênoge*; *triëska* (jednom n *trieskê*); **trîba* (samo G *trîbe*: *A čã će prodâti ka in nî trîbe? Je li ti čuâ trîbe? Trîbe mi je.*); *trîpice*; *trîlja*; *trmuntuâna*; *trstîka*; *tûka*; *tûrta* ‘stari naziv za bijeli kruh’; *tuviêrna* ‘domaća konoba u kojoj se toči vino, taverna’;

ûdica; *udovîca*; *Ugljûnka*; *ûljarica* ‘noviji naziv za mlin za masline’; *ûljenica* ‘svijeća na ulje’; *ûra* (g *ûri*); *ûrna*; *ûžina* ‘užina, obrok između ručka i večere’;

vâla; *vuâlīga* ‘vrsta alge, *Posidonia oceanica*’; *veltrîna*; *veljâca*; *viêna* ‘vena; žila u zemlji’; *vêra* (danas uglavnom *vîra*); *vêšta*; *vičêra*; *vîlica* ‘čeljust’; *višaljka* ‘vješalica’; *vrića*; *vrdûra* ‘zelen’; *vřša*; *vûna*;

zuâva ‘zaova’; *zdêla*; *zdrâca* ‘trn, trnovito raslinje; riblja kost’; *zdravomarîja* (*do zdravomarîje* i *do zdrâve Marîje*); *zîkva*; *zlaîca* (i zbirno); *zîca* ‘žlica’;

žâba; *žeruâkva*; *žîca*; *žîgerica*; *žîla*.

6.1.2. Imenice *a*-vrste muškoga roda⁷⁵

articôk; **bânak* (-nk-); *bandît* (*Bandîti* je i naziv jedne paravojne skupine u II svjetskom ratu); *betêg*; **bîlj*⁷⁶ ‘pokrivač’; *bîži*; **Božić*; **bravînac* (-nc-); **bruât*; *bruâv* ‘ovan’; **bruôj*; *brudêtac* ‘oskudniji brudet (bez krumpira sa sitnijom ribom ili s manje ribe)’; **bûbac* (-pc-) ‘udarac’; *bûbanj* (-bnj-); **bubrîg*; *bumbuôn*; **bušînjak* (-njk-) ‘grm loš za ogrjev (*čin plâne tin stâne*)’; *bût*; *cêntimetar* (-tr-); **cimênat* (-înt-); **cûkar* (-ûkr-); *cviêt* ‘bijelo brašno’; *čâj*; *čîrjak* ‘čir’; *čôvik* (g *čovîka*, V *čôviče*); *čřv*; **čufît* ‘tavan’; **čuôk* (kod mlađih govornika prelazi u n. p. b); *čôšak* (-šk-); *duâr*; *dâtum*; *dêc*; *dêk*; **dešpiêt* ‘inat; nepodopština’; **dîd* ‘djed; punac’; *dînar*; *dîver*; **dlûn* (-â-); *drôpci* ‘želuci tune’; *dûh*; *dûpin*; *dvuôr*; *dvorânin*; *đîlât* ‘sladoled’; *đîr*; *fijôk*; *filjûn*; *fo(l)kluôr*; *fruâtâr* (-tr-) ‘fratar; riba fratar’; *frôštul*; **fundamênat* (-înt-); **fuštûn*

⁷⁵ Imenice čiji je vokalizam (to se odnosi i na kvantitetu) u različitim padežima različit zato što se u nekim padežima samoglasnik nalazi u otvorenu, a u drugim u zatvorenu slogu, označavam zvjezdicom, a ondje gdje se vokalizam svih oblika imenice ne da izvesti pomoću pravila, naznačavam ga u zagradi. U zagradi naznačavam i da sam na nekom od takvih oblika zabilježio akut, da imenica ima nepostojano *a* i dajem još poneku napomenu.

⁷⁶ U kaljskom se javlja u svim paradigmama: kao *bîlj*, *bîlja/bîlja/bîlja*, a izvedenica je *bîljac*, *biljcâ*, što bi trebalo ukazivati na kolebanje između n. p. *a* i *c*, iako kod najviše ispitanika riječ *bîlj* pripada n. p. *b*.

(-uâ-) ‘tradicionalna ženska haljina bez rukava’; *gliêžanj* (-žnj-); *guôd* (upotrebljava se samo oblik *guôd*) ‘godišnjica/datum smrti: *bî je guôd, na guôd*’; **gospodîn* (-î-); *gôst*; *gôvor*; **gruah*; *grč*; **grkljûn* (-â-, ali i -*ûnâ* (n. p. b)); **grûm* (-ô-); *gûšt*; *hîdrofor*; **hljîb* ‘okrugli kruh’; *impâstar* (-tr-) ‘flaster za izvlačenje boli’; **inkârat* (-rt-) ‘žbuka’; *juâčmik*; *jâd*; **jânjac* (-ûnc-); *jârac* (često u psovkama: *jârče bože, bèn ti jârca*, a ako znači životinju G navodno *juârca*, iako svi informanti nisu sigurni koja je to životinja, pa je riječ po svoj prilici inovacija – v. i *kozjuâk*); *juârbu(l)*; *jâvor* ‘lovor’; **jazîk*; **jiêž*; *kaîč*/**kaîć* ‘brodić’; **kaîš*; *kâleb* ‘galeb’; *Kualjânin*; *kâmik*; *kapetân*; **kâšalj* (-šlj-); *kâuč*; *kêks*; *kîl*; *kîlometar* (-tr-); **kljîn* (-î-); *kniêz*; **kodluâk* ‘vukodlak’ (Houtzagers i Budovska: *koluâk*); **kokorûz*; **konuôp*; *kopûs* ‘kupus’; *kôren*; **koromuâc*; **Kostûnj* (-â-); **kozlîc*; **kruâj*; *krêmik*; **krûh*; **kûk* (u množini svugdje -ov-); *Kukljîčanin*; *kundôt*; **kûp*; **kûrac* (-rc-); *kûs* ‘komad’; *kûželj* ‘ključ (o kuhanju/ključanju)’; *kvadrât*; *kvuâs* ‘kvasac’; **lâkat* (-ht-); *lêvut* ‘leut’; **levânat* (eventualno **levûnta*, ali se upotrebljava samo u obliku *levânat*); *lîbar* (-br-); *lîst* (i zbirno); **lûk*; *lûpiêž* ‘lopov’; *ljûdi*; *mâjstor*; *mâlin* (g *malîna*, ù *malin*); **mârač* (-rč-) ‘ožujak’; *medvîd*; *mêtar* (-tr-); *minût*; **mîš*; *mładîc*/**mładîc*; *mluât* ‘čekić sa šiljkom, po veličini između *suôrta* i *mâce*’; *mluâti* ‘štapovi kojima se tuklo žito da se rastrese sjeme’; *muôl* ‘oslić’; **môzak* (-zg-); *mû* (*na mûlu*) ‘manji gat’; **mućûn* (-uô-) ‘incun’; *mutuôr* ‘motor’; *mûž*; **nôhat* (-ht-; Houtzagers i Budovska: g *nôhat*; kod mojih informanata samo *nuôhtov*); *ogřc*; *ogûnjčić*/**ogânjic* ‘žarač (u obliku slova s)’; **orîh*; *uôsti* (Houtzagers i Budovska: g *uôstov*); *ôtok*; **pâlac* (-lc-); **paluâc*; *pamiduôr*; *puânj* (= *trš*, ali *puânj* stoji i uz brojeve, a *trš* obično ne, nego je samo zbirna izvedenica uz količinske priloge (*pûno tršja*)); *pâš*; *pêteh*; *petruôlij*; **pijuât*; *pijâtac* ‘tanjur s malo hrane’ (*pijâtac jûhiê*); *pîlic* ‘pile’; **pînac*; **pluač*; *pluâmik*; *pîln* (vrlo često u pl. kad se ima u vidu plin (boce) po pojedinim kućama: *Ča je bilo ko danuâs na pîln stâviti?* ali *Bîli bmo nôge jedân drûgomu pogorîli da nîsû ovî pîlni došlî.*); *puônoć* (i-vrsta u mlađih, u starijih i plurale tantum e-vrste: *puônoće*); **pôrat* (-rt-); *pôt*; **pruâg*; *pruâmik*; *přč* ‘neuškopljani ovan, jarac (obično o mirisu mesa: *duâje přčun*)’; *Priečânin*; *přst*; *přsten*; **přšût*; **prvidûn* (-â-) ‘ponedjeljak’; *pûh* ‘ono što leti iz vatre pri puhanju (sitni pepeo, a i materijal koji može zapaliti susjednu vatru)’; **pûnat* (-nt-); **pûp* ‘pupoljak; izdanak, mlada grančica’; **pûpak* (*pûpka*); *pût* (u značenju ‘staza’ g *pûtov*, a u značenju ‘navrat’ i sl. g *pûti* i mlađe *pû(t)*); *putâc* ‘gulaš, umak’; **ruaj*; **ruâk*; *rât*; *rîbež* (tako se nazivaju veći ribeži (za kupus i sl.), kakvi se prije u domaćinstvu nisu upotrebljavali); *rîži*; *rôđak*; **ruôj*; **rûj* ‘grm, kojim se mreže bojaju u crveno (*crvû*)’; *sekûnd*; *sîč* ‘satar’; *sîc*; *sîn* (g *sinuôv* i *sînov*); **sîr*; **siromuâh*; **skuôt* ‘razne divlje životinje,

najčešće dupini i druge veće morske životinje koje plaše ribu'; *slîz; *smruâd; somîc 'sljeme krova'; sôpolj 'bale (iz nosa, puževe i sl.: puž sopoljivac)'; *sôrat (-rt-) 'mali čekić'; stagûc 'peteljka'; stân; strûk 'struk bilja, pišla' (struk na tijelu (barem u konzervativnijih) = puâs); *stûmak (-mk-) 'stomak'; *suluâc? (N se ne upotrebljava, zabilježeni oblici: u sulâcu, sulâci) 'šala'; sumprêš 'glačalo'; sûntu(l); *svêkar (-kr-); šuav; šcuâv 'žohar'; šegâc; šêlen; škartôc 'papirnata vrećica (škarnicl)'; *škuôlj 'otok, danas uglavnom o manjim otocima'; škûr 'ribolovni mrak: vrijeme bez mjeseca kad se lovi plava riba'; šuôldi; špâher; špéc 'ogledalo'; *špuâr; šûg; *šugamûn (-uâ-); šûvar (-vr-) 'pluto'; tuâc (g uôca, V cáco i novije tâto); Talijânin; tâp; temêlj (u prenesenom značenju, inače fundamênat); *tîc; tôcilj; tonobîlj (u starih naziv za automobil); *tovuâr 'magarac'; trajêht; truâk 'krak lignje, sipe, hobotnice i sl.'; tramâk (samo u tom obliku) 'gnjavaža'; *trbûh; truôskot; trs; tûb 'šira cijev (najčešće ona koja vodi od peći do dimnjaka); stakleni zaštitnik na petrolejci i fenjeru'; tûmor; turîst; *Ugljânac (-ûnc-); ûjac (-jc-); unûk; *(u)tôrak (tuôrka); ûza (-zl-; novije: ûzalj, -zlja) 'uzao'; *vampuôr 'parobrod'; *vuaruôš; veštîd 'odijelo'; *vêtar (-tr-); Vlâh; Vlâsi (indecl.: puôjti, stuâti u Vlâsi, duôjti iz Vlâsi) 'vlaški krajevi'; *vûnj (po vônju); *vôsak (-sk-, I voskûn); vrâg (k vragu(n), s vragu(n)); vřc; vřta (-tl-) 'vrt'; vûk; ziêc; *ziêt; *zmôrac (-rc-) 'sjeverozapadnjak; sjeverozapad'; *znuôj; zôbi; zvûn (pl. samo zvôna) 'zvon crkvenoga zvona, crkveno zvonno' (mřtvi zvûn 'zvonjava na ispraćaj pokojnika'; kletva: mřtvi ti zvûn zvonî); žbrûk 'bruh'; Ždrieluâc (g Ždriêca); želud 'žir'; žêmper.

6.1.3. Imenice a-vrste srednjega roda

âuto; bluâgo 'stoka; blago'; boguâstvo; bruânje; brîme (g brîmenov, brimîn i brîmeni); cvîce; črîvo; čûdo; đilo (uglavnom u frazi duôjce đilo na vîdilo); dîtê (g ditêta, V dîte); dôba (û ka, û va, û na dôba, rjeđe û ko, û vo, û no dôba; lîpo je nô dôba bilo, bilo je dôba, bila je dôba za sadîti); drîvo (g drîv(ov)); godîšce (g uglavnom gôdišc, rijetko godîšc); guôzje; grîla (= grîle); gruôzje; gûmlo 'gumno'; (j)îdro (mikrotoponim ispôd Idra; g (j)îdrov, (j)îdar); igruânje; juâje (biêlo (od juâja) 'bjelanjak'; žûto (od juâja) 'žumanjak'); jâto; jelîto (g jelîtov) 'krvavica s kukuruznim brašnom'; (j)îlo 'glina'; jûgo; kadînje/kadiênje 'Božićni običaj kađenja kuća tamjanom'; kamînje; klûtko 'klupko'; kolêno; kôlino (u starih samo u prenesenom značenju: sâtrlo ti se kôlino, ruôd u drûgin kôlinu; kolêno i doslovno i u prenesenom značenju: kâko se poštûjete do deviêtoga kolêna); koriênje; korîto; krîla (g krîlov) 'podsuknja u tradicionalnoj nošnji'; lišce; mûda (g mûda); mûlo 'dijete rođeno izvan braka; pogrdno o bilo kojem djetetu'; njuâdra (g njuâdra, njaduâr); uôrzo (= žîto); peçiênje; pêrivo;

pìvanje; *pléca* (g *plîéc*, l na *plêcîh*); *plême* (g *plêmenov*); *podabìranje* ‘skupljanje maslina s tla’; *puòdne* (*indecl.*); *Priêko*; *prêlo*; *prûce*; *ragatâlo* ‘ribež (kuhinjski)’; *râme* (g *râmenov*, *râmin/ramîn*); *rîlce*; *rîlo* ‘žalac’; *sâlo*; *šîme*; *šîto* (g *šîtov*); *slôvo* (g *slôvov*); *sóčivo* ‘mahunarka’; *svitlišće* ‘neko raslinje’; *svîtlo*; *šîlo*; *škûra* ‘prozorski kapci bez pomičnih letvica’; *talagâlo* ‘valjak za tijesto (oklagija)’; *tiêsto*; *tîlo*; *tîme*; *torîšće* ‘mjesto gdje se skuplja riba’; *tršje*; *ûlje*; *ûsta* (g *ûst*); *vîme*; *vinčuânje*; *vîšala* (g *vîšala*); *vruâta* (g *vruât*); *ziêlje* ‘kelj’; *zrno* (*trî zrni*, *piê zrni*) ‘zrno; češanj’; *zvôno*; *ždrîlo*; *žîto* ‘ječam’.

6.1.4. Imenice *i*-vrste⁷⁷

čuâst; *čêljad*; *ćûd*; *kuâp*; *korîst*; **ljûbuâv*; *mîsa* (*-sl-*); *mlâdost* (i konkr.: ‘mladi ljudi’); *òtrov* (novije po *a*-vrsti); *prêmet*; *smîrt*; *stârost* (i konkr.); *stûden*; *svuâst*; **šetemûn* (N, A i g *šetemûn* (rjeđe *šetemuâna*, *šetemuânu*), ostali oblici češće po *e*-vrsti nego po *i*-vrsti); *zêlen*.

6.2. Naglasna paradigma *b*

6.2.1. Imenice *e*-vrste

cienâ; *duolâ*; *gljîstâ*; *Guospê*; *gorâ*; *gospodâ* (V *gôspodo*, ali po svoj prilici posuđen); *hruanâ*; *igrâ*; *jûhâ*; *kafâ*; *krûpâ* ‘tuča’; *kozâ*; *krmâ* (i ‘stražnji dio automobila’); *klûpâ*; *kûmâ*; *kûnâ* ‘dječji krevetić (češće *kunîca*); novac kuna’; *maglâ*; *muanâ*; *mûkâ* ‘brašno’; *osâ*; *pîzdâ*; *rosâ*; *sestrâ*; *sluanâ* ‘mraz’; *slûgâ*; *smuolâ*; *snuagâ*; *strîlâ*; *strîjâ*; *svîcâ* ‘bilo koja svijeća: *ûljenica*, *petruòljka* ili *štêrika*’; *šualâ*; *škînâ* (sada uglavnom *pléca*, a *škînâ* još kao termin pri trančiranju, npr. u mesnici: *Dâj mi do škîniê.*); *tetâ* (V *tiêto*); *truavâ*; *tûgâ*; *ûzâ* ‘konop dužine oko 100 m kojim se poteže migavica; mjera’; *vuagâ*; *vrstâ* (*svâke vrstîê*, *vîše vrstî*); *zvîzdâ*; *ženâ*.

6.2.2. Imenice *a*-vrste muškoga roda⁷⁸

Sve imenice jednosložnih kratkih osnova koje završavaju suglasničkim skupom pripadaju drugoj potparadigmi⁷⁹, a ostale prvoj.

⁷⁷ Promjene samoglasnika naznačavam kao kod imenica *a*-vrste muškoga roda.

⁷⁸ Promjene samoglasnika označavam kao i dosada. Različita je jedino činjenica što u ovoj paradigmi na samoglasničke promjene ne utječu samo otvorenost/zatvorenost sloga nego s tim u vezi i njegova naglašenost/nenaglašenost.

⁷⁹ To bi teoretski moglo vrijediti i za dulje osnove čiji je zadnji slog kratak i završava suglasničkim skupom kao *četvruâk*, ali su one rijetke i rijetko se upotrebljavaju u množini.

*babūlj; badūnj (-dnj-); badīlj; bīljac (-ljc-); *buōb; bobūk; *buōr; bumbuāk* ‘pamuk, vata’; *būs; cīp; čenuaši; *čiēp; čēšalj (-šlj-, kod nekih informanata n. p. a: čiēšlja itd., a kod nekih samo I po n. p. b); čet(v)rtuāk (-tk-); čičuāk (-šk-, -čk-, n čičkī)* ‘cvrčak’; *čtjuāk* ‘vučjak (biljka)’; *čīmak (-mk-, rijetko čīmka); *duāž (g dažjā); diē (g dielā); divljuāk (V đivljače); Duoluāc (g Duocā – mikrotoponim); *druōp* ‘kom od grožđa’; *Guāj* ‘mikrotoponim’; **glavuōč* ‘vrsta ribe’; *guoluāc (g guocā; mikrotoponim Guoluāc); grīh; grēm; grmuālj* ‘rak kosmač’; **gruōb; *gruōp* ‘vrsta školjke; čvor na konopu’; **gruozd; grunduā (g grundualā)* ‘streha’; *hualjuāk (-ljc-)* ‘kratki muški kaput od sirove vune’; *harmoniguāš; Hrvuāt; kabuā (-bl-); kuapuāk (-pk-); kljūč; kuoluāc (g kuocā); *konuāc (g kuncā); *kuōš* ‘drvena četverokutna posuda, uža pri vrhu, u kojoj se gazilo grožđe’; *kotuā (-tl-); kozjuāk* ‘jarac’; *kruāl; krīž* (ponekad naglasak na osnovi); *krīžī* ‘križa’; **kruōv* (naglasak se koleba u jednini); *křst* (n. p. b samo uvjetno – samo bīti na křstū ‘na krštenju’); **kūnj (g konjā); litruāš; lūg* ‘pepeo’; *ljūlj; muačuāk (-čk-); *muāk; *muāst* ‘mošt’; *mēštar (-tr-; V mēštre, v mēštri); mūluāc (-lc-); mūlj; novuāk* ‘mlado vino’; **nuōž; ōganj/ogānj/ogūnj/ōgunj (-gnj-, ū oganj, nā oganj); papuār (-pr-); puaruāc (-rc-)* ‘neka divlja vrsta luka (divlji poriluk)’; **puās (g pasuōv i pāsov; osoba od oko 40 godina: nē daj bože nō ni pāsū); puāš* ‘pašanac’; *pietuāk (-tk-); pirnīk* ‘uzvanik na svadbi (obično u pl.)’; **puōd; *puōp; postuō (g postolā); prasuāc (g prajcā, V prujāče); pruašuāk (-šk-); prūt; pūž* ‘puž vinogradnjak’; *ruažūnj (-žnj-); riepuāc (-pc-); Rīm; rukuāv; seljuāk; sīnko (V, djeci oba spola); smīh; smrīč* ‘primorska somina, *Iuniperus phoenicea*’; **snuōp; stīnj; stuō (g stolā); strīc; stūp; sūduāc (g sūcā); svietuāc (g sviecā); *sviduōk (g svidokā); šcuāp; *ščenuāc (g šćincā); šmūr; štramāc (-mc-); štrūnjuāk; šurjuāk; *švenuāc (g švincā); *švuōr* ‘čvor na drvetu’; *tuāc (g uōca, V cāco, novije tāto); tietuāc (g tiecā, V tiēče); težuāk; *tluōh⁸⁰* ‘tlo, pod’; **tuōr; trnj; trūd; tūn* ‘tuna’; *uduovuāc (-vc-); vienuāc (g viencā); Vīr; Vīs; vīšuāk (-šk-); vuō (g volā); Vrvūnj (g Vrnjā – mikrotoponim); vričūh* ‘jutena vreća za masline (oko 50 kg)’; *vřh* (zabilježeni g spontano vrhuōv); *Vršuāk (-šk-); zūbuāc (-pc-); Ždrieluāc (g Ždriēca); *žiēp (ū žep); žtjuāk (-tk-)* ‘imanje, plodna zemlja’; *žtvuāc (g žtvac); *živuōt (V živote)* ‘život; tijelo; ženski spolni organ’; *žmū (g žmūla)* ‘čaša’.

6.2.3. Imenice srednjega roda

Prva potparadigma

čeljuadē (ostali oblici: *čeljadīna, čeljadīnu, čeljadīnun*, a umjesto pl. zbirna imenica *čēljad*); *gnjuazdō; īciē; juapnō* ‘vapno’; *košciē; lietō* ‘dlijeto’; *līcē;*

⁸⁰ Nastavak *-o* u *tlo* postao je dio osnove, a glas *h* dodan da spriječi zijev i poopćen u N/A.

mlīcê ‘mlijeko biljke’; *mlīkô*; *pīciē*; *rūnô*; *smećiē* (uz *smēce* za starije *škovâca*); *srebrô*; *stualô* (zabilježio sam i spontan naglasak u *stuâlu*) ‘hodalice, najčešće sanduk s daskom, pomičnom dvadesetak cm, koja je imala rupu u koju se stavljalo dijete; rjeđe pokretna hodalice’; *suđiē*; *trnjiē*; *vīnô*; *voćiē*.

Druga potparadigma

cablô? (danas se naglasak koleba, uglavnom *stablô/stâblo*); *caklô* ‘naglasak se koleba, često *stâklo, stâkla*’; *guovnô* (V *guôvno*); *krelô* (g *krêlov*; Houtzagers i Budovska: *kriēl*); *lebrô* (n/a *liēbra, ũ lebra/u liēbra, g lebuâr/lebruôv*); *perô* (*pêra* ‘peraje ribe kokota’, *perâ* – za pisanje itd.); *veslô* (n/a *viēsla, g vēsāl/vesuã/vesluôv*).

6.3. Naglasna paradigma *c*⁸¹

6.3.1. Imenice *e*-vrste⁸²

N. p. *c* i *c/a* s preskakanjem.

bedrâ/biêdra (ũ *bedru/u biêdru*); *dūšâ* (*nâ dušu, znûn ga ũ dušu; n/a/v dūše, g dūš*; izraz *pòkoj mu dūši*); **gluavâ* (*nâ glavu, ũ glavu, pôd glavu, ũz glavu; a gluâve; na glavâmi*); *Kuâle* (ũ *Kale, iz Kalī, u Kalī(h)*, novije *indecl. Kalī* + mogućnost u *Kalīmi* (kod najmlađih)); *kosâ* (u starijih u pl.; ũ *kose/ũ kosu, zâ kose/zâ kosu*); *nogâ* (*nâ noge = po nogâmin, po noguâh, ũ nogu, iz nogiē nâ nogu, nâ nogu, pôd noge, pôd nogu, prîd noge, krôz noge, ugrîsti zâ nogu, çapâti zâ noge*, ali atributivno: *muâst za nôge*); **rūkâ* (*tô mi je nâ ruku, zâ ruke, zâ ruku, ũ ruku, dâj mu ũ ruke, pôd ruku; rukâmi, u rukuâh*); *Suâle* (ũ *Sale, u, iz Salī*; novije *indecl. Salī* + mlađe u *Salīmi*); *struanâ/strûn* (*nâ stranu, ũ stranu*); *vodâ* (*nâ vodu, ũ vodu, pôd vodu, pô vodu*, uz glagole, ali atributivno: *vřč za vodu*); *zemljâ/ziēmlja* (*propuâsti ũ zemlju, nâ zemlju çe puâsti, pôd zemlju*; oblici po n. p. *a* čuju se relativno rijetko); *zīmâ* (*zâ zimu, nâ zimu; n zîme, D zîmi, L po zîmî*).

N. p. *c* i *c/a* bez preskakanja.

buhâ; *daskâ/duâska*; **diēsne* (iz *diēsni, na desnâmin*); *dicâ* (D/L *dīci, A dīcu, V dīco/dīca*); *glavnjâ/gluâvnja*; *gruanâ*; (*h*)*ćî*; *iglâ/īgla*; *kôkoša*; *lozâ*; *metlâ/miētla*; *ovcâ/uôvca*; *takljâ/tuâklja*.

⁸¹ Kako je rečeno, kod jednih imenica n. p. *c* naglasak preskače na prijedlog, a kod drugih ne. Kod jednih imenica kod kojih preskače, naglasak mora ili može preskakati samo u nekim izrazima, a kod drugih preskače uvijek ili skoro uvijek. Primjeri preskakanja naglasaka uz imenice trebali bi donekle pokazati u kojim primjerima i u kojoj mjeri naglasak s dotične imenice preskače na prijedloge.

⁸² Ne razdvajam čistu n. p. *c* od *c/a* jer je n. p. *c/a* uz iznimku imenice *kôkoša* (jedine trosložice) predvidljiva po glasovnom sastavu (osnove koje završavaju suglasničkim skupom). Duge osnove koje u d/l/i kratae korijenski samoglasnik po zakonu dviju mora, označavam zvjezdicom.

N. p. *c/b* (kod svih imenica naglasak preskače).

bruadâ (A *bruâdu/bruadû*, *pôd bradu*, ko da je *Bôga zâ bradu çapuã*);
**griedâ* (*obîsiti za griêdu/griedû*, rjeđe *zâ gredu*, n/a *griêde*, *gremô nâ gre-*
de ‘na tavan’, *po gredâmin* ‘po tavanu’); **pietâ* (*udrîti se ù petu*, *stâti na pietû/*
piêtu, *na petâmin*); *sriedâ* (*ù sredu*, *vû sriedû/sriêdu*).

6.3.2. Imenice muškoga roda *a*-vrste⁸³

Obje pomičnosti.

brîg (*nâ brig*, *na brîgû*); *dûg* (*žîvîti*, *kûpîti nâ dug*, *u dûgû*); *frîg* (*na frîgû*)
‘zaprška’, *uçînîti nâ frig* ‘propirjati crveni luk pa kuhati’; *gluâs* (*nâ glas*, *ù*
glas); **gnjuôj* (*nâ gnjoj*, *ù gnjoj*); *gruâd* (*grîn ù grad*, *pošlâ je žîvîti nâ grad*,
griêdu drîto nâ grad (avioni), *pû grada*, *iz gruâda*, *g graduôv* i *gruâdov*); *hluâd*
(*ù hlad*); *kuâr* (naglašava se po svim paradigmama: *dvuâ kuarâ/kuâra*, *u kuârû/*
kuâru, *ù kar*, *u kuâr* – kod različitih informanata *a*, *b* i *c* (vanjski i unutarnje
pomično i s instrumentalom *kuârûn* ili *kuârûn*)); *kômin* (*nâ komin*, stariji: *na*
komînû); *krûg* ‘stijena čvrsto usađena u tlu (*nâ krug*, *na krûgû*); *krug*’; **liêd* (*iz*
leda/iz lêda, *na liêd*; *na ledû*); *luôj* (*ù loj*, *u lojû/u lôju*); *mruâk* (*dô mraka*); *puâs*
(*zâ pas*, *kôlo pasa*, *ôd pasa*, *dô pasa*; *bâbin puâs* ‘duga’); **riêd* (*nâ red*, *ù red*,
ôd reda, *prêko reda*; *g rêdov/rêdi* i *reduôv/redî*); **riêp* (*nâ rep*, *zâ rep*, *pôd rep*,
pôd repun, *bêz repa*, *kôlo repa*; *na repû*, *po repû*); *snîg* (*ù snig/u snîg*); **srûn* (*g*
sruâma, *ô srama*, *bez sruâma*, *u sruamû*); *struâh* (*ô straha*); *vruât* (*zâ vrat*, *ùz*
vrat, *pôd vrat*, *kôlo vrata*, *do vruâta*; I *vruatûn*); *zîd* (*nâ zid*, *ù zid*, *prêko zida*,
krôza zid, *ôd zida dô zida* i *od zîda do zîda*); *zruâk* (*ù zrak*, *nâ zrak*, *do zruâka*);
zûb (*nâ zub*, *pôd zub*, *zâ zub*, *šâka ù zubi*, *jazîk zâ zubi*; *d/l/i zûbimi*).

Samo unutarnja pomičnost.

cvît (*na cvîtu* – zbirno (*mûšlja je na cvîtu o muâsline*), ali *na cvîtû* – pojedini-
načno (*leptîr je na cvîtû*)); *kluâs* (*u kluasû*; Houtzaggers i Budovska: *g klasuôv*,
mlađe: *kluâsov*); *kljûn*; *kômad* (*u jenîn komuadû*, *piê komuâdi*, *na kômadi*);
mîh; *mîr*; *ôsik* (*u osîkû*); *pîr*; *pruâh*; *rîz* ‘crta’; *svît* (*na svîtû* i *na svîtu*); *špuâg*
‘špaga; parangal’; *truâg*; *vuâž* ‘limena posuda’; *znuâk*; *zviêk* ‘zvuk (o zveketu
ili udarcu)’; *poznîvun çrîpnju po zviekû*; *zvûk*.

Samo vanjska pomičnost.

bluâgdan (*zâ blagdani*); **buôg* (*dô Boga*, *zâ boga*, *grihotâ ôd Boga*, *vêrovati*
ù Boga, *prîd Bogun bi laguã*, *g boguôv/bôgov*); *dûn/dân* (*nâ dun*, *dûn zâ dun*
‘iz dana u dan’, *prêko dana*; *mîsec dûn*); *kôrak* (*ù korak*; *dêse koruâci*, kod

⁸³ Promjene samoglasnika označavam kao i dosada.

srednje konzervativnih i a *koruāci*); *kūm* (zvāti zā kuma); **miēd* (*upāla mu je sikīra ũ med*); *mīsec* (*nā misec, šiēs misiēci, mlađe: šiēs mīseci*); **muōst* (*pōd most, prēko mosta, iz mōsta*); *ōči* (*mruāk mi nā oči pāde, ũ oči, prīd oči, kapūla griziē zā oči, ũz oči/iz očiju*); *přsi* (*nā prsi, ũ prsi*); *sprōvod* (*zā sprovod gremō, zvōni nā sprovod*); *ūši* (*zā uši, nā uši*; Houtzagers i Budovska: *krēz uši*); *vluās* (*potiegnūti zā vlasi, za vluās ‘skoro’*).

6.3.2.1. Imenice kod kojih se u novije vrijeme širi dočetni naglasak⁸⁴

Obje pomičnosti:

buōk (*nā bok*); *bruōd* (*ũ brod, nā brod, pōd brod, grīn dō broda vīti, izuājti iz brōda* (rjeđe *iz broda*)); *druōb* (*ũ drob*); *nuōs* (*pōd nos, nā nos, kōd nosa, kōlo nosa/kolo nōsa, prīd nos ‘pred nosom’* i vjerojatno novije: *īspri nosa; I nosūn*).

Samo unutarnja pomičnost:

hriēb ‘panj s korijenom’; *ruōg* (*škūro ko u rogū*).

Naglasak ne preskače, a ni ostali oblici nisu sigurni:

huōd (*po hodū* – ostali oblici rijetki’); *pluōd* (L se uglavnom ne upotrebljava); *puōst* (L se uglavnom ne upotrebljava – moguća oba naglasaka).

6.3.3. Imenice srednjega roda

břdo (*nā brdo, nā brdu, ũz brdo, pōd brdo*); *grlo* (*došli ste mi nā grlo ‘naljutili ste me’, ũ grlo, ũ grlu, zā grlo, pōd grlo, pōd grlun, ũz grla*); (*j*)*īme* ((*j*)*imenuā*, g (*j*)*īmenov*, naglasak ne preskače na prijedloge); *jūtro* (*ũjtro, ũzjutra, krōz jutro, prīd jutro, dō jutra/do jūtra*); *kōlo* (*ũ kolo, ũ kolu, ũz kola*); *lēto* (*prēko leta, ũ letu, ũ leti, nā leto*); *miēso* (*ũ meso mi se zabōlo*); *mēsto* (*nā mesto, nā mestu*); *muōre* (*nā more, nā moru, ũ more, ũ moru, pū mora, dō mora, ũz mora, ũkraj mora, krāj mora, pō moru*); *nēbo* (*ũ nebo, nā nebo, nā nebu, dō neba, ũz neba, do nebiēs*); *ōko* (*ũ oko, ũ oku, ũz oka, krāj oka, ōd oka, pōd okun*); *pōlje* (*ũ polje, ũ polju, dō polja, ũz polja, pō polju, preko pōlja*); *sřce* (preneseno: *nā srce, nā srcu, ũ srce, ũ srcu, ō srca*; Houtzagers i Budovska: *prāma sřcu* (ne znam je li u prenesenom ili konkretnom značenju)); *sūnce* (*nā sunce, nā suncu, ũ sunce, maknūti se ũz sunca*); *ūho* (*zā uho, ōd uha dō uha, nā uho*); *vrīme* (g *vrīmena*, n/a/v *vrīmenuā*, g *vrīmīn, vrīmenov*; *nā vrime; ũ no vrīmē* (ako nije zabuna u govoru)); *zluāto* (*ō zlata*).

⁸⁴ Slogotvornik svih osnova je „kratko“ o osim kod *hriēb*, gdje je to „kratko“ e.

6.3.4. Imenice *i*-vrste⁸⁵

Obje pomičnosti.

**nuôc* (*nâ noć, dô noći, prêko noći, po noći, u noći*); *pâmet* (*duôjti nêkomu ù pamet, puâsti nâ pamet, ostâti u pameti*); **piéc* (*ù peć, u peći, u pécami* (mlađi *u pećimi/pécimin*)); *suô* (*g sôli, bêz soli, u suô/ù so, u sofi*); *žâlôst* (*nâ žalost, u žalostî* ‘u koroti’).

Samo unutarnja pomičnost.

bôlest (*u bolestî*); *křv* (*u krvî*); *luâz* (*na luazî*); *luâž* (*u luazî*); *muâst* (*u muastî*); *stvuâr* (*g stvarî, u stvarî*); *vluâst* (*na vluastî/na vluâsti*).

Samo vanjska pomičnost.

gluâd (*ô gladi*); **kuôst* (*ù kosti/u kôsti me éapâlo*); **puôt* (*svâ san ô poti*); *rič* (*držin te zâ rič, čôvik od riči*); *sluâst* (*ù slast*); *vêčer* (*dô večer(i), prîd večer, nâvečer*); *žuâđ* (*ô žađi*).

7. Primjer kaljskoga govora⁸⁶

A: A ka ste mluâde bile, di ste rôbu pruâli?

B: Di smo rôbu pruâli? – A dôma: nasrî dvuôra, u kùci ka daži... Duâsku, maštiê... Rôbu smo pruâli – nuâš kakô...

C: Kùhali.

B: Imâli smo maštiê... Nê kâsnje smo kùhali. Jedân maštiê – ìma bûžu, dôli je bûžu vâko trêso imuâ ko i na buâčvi – i ûnda bimo rôbu kùpili biêlu (a otô smo biêlu tâko činîli), ûnda mo lîpo poštivâli je: nû malo gôru dôli, malo bôlju gôri – lîpo svè – unda smo imâli lûžnicu (to smo zvuâli lûžnicu – ozguôra jenû od ìdra) i ûnda bmo vrglî povrh toga ka..., toga maštêla (to smo maštiê zvuâli). Ûnda bimo tuâj maštiê vrglî i otû lûžnicu, ûnda mo lûgâ ostrojîli: lûgâ – ça se kùhalo: lûg od ognjâ. I ûnda bimo ostrojîli i vrglî povrh tuôga i unda vôdu kùhali, unda mo po tîn pôlili. Ûnda bi se tô močîlo, brûdalo jenô dvîtri ûre, dokle se razbrûda dobrô, ûnda bimo tò éa ìzneli, ûnda bmo nâlili maštiê: u maštiê mâlo vodiê i sapûnâ i duâsku. Ûnda prâti, prâti: pèri nâ ruke. I ûnda tô ka si ôpra, ù more, ù more ražintâti: vodiê nî, nego ù more.

C: Dofin⁸⁷ kabuâ – maštiê otuâj bmo ù more pošlî oprâti.

⁸⁵ Promjene samoglasnika označavam zvjezdicom kao i dosada.

⁸⁶ Tekst je skraćen i pojednostavnjen. Govornik A ima oko 30 godina, a govornice B i C bližu 80. U tekstu su vidljivi nekaljski utjecaji.

⁸⁷ Čak.

A: Pa čä va ne bi rôba ûnda sluâna bîla?

B: Čëkaj; ali moruâmo dõma mâlo sladiti. Jõpe u vodi je mâlo sladiti: mùku pië pũ preko rük pruõjti. Åko će ìskru biëla biti: ako ćeš nâko, kâko ćeš oprâti?

A: Pa kõlko bi tõ trãjalo prânje rôbe?

B: Ciëli dãn. A montũre muškië në zemljĩve ča b se tuã šũljuã po tlohũ...

C: Tõ smo užãli zvãti rôbu politi. Onõ poštivãti i ûnda kũhati võdu...

B: Ê, sã jõpe biëlo smo rišili. A kako ćeš sã montũre zemljĩve? Muõj tuã zemljĩv, po tlohũ se šũlja, nõge ga bolũ, a sã svã rôba zemljĩva...

A: Čä s tõ montũre?

B: Montũra – gãće i kapõti: tõ smo montũre zvuãli.

A: Tõ su ovë rãdne?

B: Ê, rãdni. A tõ zemljĩvo – prõt šporkĩce, pa ùdri bruškĩnun: fregaruãj, fregaruãj. ... Sãmo jedãn pũ na sãdmicu rôbu prãti, jedãn pũt, i tõ ko daži, nuãš, jerbo moruãš ù polje hoditi. A ka bi mãti dõnila...

A: A, čä, ûnda ka daži, ûnda ne moruãte puõjti ù polje, pa ûnda...

B: Ê, niëcemo ù polje, nego rôbu prãti – ka je grũbo vrĩme. Ênda mãti bi dõnila rôbu na jedãn kũp: vãko bi pudarĩca bĩla... Ka bi juã onũ rôbu vĩdila, mùka bi me çãpãla – kã š sã võ oprãti – a mojã pokuõjna nevĩsta jãdna bi reklã: “Mũci, Nẽda, pomãlo cemo.” Åjme, juã gori, mùke, mùke.

A: A danuãš sãmo cũpneš u mãkinu...

B: I tõ na je tiëško.

A: A čä ûnda tuãj lũg za prãti, ûn bi tõ svë, otë mãce bi?

B: Ê, mãce. I ûn zabiëli mâlo.

A: A čëkaj, tõ je ovuãj õbičan lũg?

B: Lũg, ê, ča od vãtre – lũg. Ali në lũg ûn ča se – o daskië, di je daskã gorĩla jerbo daskã – ûnda bi puštĩle mãce onë o daskië, od tuõga lũgã po rôbi, nego o pruãvoga drĩva, o pruãve šũme – kuo bĩlo, samo daskã në. A ka bmo sapũn kũhali, ûnda znuãš čã bi kũhali: mùrku, pa ûnda rũngljativu slanĩnu (ono ča bi kõmadi ostãjali o prajcã...)... ûnda dikõl t se ne bi stĩslo, ûnda dvãtri pũ jõpe srĩzati, ûnda jõpe kũhati... A nisi imuã srëstva nego tuãj sapũn. I õno ga je mēni vĩše još o dvãese komuãdi...

C: Nẽka bi ti dõša bië, a nẽkad... Kako je smĩsa bĩla.

B: Ê, kako si vřga.

Literatura:

- BENIĆ, MISLAV 2011. *Der Akzent bei den Substantiven in der Mundart der Ortschaft Kukljica*. *Baltistica*, VII Priedas, Vilnius, 27–62.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA et al. 2007. *Toponimija otoka Ugljana*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- BUDOVSKAJA, ELENA; PETER HOUTZAGERS 1994. Phonological characteristics of the Čakavian dialect of Kali on the island of Ugljan. *Studies in Slavic and General Linguistics*, 22, 93–109. Amsterdam: Rodopi.
- HOUTZAGERS, PETER; ELENA BUDOVSKAJA 1996. Nominal and verbal inflexion in the Čakavian dialect of Kali on the island of Ugljan. *Studies in Slavic and General Linguistics*, 23, 143–166. Amsterdam: Rodopi.
- KALIPEDIJA (http://www.kalionline.net/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=100053).
- KAPOVIĆ, MATE 2005. The Development of Proto-Slavic Quantity (from Proto-Slavic to Modern Slavic Languages). *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 51, Wien, 73–111.
- MARIČIĆ KUKLIČANIN, TOMISLAV 2000. *Rječnik govora mjesta Kukljice na otoku Ugljanu*. Zadar: Matica hrvatska.

Phonologie und Akzent der Substantive in der Mundart der Ortschaft Kali

Zusammenfassung

In diesem Artikel wird der Akzent der Substantive in der Mundart der Ortschaft Kali auf der Insel Ugljan beschrieben. Die Arbeit beginnt mit einem relativ kurzen Überblick über das Lautsystem und die Deklination der Substantive in der betreffenden Mundart, den Kern bildet die Darstellung der Akzentparadigmen der Substantive und der Akzentuierung der präfigierten und suffigierten Substantive, und am Schluss stehen eine Liste der öfter vorkommenden Substantive der Mundart von Kali und ein kürzerer Beispielstext.

Ključne riječi: Kali, Ugljan, čakavski, glasovi, naglasak, imenice

Schlüsselwörter: Kali, Ugljan, čakavisch, Laute, Akzent, Substantive